

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตร เรื่องประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดกาญจนบุรี

1. การพัฒนาหลักสูตร

- 1.1 ความหมายของหลักสูตร
- 1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร
- 1.3 ความสำคัญของหลักสูตร
- 1.4 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร
- 1.5 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร
- 1.6 คุณลักษณะของหลักสูตรที่ดี
- 1.7 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบอิงมาตรฐาน
- 1.8 การประเมินหลักสูตร

2. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พุทธศักราช 2551 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

- 2.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้
- 2.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2.3 กระบวนการเรียนรู้
- 2.4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- 2.5 การพัฒนาสื่อการเรียนรู้
- 2.6 แหล่งการเรียนรู้

สํานักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดวิจัย
วันที่.....10.....ก.ย.....2555.....
เลขทะเบียน.....248375.....
เลขเรียกหนังสือ.....

3. ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง

- 3.1 จังหวัดกาญจนบุรี
- 3.2 ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม
- 3.3 ประวัติและความเป็นมาของประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

- 4.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.2 จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.3 คุณลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.4 การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.5 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.6 การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของหลักสูตรประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง

5. ความพึงพอใจต่อหลักสูตร
 - 5.1 ความหมายของความพึงพอใจต่อหลักสูตร
 - 5.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ
 - 5.3 ลักษณะของความพึงพอใจ
 - 5.4 การวัดความพึงพอใจ
6. ผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้
 - 6.1 ความหมายของผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้
 - 6.2 วิธีการสอนเพื่อให้เกิดผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้
 - 6.3 การวัดและประเมินผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การพัฒนาหลักสูตร

1. ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตรถือว่าเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาและยังถือว่าเป็นเครื่องกำหนดทิศทางของการศึกษา นักการศึกษาทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ได้ให้ความหมายของหลักสูตรแตกต่างกันออกไปตามทัศนะ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความเข้าใจ ความรู้และประสบการณ์ซึ่งประมวลความหมายของหลักสูตรที่สำคัญไว้ ดังนี้

ธำรง บัวศรี (2532, หน้า 6) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

สัจจ อุทรานันท์ (2532, หน้า 16) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. หลักสูตร คือ สิ่งที่สร้างขึ้นในลักษณะของรายวิชาซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่ได้จัดเรียงลำดับความยากง่ายหรือขั้นตอนอย่างดีแล้ว
2. หลักสูตร ประกอบด้วยประสบการณ์ทางการเรียน ซึ่งได้วางแผนไว้ล่วงหน้าเพื่อมุ่งหวังจะให้เด็กได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ
3. หลักสูตรเป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้น สำหรับการให้ประสบการณ์ทางการศึกษาแก่เด็กในโรงเรียน
4. หลักสูตร ประกอบด้วยประสบการณ์ทั้งหมดของนักศึกษาซึ่งเขาได้ทำ ได้รับรู้ และได้ตอบสนองต่อการแนะนำแนวทางโรงเรียน

แรมสมร อยู่สถาพร (2533, หน้า 3) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหลักสูตรประเภท ศึกษาว่าหลักสูตร หมายถึง โครงการศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยมุ่งสร้าง ผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้ ผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและให้มีทักษะ ที่จำเป็นการดำรงชีวิตตามสภาพของสังคมในขณะนั้น ๆ

นิคม ชมพูลอง (2542, หน้า 12) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์หรือ กิจกรรมที่จัดให้แก่ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน อันจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติไปในทิศทางที่พึงประสงค์

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542, หน้า 48) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียนโดยการวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อมุ่งหวังให้ ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งทางสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และทักษะต่างๆ อันเป็น ประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของผู้เรียน

บรรพต สุวรรณประเสริฐ (2544, หน้า 14) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 4 นัย คือ

1. หลักสูตร หมายถึง รายวิชาหรือเนื้อหาสาระที่ใช้สอน
2. หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ ที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาจัด ให้แก่

ผู้เรียน

3. หลักสูตร หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอน
4. หลักสูตร หมายถึง สิ่งที่สังคมคาดหวังหรือมุ่งหมาย หรือมุ่งหวังจะให้ผู้เรียน

ได้รับ

ถวัลย์ มาศจรัส (2546, หน้า 52) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรคือมวลประสบการณ์ ที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน ตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ และหลักสูตรเป็น แผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถโดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคล พัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 9-14) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของหลักสูตรไว้

ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นวิชาและเนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียน
2. หลักสูตรเป็นเอกสาร
3. หลักสูตรเป็นกิจกรรมที่จัดให้แก่ผู้เรียน
4. หลักสูตร คือ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่

นักเรียน

5. หลักสูตรเป็นมวลประสบการณ์
6. หลักสูตรเป็นจุดหมายปลายทาง
7. หลักสูตรเป็นระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

เอกรินทร์ สิมหาศาล (2546, หน้า 69) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่าหลักสูตรมีความหมายหลายนัย เช่น หมายถึง รายวิชาหรือเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามเกณฑ์ที่คาดหวัง และยังหมายความรวมถึงกระบวนการวิชาที่กำหนดไว้ในแผนการเรียน แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน และมวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจากโปรแกรมการศึกษาต่างๆ ตามช่วงเวลาที่จัดเตรียมไว้สำหรับกิจกรรมหนึ่งๆ ตามที่สถานศึกษากำหนด

ปราโมทย์ จันทรเรือง (2550, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงจุดหมาย การจัดเนื้อหา กิจกรรม และมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้ และได้กล่าวถึง ความหมายของหลักสูตรตามแนวคิดของทรัมป์ และมิลเลอร์ (Trump & Millier) หลักสูตรหมายถึงกิจกรรมการเรียนรู้การสอนชนิดต่างๆ ที่เตรียมการไว้ และจัดให้แก่เด็กนักเรียนโดยโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน

ฮิลดา ทาบ่า (Hilda Taba, 1962, p.8) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร คือ แผนการเรียนที่ประกอบด้วยจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายเฉพาะหลักสูตร ซึ่งให้เห็นถึงการเลือกและจัดเนื้อหา พร้อมทั้งบ่งบอกหรือแสดงแนวทางที่แน่นอนของ การเรียนการสอนไม่ว่าจะมีจุดหมายหรือการจัดเนื้อหาสาระเป็นตัวตัวกำหนดหรือไม่ก็ตาม ประการสุดท้ายหลักสูตรจะรวมโปรแกรมการประเมินผลไว้ด้วย

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good, 1973, p.149) ได้ให้ความหมายของ หลักสูตรไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาที่จัดให้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้จบชั้นหรือประกาศนียบัตร ในหมวดวิชาที่สำคัญ เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัย หลักสูตรศิลปศึกษา เป็นต้น

2. หลักสูตร หมายถึง คำโครงทั่วไปของเนื้อหา หรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอบ ซึ่งโรงเรียนจัดให้นักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้จบชั้นหรือได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อในระดับทางสายอาชีพต่อไป ความหมายในข้อนี้ หมายถึง หลักสูตรทั้งฉบับรวมทุกวิชาเข้าด้วยกัน

3. หลักสูตร หมายถึง กลุ่มวิชา และการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนหรือสถานศึกษา หรือนั่นคือหลักสูตรทั้งฉบับ ประกอบด้วยเนื้อหาส่วนหนึ่งและการจัดประสบการณ์ไว้อีกส่วนหนึ่ง

เซเลอร์,และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander, 1974, p.6) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยมีโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ

จากความหมายที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวไว้ สามารถสรุปความหมายของหลักสูตรได้ว่า หลักสูตรหมายถึง แผนที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระทั้งที่

เป็นความรู้ กิจกรรมการเรียนการสอนและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้นักเรียนได้เรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้ไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ ตามเกณฑ์ที่คาดหวัง

หลักสูตรเรื่องประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง หมายถึง แผนที่ทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระทั้งที่เป็นความรู้ กิจกรรมการเรียนการสอนและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้นักเรียนได้เรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้ไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ ตามเกณฑ์ที่คาดหวัง อันจะให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถประดิษฐ์ดอกผึ้ง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดกาญจนบุรี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย หลักการและจุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ เวลาเรียน สื่อการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และพัฒนาตนตามความเหมาะสมในสังคมปัจจุบัน

2. องค์ประกอบของหลักสูตร

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ซึ่งระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำหลักสูตรในระดับสถานศึกษาที่มีคุณภาพ และมีความชัดเจน โดยนำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน หลักสูตรจะสมบูรณ์ได้ต้องมีองค์ประกอบสำคัญ เพื่อที่จะเป็นตัวชี้วัดว่าหลักสูตรนั้นมีคุณภาพ ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรให้ถูกต้องครบถ้วน นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอองค์ประกอบหลักสูตรไว้ดังนี้

ปทีป เมธาคุนวุฒิ (2532, หน้า 1-2) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมี 4 ส่วนแต่ละส่วนจะมีบทบาทในการกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระของรายวิชาในหลักสูตรคือ การศึกษาทั่วไป (general education) การศึกษาวิชาเฉพาะ (specialized education) การศึกษาเลือกตามความสนใจ (exploratory education) และการศึกษาที่จะช่วยเสริมสร้างให้ประสบการณ์ทางด้านอื่น (enrichment education) และทั้ง 4 ส่วนนี้มีบางส่วนที่ยังซ้อนกันอยู่ในลักษณะของวิชาหรือเนื้อหาวิชา และมีบางส่วนที่แยกเป็นอิสระจากกัน

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 8 – 9) ได้กล่าวเสนอแนวคิด ในการแบ่งองค์ประกอบของหลักสูตรออกเป็น 9 ส่วน คือ

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา
2. จุดหมายของหลักสูตร
3. รูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร
4. จุดประสงค์ของวิชา
5. เนื้อหา

6. จุดประสงค์การเรียนรู้
7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
8. การประเมินผล
9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2542, หน้า 50-52) ได้กำหนดองค์ประกอบไว้ 4 ประการ

1. จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (aims and objective)

1.1 จุดมุ่งหมายเป็นสิ่งที่กำหนดไว้กว้างๆ โดยเน้นคุณลักษณะที่คาดหวังของผู้เรียนมักจะพบได้ในส่วนแรกของหลักสูตร เป็นจุดเริ่มต้นทำให้ในการเกิดโครงสร้างหลักสูตร

1.2 วัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้กำหนดเฉพาะเรื่องในระดับของกลุ่มวิชา กลุ่มประสบการณ์ และรายวิชาที่มีอยู่ในโครงสร้างหลักสูตร จุดประสงค์ เป็นตัวบ่งชี้ให้จัดเนื้อหาสาระซึ่งจะต้องจัดให้ มีความสอดคล้องเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ และประสบการณ์ (contents and experiences)

1.3 เนื้อหา และสาระที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

- 1.3.1 ข้อเท็จจริงและความรู้ธรรมดา
- 1.3.2 ความคิดรวบยอดและหลักการ
- 1.3.3 การแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์
- 1.3.4 ทักษะทางกาย
- 1.3.5 เจตคติและค่านิยม

2. การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ (curriculum implementation) เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่มีการปรับปรุงตลอดเวลาของการใช้หลักสูตร ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในหน่วยงานต่าง ๆ และมีการติดตามผลเป็นระยะ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้

2.1 การเตรียมครูผู้สอนหลักสูตร การผลิตครูซึ่งเป็นหลักสูตรที่ยึดสมรรถภาพเป็นหลัก เน้นความรู้ ด้านเทคนิควิธี ด้านคุณลักษณะและเจตคติ

2.2 ผู้บริหารโรงเรียน มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรแกนกลางแม่บทแม่บท กำหนดแนวทางปฏิบัติด้านการเรียนการสอนเป็นแผนให้สอดคล้องกับหลักสูตรจัดหาแหล่งวิทยาการเสริมความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียน

2.3 ครูสอนต้องมีคุณภาพ ซึ่งส่วนหนึ่งในกระบวนการผลิตครู แต่เมื่อเข้าสู่วิชาชีพแล้วต้องได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาสมรรถภาพ ในความเป็นครูอยู่เสมอๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น การอบรมระยะสั้น การจัดประชุมสัมมนา การฟัง หรือพูดปาฐกถา การเป็นวิทยากร การแสดงผลงาน การทำผลงานวิชาการ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้นอกจากจะพัฒนาครูผู้สอนแล้ว โดยทางตรง ในทางอ้อมยังเกิดผลดีต่อผู้เรียนเพราะผู้สอนมีการศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ให้เกิดความมั่นใจในการสอนเพิ่มมากขึ้น

3. การประเมินผล (evaluation) เป็นการตรวจสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร

3.1 ช่วยทำให้จุดมุ่งหมาย และจุดประสงค์มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพราะถ้าคลุมเครือจะไม่สามารถประเมินผลได้

3.2 ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลมีผลไปสู่การปรับปรุงหลักสูตร

3.3 ข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรนั้นเป็นสิ่งที่บอก เพื่อที่จะใช้ในการพิจารณาตัดสินใจเปลี่ยนหลักสูตรใหม่

ปราโมทย์ จันทรเรือง (2550, หน้า 10) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญๆ ไว้ 9 ส่วน คือ

1. หลักการ
2. จุหมาย
3. โครงสร้าง
4. คำอธิบายรายวิชา
5. ขอบข่ายเนื้อหา
6. เวลาเรียน
7. กิจกรรมการเรียนการสอน
8. สื่อการเรียนการสอน
9. การวัดและประเมินผล

ปราโมทย์ จันทรเรือง (2550, หน้า 9) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวคิดของโบแชมพ์ (Beauchamp, 1981) คือ องค์ประกอบของหลักสูตร เป็นองค์ประกอบสำคัญซึ่งจะต้องเขียนไว้ในเอกสารหลักสูตร 4 ประการ คือ

1. เนื้อหาสาระและวิธีการจัด
2. จุดหมายทั่วไป
3. แนวการนำหลักสูตรไปใช้สอน
4. การประเมินผล

ทาบ (Taba, 1962, p.14) ได้สรุปไว้ว่า หลักสูตรควรประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ คือ

1. จุดหมายกับวัตถุประสงค์
2. เนื้อหาวิชาและประสบการณ์เรียนรู้
3. รูปแบบการเรียนการสอน
4. การประเมินผลการเรียนรู้

จากการศึกษาและพิจารณาองค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวคิดของนักการศึกษาหลายคนสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญ ประกอบด้วย

1. หลักการและจุดหมาย

2. โครงสร้าง
3. เนื้อหาสาระ
4. เวลาเรียน
5. สื่อการเรียนรู้
6. แผนการจัดการเรียนรู้
7. การวัดและประเมินผล
8. ประเมินหลักสูตรฉบับร่าง

3. ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบอันสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาประเภทใดและระดับใดจะขาดหลักสูตรเป็นองค์ประกอบไม่ได้ เพราะหลักสูตรจะเป็นโครงร่างกำหนดประสบการณ์เป็นเครื่องมือนำไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

สันต์ ธรรมบำรุง (2527, หน้า 9-10) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินไว้เป็นแนวทาง
2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ
3. หลักสูตรเป็นเอกสารทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติ
4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานของการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันในระดับต่าง ๆ
5. หลักสูตรเป็นแผนดำเนินงาน ของผู้บริหารการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวก ควบคุมดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ
6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทาง ในการส่งเสริมความเจริญงอกงาม และพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษา
7. หลักสูตรจะกำหนดลักษณะรูปร่างของสังคมในอนาคต
8. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอันเป็นการพัฒนากำลังคน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ผล
9. หลักสูตรจะเป็นสิ่งบ่งชี้ความเจริญของประเทศ เพราะมีการศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาคน

วิชัย ดิสสะ (2535, หน้า 31) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการ หรือขั้นตอนของการตัดสินใจเลือก หาทางเลือกการเรียนที่เหมาะสม หรือเป็นที่

รวบรวมของทางเลือกที่เหมาะสมต่างๆ เข้าด้วยกันจนเป็นระบบที่สามารถปฏิบัติได้

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 7-8) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่าสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษา คือ กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อให้แน่ใจว่าเยาวชนแต่ละวัยแต่ละระดับการศึกษา ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกัน กล่าวคือ มีแนวทางที่กำหนดไว้ว่าควรเรียนรู้วิชาอะไร เนื้อหาสาระมากน้อยแค่ไหน ควรได้รับการฝึกอบรมให้มีทักษะด้านใดควรมีพัฒนาการในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญาอย่างไร เมื่อพิจารณาข้อความที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่จะให้ความมั่นใจได้ว่าเยาวชนรวมทั้งผู้เรียน ทั้งมวลจะได้รับการศึกษาตามที่มุ่งหวังไว้ก็คือหลักสูตรนั่นเอง โดยเฉพาะเมื่อมีหลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนแล้ว เป็นที่หวังได้ว่าผู้เรียนแต่ละสาขาแต่ละระดับการศึกษาจะได้รับการศึกษาในแนวเดียวกัน ถึงแม้ว่าในการปฏิบัติผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์แตกต่างกันไปบ้าง แต่การเรียนการสอนย่อมจะมุ่งสู่จุดหมายเดียวกัน

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 16) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่าหลักสูตรเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษาเพราะหลักสูตรจะเป็นโครงร่างกำหนดว่าผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์อะไรบ้าง จึงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคมหลักสูตรจะเป็นแนวทางที่จะสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้หลักสูตรยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็นโฉมหน้าของสังคมในอนาคตที่จะเป็นอย่างไรอีกด้วย

จากการศึกษาความสำคัญของหลักสูตรตามแนวคิดของนักการศึกษาหลายคนสรุปได้ว่า หลักสูตรเป็นตัวกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจน แนวทางในการจัดประสบการณ์ว่า ผู้เรียนและสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง

4. ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

ธำรง บัวศรี (2531, หน้า 129) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรแม่บท เพื่อนำไปใช้โดยแพร่หลายทั้งระบบการศึกษา เป็นหลักสูตรที่ได้ทำการยกกว้าง และได้ผ่านกระบวนการทดลอง และทดสอบจนแน่ใจว่าสามารถนำไปใช้ได้โดยทั่วไป สำหรับหลักสูตรที่ทำการยกกว้างครั้งแรก และนำไปทดลอง และแก้ไขจนได้หลักสูตรแม่บทนั้นเราเรียกว่า หลักสูตรต้นแบบ จึงเห็นได้ว่าการที่จะได้หลักสูตรแม่บทมาใช้จะต้องจัดทำต้นแบบเสียก่อน

วิชัย ดิสสระ (2535, หน้า 41-86) ได้กล่าวถึง พื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรต้องดำเนินการตามขั้นตอน กล่าวคือ เริ่มจากการกำหนดจุดมุ่งหมายการเลือกเนื้อหาสาระระบบกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการเรียนการสอน และการนำไปใช้ในขั้นตอนกำหนดจุดมุ่งหมายต้องคำนึงถึงพื้นฐาน ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร คือ พื้นฐานทางด้านปรัชญา พื้นฐานทางสังคม พื้นฐานทางจิตวิทยาและพื้นฐานเนื้อหาวิชา

1. พื้นฐานทางด้านปรัชญา ประกอบด้วย ปรัชญา 5 สาขา คือ สาขาจิตนิยม

(idealism) สาขาสัจนิยม (realism) สาขาเทวนิยม (neo - thomism) สาขาปฏิบัติการณ์นิยม (experimentalism) และสาขาอัตถิภาวะนิยม (existentialism)

2. พื้นฐานทางสังคม เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตร จะเริ่มจากข้อมูลต่างๆ ของสังคมก่อนจึงกำหนดปัญหา หรือสิ่งที่สังคมต้องการจนเป็นกิจกรรม เนื้อหาสาระ เพื่อจัดเป็นแนวทางที่ให้การศึกษอบรมแก่เด็กตามความต้องการของสังคม นักพัฒนาหลักสูตรจึงจำเป็นต้องเลือก และกำหนดเนื้อหาสาระสำคัญของสังคม แล้วบรรจุสิ่งเหล่านั้นไว้ในหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางที่จะให้การศึกษอบรมเด็กได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีคุณค่าต่อผู้เรียน และสังคมอย่างแท้จริงความสำคัญของแนวโน้มทางด้าน สังคมที่ผู้สร้างหลักสูตรควรสนใจ ซึ่งประกอบด้วยอัตราการเพิ่มของประชากร ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ความก้าวหน้าของวิทยาการด้านต่างๆ การกระจายความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่าง และสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ที่แตกต่างกัน เกิดจากความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ และสภาพของสังคมที่อยู่รอบตัว

3. พื้นฐานทางจิตวิทยา การวางรากฐานการศึกษา เพื่อพัฒนามนุษย์นั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงสาระสำคัญทางปรัชญาทางสังคมวิทยา และสาระสำคัญทางจิตวิทยา มีความสำคัญไม่น้อยกว่ากัน จุดมุ่งหมายของจิตวิทยา คือ การศึกษาพฤติกรรมเมื่อเกิดความรู้ ความเข้าใจ สาเหตุต่างๆ ที่ทำให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งสามารถพยากรณ์และควบคุมพฤติกรรมเหล่านั้นได้ จิตวิทยาเกี่ยวข้องกับหลักสูตร แบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ได้ 3 กลุ่ม คือ

3.1 กลุ่มความรู้นิยม (cognitivist) มีแนวคิดด้านการรับรู้เป็นพื้นฐาน ทำให้เกิดการเรียนรู้ คนเรามีความสามารถในการรับรู้ต่างกัน และการเรียนรู้เป็นการแก้ปัญหาชนิดหนึ่ง ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคลกับบุคลิกภาวะ ความพร้อม สติปัญญา ประสบการณ์เดิม สถานการณ์หรือสิ่งเร้า

3.2 กลุ่มพฤติกรรมนิยม (behaviorist) แนวคิดของกลุ่มนี้ สรุปการเรียนรู้เกิดจากการสังเกต โดยครูเป็นผู้กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้า ครูเป็นผู้ทำให้เกิดความรู้ให้คำแนะนำ และประเมินผลการเรียน

3.3 กลุ่มมนุษยนิยม (humanist) นักจิตวิทยากลุ่มนี้ มีแนวคิดว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษาคือการที่ศักยภาพของมนุษย์ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ผู้ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้แล้วย่อมสามารถยังชีวิตอยู่ได้ด้วยความภาคภูมิใจของตนเอง โดยการเรียนรู้ที่ตื้นเขินในบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นกันเอง มีการยอมรับซึ่งกันและกัน มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน ครูเป็นผู้สนับสนุนวิธีการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างครู และนักเรียน การเรียนมีหลายแบบ และหลายกิจกรรมโดยประสบการณ์เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้

4. พื้นฐานทางด้านเนื้อหาวิชาต้องมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ต่างๆ ที่ผู้เรียนสามารถจะนำไปประยุกต์ใช้ ในการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี เนื้อหาวิชาของหลักสูตรประกอบ

ด้วยโปรแกรม 3 โปรแกรม คือ เนื้อหาสาระ หมายถึง เนื้อหาสาระที่รวบรวมจากความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ที่ได้มาจากการเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่ต้องพิจารณาร่วมกัน เพื่อกำหนดขอบข่าย และขั้นตอนของเนื้อหาวิชาให้เหมาะสม และสอดคล้องกับ กระบวนการเรียนการสอนทักษะกระบวนการ ทักษะที่จำเป็นพื้นฐาน ได้แก่ การอ่าน เขียน และคิดเลข กระบวนการที่ซับซ้อนเป็นกระบวนการที่มีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระที่สำคัญ และทัศนคติ ค่านิยม และความซาบซึ้งที่มีขึ้นอยู่ในลักษณะของหลักสูตรที่มองไม่เห็น และองค์ประกอบของทั้ง 3 ส่วนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดไม่สามารถแยกสอนได้ จำต้องเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน

สังัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 18) ได้กล่าวถึง ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า “การพัฒนา” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Development” มีความหมายอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1. การทำให้ดีขึ้นหรือทำให้สมบูรณ์ขึ้น
2. การทำให้ดีขึ้น

ด้วยเหตุนี้การพัฒนาหลักสูตรจึงมีความหมายใน 2 ลักษณะ คือ การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือสมบูรณ์ขึ้น กับการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานเลย

กรมวิชาการ (2540, หน้า 31-32) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียด เนื้อหาวิชา การจัดทำรายละเอียดเนื้อหาวิชาขึ้นใหม่ และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

พิสมัย ถิณะแก้ว (2541, หน้า 47) ได้กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรมีความหมาย 2 ลักษณะคือ

1. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเดิมที่มีใช้อยู่แล้วให้ดีขึ้น มีความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น
2. การพัฒนาหลักสูตรในลักษณะการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรใหม่ขึ้นมาใช้แทนหลักสูตรเดิมซึ่งแตกต่างจากหลักสูตรเดิมทั้งระบบ

กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 18) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกประเภทเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมายและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ฮิลดา ทาบา (Hilda Taba, 1962, p.454) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมาย อันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีการ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบกระเทือนทางด้านความคิดและความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของทุกฝ่าย

ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐาน หรือรูปแบบของหลักสูตร

นิโคลล์ (Nicholls A, & Nicholl H. ,1972, p.12) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง เป็นกระบวนการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดให้แก่ผู้เรียนซึ่งเมื่อได้เรียนรู้แล้วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตัวผู้เรียน

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V.Good, 1973, pp.157-158) ให้ความเห็นว่า “การพัฒนาหลักสูตร” เกิดได้ 2 ลักษณะ คือ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิธีการพัฒนาหลักสูตรอย่างหนึ่งเพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียนหรือระบบโรงเรียนจุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุอุปกรณ์ วิธีการสอน รวมทั้งการประเมินผล ส่วนคำว่าเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การแก้ไขหลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นใหม่

เซเลอร์,และอแลคซานเดอร์ (Saylor, & Alexander, 1974, p.7) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การสร้างหลักสูตร (curriculum construction) หมายถึง การสร้างรายวิชาการจัดการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานในการสร้างอยู่เลย 2) การปรับปรุงหลักสูตร (curriculum improvement) คือ การดำเนินงานจัดทำหลักสูตรที่มีอยู่ให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นฐานอยู่เลย

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตร คือ การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ ปรับกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของบุคคล และสภาพสังคม ส่งเสริมการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์ไว้ ซึ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

5. ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น ผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ในขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเป็นอย่างดี โดยผู้พัฒนาหลักสูตรควรต้องศึกษาแนวคิดและรูปแบบของนักการศึกษาต่างๆ ดังนี้

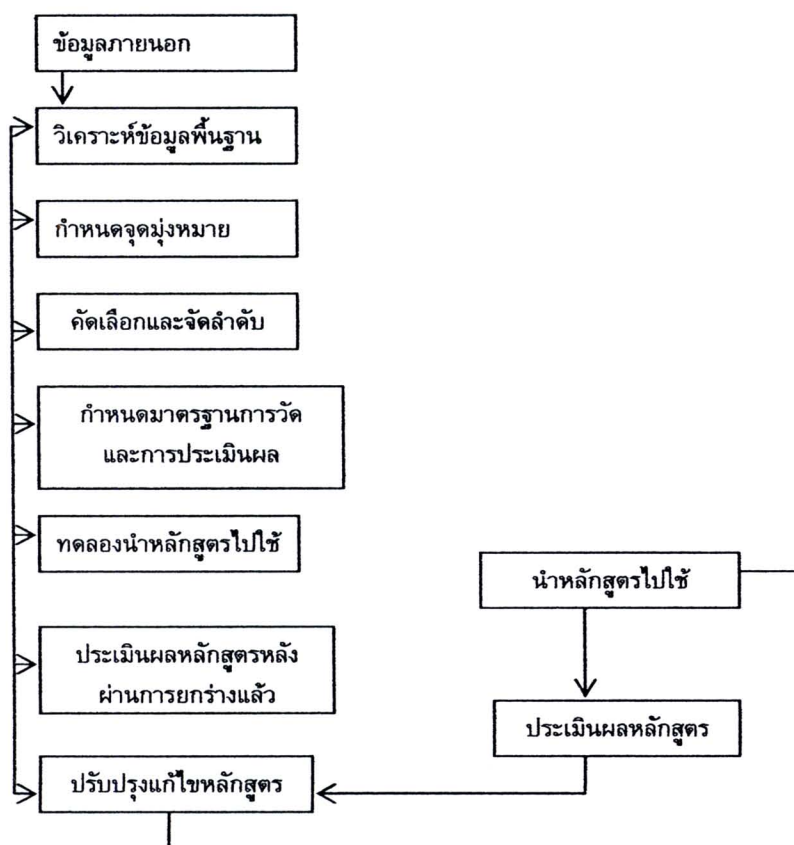
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 10) ได้กล่าวถึง กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. กำหนดจุดมุ่งหมาย
3. คัดเลือกและจัดลำดับเนื้อหา
4. กำหนดมาตรฐานการวัดและประเมินผล
5. ทดลองนำหลักสูตรมาใช้

6. ประเมินผลหลักสูตรหลังจากการผ่านร่างแล้ว

7. ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันดังภาพ 2

ภาพ 2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของกรมวิชาการ

ที่มา: กรมวิชาการ (2545, หน้า 10)

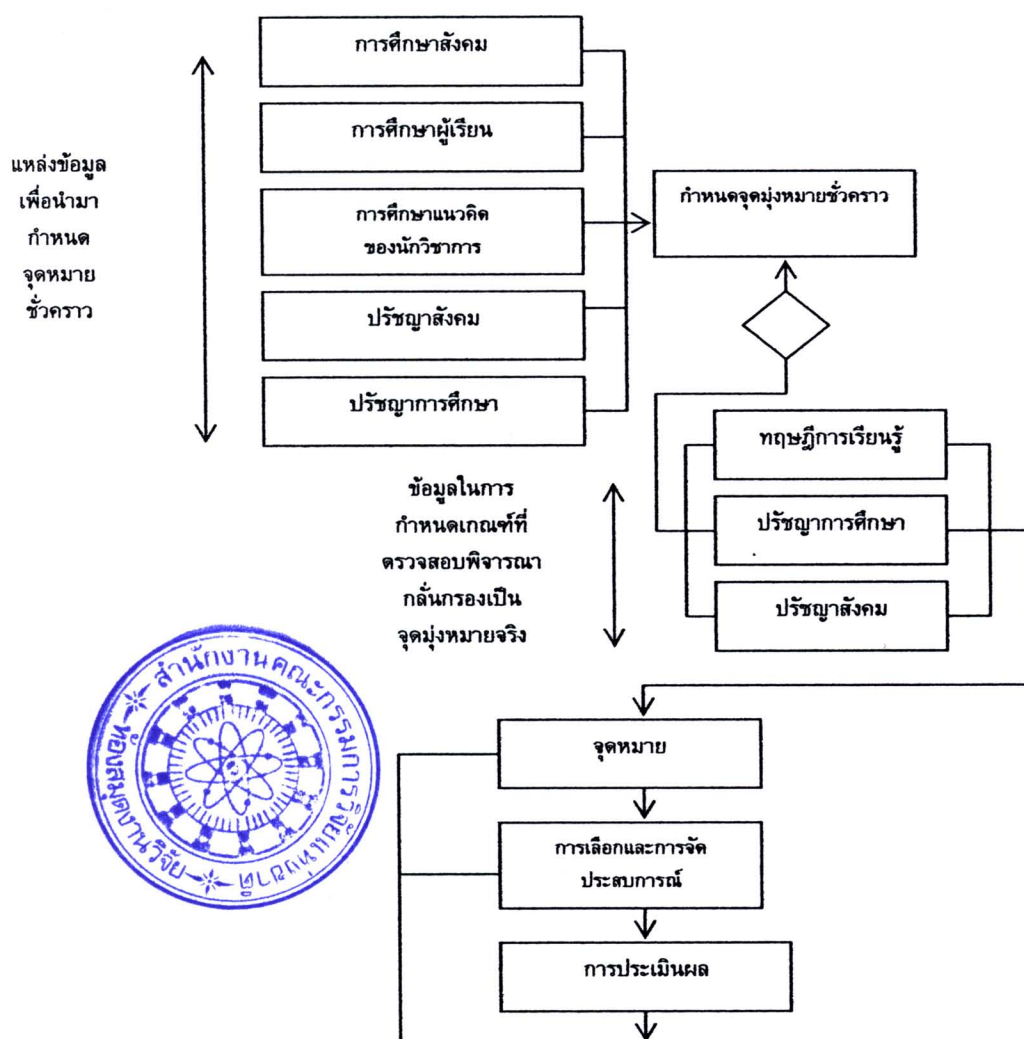
รักก์ (Rugg อ้างถึงใน วิชัย ดิสสระ, 2535 หน้า 31) ซึ่งให้เห็นว่า การจัดทำการพัฒนาหลักสูตรนั้นมียงานที่ต้องทำอยู่ 3 ประการ คือ

1. การพิจารณา และการกำหนดเป้าหมายเบื้องต้นที่มีความสำคัญ ของหลักสูตรว่า หลักสูตรที่จัดทำนั้นมีเป้าหมายเพื่ออะไร ทั้งโดยส่วนรวม และส่วนย่อยของหลักสูตรนั้นๆ อย่างชัดเจน

2. การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน และวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนการเลือกสรรเนื้อหาสาระเพื่อการอ่าน การเขียน การทำแบบฝึกหัด หัวข้อสำหรับการอภิปราย กิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน เป็นต้น

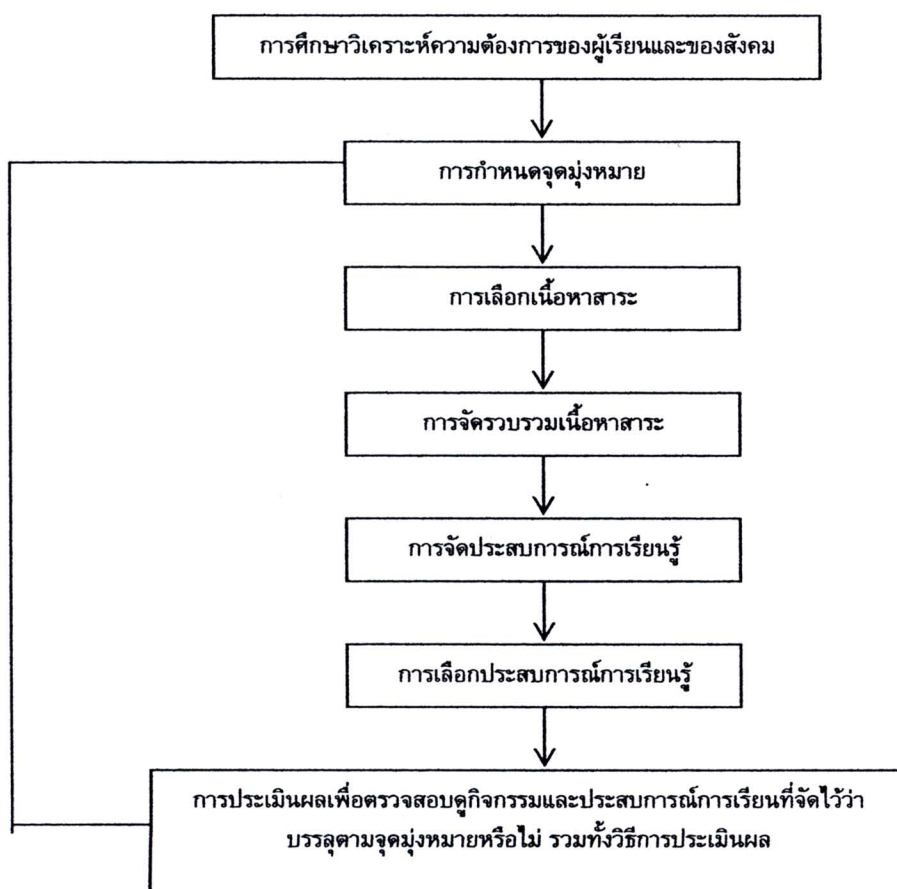
3. การกำหนดระบบการจัดวัสดุ อุปกรณ์ และการจัดการเรียนการสอนตลอดทั้ง การทดลองที่เป็นประโยชน์ และเหมาะสมกับการเรียนการสอนแต่ละวิชาแต่ละชั้นเรียน

ไทเลอร์ (Tyler, 1950) เสนอว่า ในการพัฒนาหลักสูตรนักพัฒนาหลักสูตรควร กำหนดจุดประสงค์ชั่วคราว โดยศึกษาจากข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนและข้อมูลเกี่ยวกับสังคม จากนั้นกลั่นกรองข้อมูลด้านปรัชญาการศึกษา และปรัชญาที่สังคมที่ยึดถือ และด้านจิตวิทยาการ เรียนรู้เป็นจุดประสงค์ที่แท้จริงในการพัฒนาหลักสูตร จากนั้นจึงเลือก และจัดประสบการณ์การ เรียนรู้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น และกำหนดการประเมินผลหลักสูตร ดังที่ ปราโมทย์ จันทรเรือง (2552, หน้า 98) ได้เสนอรูปแบบ และแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรตาม แนวคิดของไทเลอร์

ภาพ 3 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์
ที่มา: ปราโมทย์ จันทรเรือง (2552, หน้า 99)

ฮิลดา ทาบ (Hilda Taba, 1962, p.12) ได้แบ่งการพัฒนาหลักสูตรเป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน และสังคม 2) การกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนหลังจากที่ได้ศึกษา วิเคราะห์ความต้องการ 3) เลือกเนื้อหาสาระ จุดมุ่งหมายที่กำหนดแล้ว 4) จัดรวบรวมเนื้อหาสาระที่ได้จัดเลือกมาจัดลำดับ โดยคำนึงถึงความต่อเนื่องและความยากง่ายของเนื้อหา วุฒิภาวะ ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน 5) คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ครูผู้สอนหรือผู้เกี่ยวข้องต้องคัดเลือกประสบการณ์เรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาหรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 6) จัดประสบการณ์ในการเรียนรู้โดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระและความต่อเนื่อง 7) กำหนดสิ่งที่จะประเมินผล และวิธีการประเมินผล คือ การตัดสินใจว่าจะต้องประเมินอะไรเพื่อตรวจสอบว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธีประเมินผลอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร

ภาพ 4 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบ
ที่มา: ปราโมทย์ จันทรเรือง (2552, หน้า 102)

เซเลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander, 1974, p.27) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่

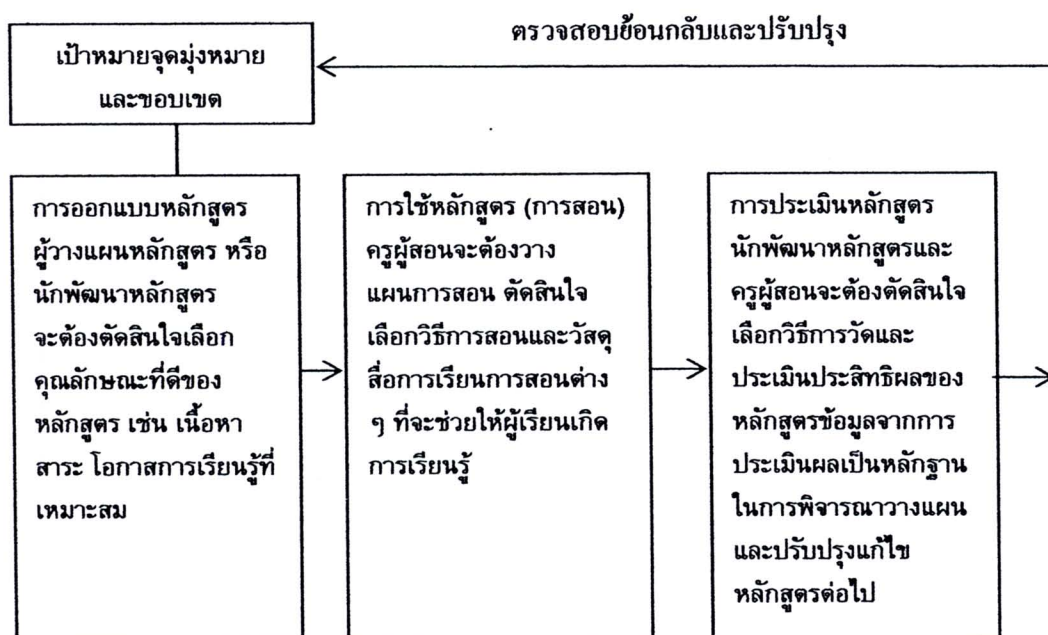
1. กำหนดเป้าหมาย จุดมุ่งหมาย และขอบเขต (goals, objectives, and domains) ได้แก่

- 1.1 พัฒนาการส่วนบุคคล (personal development)
- 1.2 มนุษย์สัมพันธ์ (human relation)
- 1.3 ทักษะการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง (ontinued learning skills)
- 1.4 ความชำนาญเฉพาะด้าน (specialization)

2. การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Design) มีการวางแผน ออกแบบหลักสูตร เลือกและจัดเนื้อหาสาระ การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับเป้าหมาย จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน สังคม และปรัชญาทางการศึกษา

3. การใช้หลักสูตร (Curriculum Implementation) ครูผู้สอนนั้นควรเตรียมทำการวางแผน และจัดทำแผนการสอนในรูปแบบต่างๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้

4. การประเมินหลักสูตร (Curriculum Evaluation) เป็นการตัดสินใจ และเป็นการเลือกเทคนิคการประเมิน ที่สามารถตรวจสอบความสำเร็จของหลักสูตร ว่าบรรลุตามเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ควรปรับปรุงแก้ไขส่วนใด หรือยกเลิกหลักสูตรดังกล่าว

ภาพ 5 รูปแบบการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของเซเลอร์และอเล็กซานเดอร์
ที่มา: ปราโมทย์ จันทรเรือง (2552, หน้า 105)

ธำรง บัวศรี (2532, หน้า 135-136) กล่าวว่า การจัดทำหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรระดับชาตินั้นต้องจัดทำหลักสูตรต้นแบบเสียก่อน เพื่อจะนำไปทดลองและแก้ไขจนแน่ใจว่าไปใช้ได้โดยทั่วๆ ไป พร้อมทั้งเสนอแนะขั้นตอนในการจัดทำ ดังต่อไปนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร 2) กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) การกำหนดรูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร 4) การกำหนดจุดประสงค์ของวิชา 5) การเลือกเนื้อหา 6) จัดทำวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน 7) กำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ 8) กำหนดยุทธศาสตร์การเรียนการสอน 9) กำหนดการประเมินผลการเรียนรู้

สัจ จุฑานันท์ (2532, หน้า 38-43) ได้ประยุกต์แนวคิดของไทเลอร์มาเป็นพื้นฐานในการกำหนดขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดข้อมูลพื้นฐาน เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ และเป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาความต้องการของสังคม และผู้เรียนซึ่งช่วยให้สามารถจัดหลักสูตรให้ตอบสนองกับความต้องการ และสามารถแก้ไขปัญหาดังๆ ได้ ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร คือ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ปรัชญาการศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนและทฤษฎีการเรียนรู้ ข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรม ข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติของเนื้อหา

2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่ทำหลังจากได้วิเคราะห์ และทราบถึงสภาพปัญหาตลอดจนความต้องการต่างๆ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นเป็นการแก้ปัญหาและสนองความต้องการที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล อาจเป็นข้อมูลพื้นฐานเดิมที่มีอยู่หรือจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ความต้องการขึ้นมาใหม่

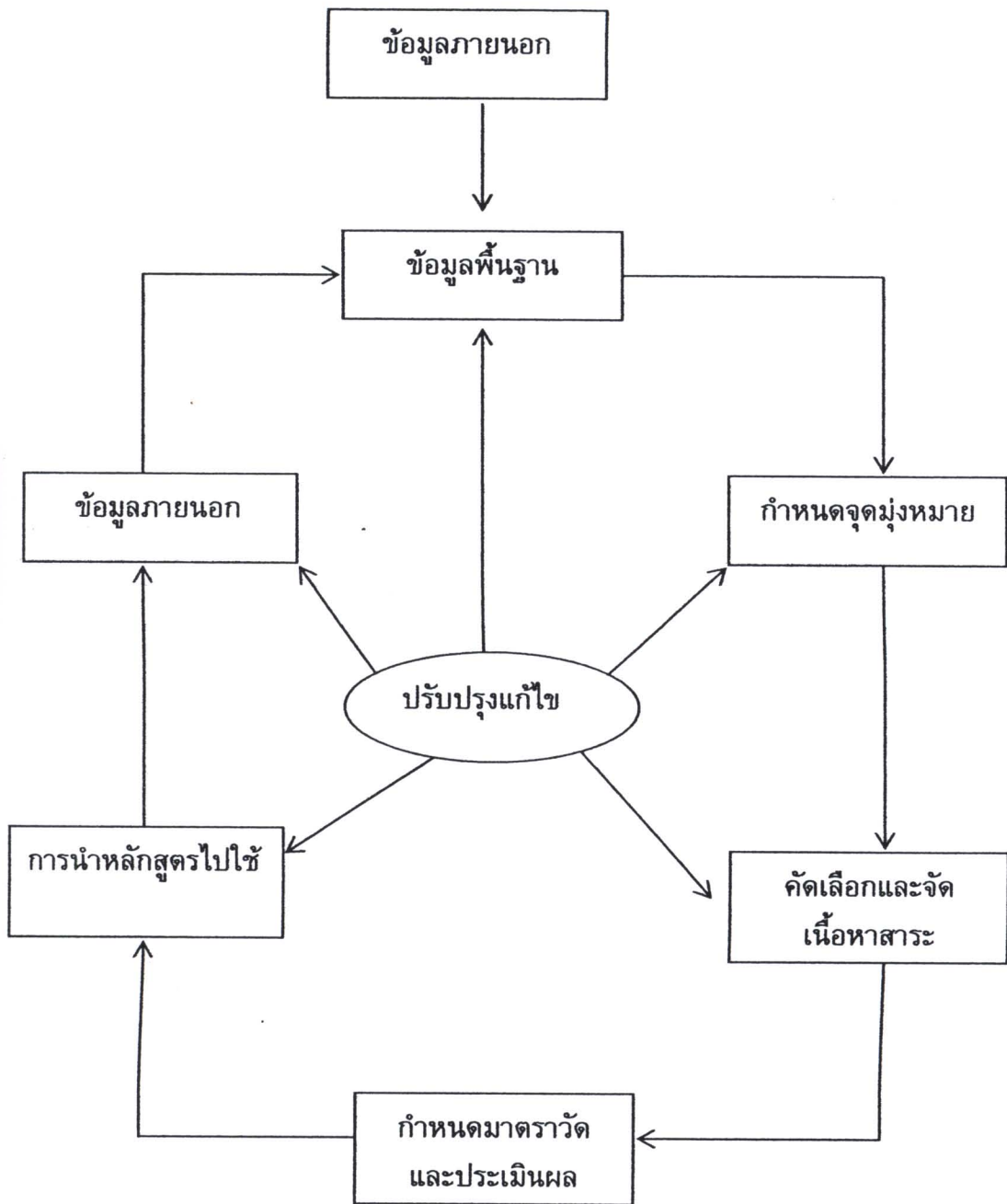
3. การคัดเลือกเนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่นำมาจัดไว้ในหลักสูตร จะต้องผ่านการพิจารณาถ่วงถ่วงถึงความเหมาะสมความจำเป็นสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหลักสูตรที่กำหนดไว้

4. การกำหนดมาตรการการวัด และประเมินขั้นนี้มุ่งที่จะนำเกณฑ์มาตรฐานเพื่อใช้ในการวัดและประเมินผลว่าจะวัดและประเมินผลอะไรบ้าง จึงจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

5. การทดลองใช้หลักสูตรในขั้นตอนนี้ ซึ่งเป็นการมุ่งที่จะศึกษาหาจุดอ่อน หรือหาข้อบกพร่องต่างๆ ของหลักสูตรหลังจากได้มีการร่างหลักสูตรเสร็จ เพื่อหาวิธีการแก้ไขและปรับปรุงหลักสูตรให้ดีขึ้น

6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร หลังจากทำการทดลองหลักสูตรแล้วควรจะประเมินจากการใช้ว่าเป็นอย่างไร มีส่วนไหนที่ควรจะได้รับการปรับปรุงแก้ไขบ้าง ถ้ามีจุดอ่อนหรือไม่เหมาะสมตรงไหนก็ต้องปรับปรุงให้เป็นที่เหมาะสมก่อนนำไปใช้จริง ๆ ต่อไป

7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนนำไปใช้ ซึ่งหลังจากการตรวจสอบและประเมินผลแล้วถ้าหากพบว่าหลักสูตรมีข้อบกพร่องจะต้องปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินการตามกระบวนการต่างๆ เหล่านี้ จัดได้ว่าเป็นวัฏจักรมีความต่อเนื่องซึ่งหากขาดขั้นตอนใดไปแล้วจะทำให้การพัฒนาหลักสูตรนั้นขาดความสมบูรณ์ได้ ดังภาพ 6

ภาพ 6 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ สัจด์ อุทรานันท์
ที่มา: สัจด์ อุทรานันท์ (2532, หน้า 39)

จากการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษา ที่กล่าวมาข้างต้น สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับ การจัดทำรายละเอียดของรายวิชาต่างๆ การพัฒนาหลักสูตร เรื่อง ประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

6. คุณลักษณะของหลักสูตรที่ดี

ลักษณะหลักสูตรที่ดี หลักสูตรเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ลักษณะของหลักสูตรที่ดีจะต้องนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และเกิดสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา หลักสูตรที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 19-20) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า หลักสูตรเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ลักษณะของหลักสูตรที่ดีจะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา หลักสูตรที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. ตรงตามความมุ่งหมายของการศึกษา
2. ตรงตามลักษณะของพัฒนาการของเด็กในวัยต่าง ๆ
3. ตรงตามลักษณะวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและเอกลักษณ์ของชาติ
4. มีเนื้อหาสาระของเรื่องที่สอนบริบูรณ์เพียงพอที่ช่วยให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น

และมีพัฒนาการในทุกด้าน

5. สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน คือ จัดวิชาทักษะ และวิชาเนื้อหาให้เหมาะสมกันในอันที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเจริญงอกงามทุกด้าน

6. หลักสูตรที่ดี ควรสำเร็จขึ้นด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย เพื่อให้ได้ผลดีควรจัดทำเป็นรูปคณะกรรมการ

7. หลักสูตรที่ดี จะต้องยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมกับสภาพการณ์ต่าง ๆ เช่น

7.1 ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

7.2 ความเป็นอยู่การดำรงชีวิต และทรัพยากรธรรมชาติ

7.3 ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอันแสดงลักษณะของสังคม

7.4 ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์

7.5 ความเปลี่ยนแปลงทางปรัชญาการศึกษา

7.6 ความเปลี่ยนแปลงทางแนวคิดทางจิตวิทยา

7.7 ความเปลี่ยนแปลงในจุดประสงค์ของการศึกษา ซึ่งมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีสัจการแห่งตนมีมนุษยสัมพันธ์มีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองดี

7.8 วิวัฒนาการทางด้านอุตสาหกรรม และภาวะความเป็นอยู่ของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไประบบการปกครองของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป

7.9 ความเปลี่ยนแปลงด้านอื่นๆ ได้แก่ การบริหารการศึกษา อุปกรณ์ที่ใช้ในโสตทัศนศึกษา วิธีสอนและการประเมินผลการศึกษา

8. หลักสูตรที่ดี จะต้องให้นักเรียนได้เรียนรู้ต่อเนื่องกันไป และจะต้องเรียงลำดับ

ความยากง่ายไม่ให้ขาดตอนจากกัน

9. หลักสูตรที่ดี จะต้องเป็นประสบการณ์ที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของเด็ก เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต เพื่อให้มีความเป็นอยู่อย่างผาสุก

10. หลักสูตรที่ดี จะต้องเพิ่มพูน และส่งเสริมทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นของเด็ก

11. หลักสูตรที่ดี ย่อมส่งเสริมให้เด็กเกิดความรู้ ทักษะ เจตคติ ความคิดริเริ่ม มีความคิดสร้างสรรค์ในการดำรงชีวิต

12. หลักสูตรที่ดี จะต้องส่งเสริมให้เด็กทำงานเป็นอิสระ และทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะเพื่อพัฒนาให้รู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย

13. หลักสูตรที่ดี ย่อมบอกแนวทาง วิธีสอน และอุปกรณ์สื่อการสอนประกอบด้วย เนื้อหาสาระที่จะสอนไว้อย่างเหมาะสม

14. หลักสูตรที่ดี ย่อมมีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา เพื่อทราบข้อบกพร่องในอันที่จะปรับปรุงให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

15. หลักสูตรที่ดี จะต้องจัดประสบการณ์ที่ทำให้เด็กเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีโอกาสแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ

16. หลักสูตรที่ดี จะต้องส่งเสริมให้เด็กรู้จักแก้ปัญหา

17. หลักสูตรที่ดี จะต้องจัดประสบการณ์ที่มีความหมายต่อชีวิตของเด็ก

18. หลักสูตรที่ดี จะต้องจัดประสบการณ์ และกิจกรรมหลายๆ อย่าง เพื่อการเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกอย่างเหมาะสมตามความสนใจ ความต้องการ และความสามารถของแต่ละบุคคล

19. หลักสูตรที่ดี จะต้องวางกฎเกณฑ์ไว้อย่างเหมาะสม แก่การนำไปปฏิบัติ และสะดวกแก่การวัดและประเมินผล

20. หลักสูตรที่ดี จะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นๆ ไว้ อย่างชัดเจน สามารถที่จะนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง เป็นรูปธรรมมากกว่าที่จะเขียน หรือกำหนดขึ้นมาอย่างคลุมเครือเป็นเหตุให้ ครูผู้สอนหรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ต้องไปตีความต่ออีกซึ่งในบางครั้ง อาจจะตีความหมายที่ผิดไปจากเจตนารมณ์ ของหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่ก็นำไปปฏิบัติไม่ถูกต้องตามข้อเท็จจริง ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติในภายหลังได้

21. หลักสูตรที่ดี จะต้องมีความยืดหยุ่นได้ดี สามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของ เหตุการณ์เรื่องราว ความต้องการและผลกระทบจากสภาวะแวดล้อมต่างๆ ได้ตามความเหมาะสมและความจำเป็น ที่มีอีกทั้งยังต้องกำหนดเป็นทิศทาง หรือแนวโน้มให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการความสนใจ และความจำเป็นของบุคคลในแต่ละชุมชน และท้องถิ่นด้วย

22. หลักสูตรที่ดี จะต้องเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ คือ พื้นฐานทางปรัชญา ทางจิตวิทยา ทางสังคม และพื้นฐานทางประวัติศาสตร์การศึกษา

23. หลักสูตรที่ดี จะต้องเป็นหลักสูตรที่ใช้ได้ดีในระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น และควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขขึ้นมาใหม่ทุกกระยะของการใช้งาน และต้องเป็นกระบวนการพัฒนาที่มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันได้เป็นอย่างดี นั่นคือ การนำผลของการใช้หลักสูตรที่ผ่านมานั้น มาวิเคราะห์และวิจัยเพื่อค้นหาจุดดี จุดบกพร่องของหลักสูตรนั้น ให้ได้แล้วมาปรับปรุงแก้ไขใหม่ และนำไปทดลองใช้ เพื่อหาประสิทธิภาพและคุณภาพของหลักสูตรนั้น ๆ ต่อไป

เซลเลอร์,และอเล็กซานเดอร์ (Saylor,& Alexander, 1974, pp.44-45) กล่าวว่า คุณลักษณะของหลักสูตรที่ดี คือ

1. เนื้อหาสาระสำคัญของหลักสูตร ครอบคลุมข้อมูลที่ได้มาจากนักเรียน สังคม กระบวนการเรียน และความรู้ที่ควรจะได้รับในระหว่างการศึกษาหรือไม่อย่างไร
2. จุดมุ่งหมายของโรงเรียนวางไว้อย่างชัดเจน และเป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือไม่ จุดมุ่งหมายมีความกว้างขวาง มีความสมดุล และจะเป็นจริงได้หรือไม่ มีช่องว่างพอที่จะขยายติดต่อ เพิ่มเติม จุดมุ่งหมายตามที่ต้องการหรือไม่
3. กระบวนการเรียน ผู้เรียนมีโอกาสก้าวหน้า และมีอิสระที่จะพัฒนาตามความสามารถ ความสนใจ ตามแนวทางของตนเองได้หรือไม่
4. นักเรียน และครูมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับแผนการเรียนต่างๆ ในหลักสูตรหรือไม่นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการเรียนนั้นๆ ตามวุฒิภาวะของเขาหรือไม่นักเรียนเข้าใจในเหตุผล และยอมรับสิ่งที่โรงเรียนคาดหวังจากเขาหรือไม่
5. มีคณะกรรมการ หรือกลุ่มคนที่รับผิดชอบในการพิจารณาปัญหา รวบรวมปัญหาจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีการประสานงานกับชุมชน ผู้เรียน มีการวางแผนการเรียนการสอน การวัดผลให้เกิดคุณค่าต่อผู้เรียนและชุมชนอย่างเป็นระบบและทั่วถึง

สรุปได้ว่าคุณลักษณะของหลักสูตรที่ดี หมายถึง หลักสูตรที่ตรงตามความมุ่งหมายของการศึกษา ตรงตามลักษณะของขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมในชุมชน ตอบสนองความต้องการของสังคม มีความเหมาะสมทำให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดทำหลักสูตรผู้จัดทำจะต้องมีความรู้ มีข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ดี เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมอย่างแท้จริง

7. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบอิงมาตรฐาน

มาตรฐานการเรียนรู้จะบอกถึงสิ่งที่คาดหวังหรือจุดมุ่งหมายไว้อย่างชัดเจนว่า อะไรคือสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนทุกคนรู้และปฏิบัติได้ การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างมาตรฐานการเรียนรู้ระดับชาติกับหลักสูตรสถานศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้นในระบบการศึกษาที่มีมาตรฐานกำกับหลักสูตรสถานศึกษาจึงมีลักษณะเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน (standard-based curriculum) มาตรฐานการเรียนรู้ตามกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

7.1 กรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

7.1.1 หลักสูตรอิงมาตรฐานคือหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายหรือเป็นกรอบทิศทางในการกำหนดเนื้อหา ทักษะกระบวนการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถบรรลุตามที่มาตรฐานกำหนด

7.1.2 หลักสูตรสถานศึกษา คือ แผนหรือแนวทางในการจัดประมวลความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจัดทำโดยบุคคล หรือคณะบุคคลในระดับสถานศึกษา เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และส่งเสริมให้รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

7.2 องค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วยส่วนสำคัญดังนี้

7.2.1 วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ทุกองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษานับตั้งแต่วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายควรสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า โรงเรียนมีภารกิจหลักที่จะพัฒนานักเรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในระดับชาติ ซึ่งรวมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่โรงเรียนต้องการเน้นเป็นสิ่งที่เสริมเพิ่มเติมความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

7.2.2 โครงสร้างของหลักสูตร มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

- กลุ่มสาระการเรียนรู้
- ขอบข่ายสาระหลัก
- เวลาเรียน (ชั่วโมง/หน่วยกิต)
- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- เกณฑ์การจบหลักสูตร

7.2.3 คำอธิบายรายวิชา (โครงสร้างรายวิชา) ควรระบุมาตรฐานช่วงชั้นที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนเพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล การรายงานผลและการเทียบโอน เนื้อหาสาระหลัก วิธีการประเมินผล และเวลาเรียน

7.2.4 หน่วยการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญที่สุดในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพราะเป็นส่วนที่นำมาตรฐานไปสู่การปฏิบัติในการเรียนการสอนอย่างแท้จริง ผู้เรียนจะบรรลุมาตรฐานหรือไม่อย่างไรก็อยู่ในขั้นตอนนี้ ดังนั้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้มาตรฐานการเรียนรู้ชั้นปี โดยครูต้องเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งที่ต้องการให้ “นักเรียนปฏิบัติได้” ในมาตรฐานนั้น ๆ คืออะไร

7.3 ลักษณะสำคัญของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแบบอิงมาตรฐาน มีดังนี้

7.3.1 ทุกองค์ประกอบของหลักสูตรต้องเชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้

7.3.2 หน่วยการเรียนรู้เป็นหัวใจของหลักสูตร

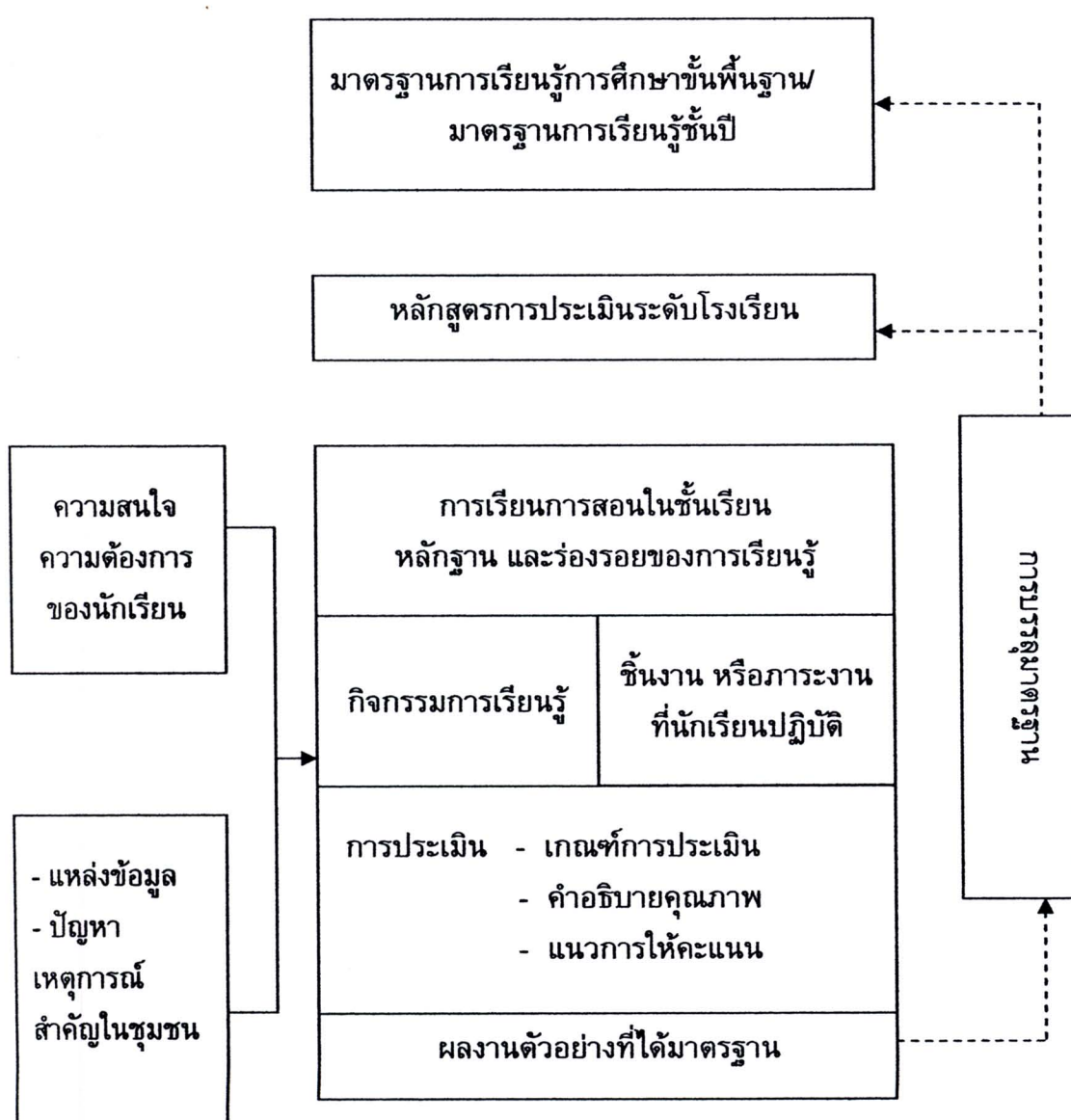
7.3.3 การจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ต้องนำพาผู้เรียนให้บรรลุ

มาตรฐานที่ระบุในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ

7.3.4 การวัดและประเมินผลชิ้นงาน/ภาระงาน ที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้
ควรประเมินการปฏิบัติหรือการแสดงความสามารถของนักเรียน (performance assessment)

7.3.5 ชิ้นงานหรือภาระงานที่กำหนดให้นักเรียนปฏิบัติควรเชื่อมโยงมาตรฐาน
2-3 มาตรฐาน

7.3.6 มีความยืดหยุ่นในกระบวนการ และขั้นตอนการจัดทำหน่วยการเรียนรู้
เช่น อาจเริ่มจากความสนใจของนักเรียนหรือสภาพปัญหาของชุมชนก็ได้ ดังภาพ 7

ภาพ 7 แสดงความสัมพันธ์ของมาตรฐานการเรียนรู้กับองค์ประกอบของหลักสูตร
ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า 25)

7.4 การออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้

7.4.1 หัวเรื่องหรือชื่อหน่วยการเรียนรู้

หัวเรื่องหรือชื่อหน่วยต้องสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญ หรือประเด็นหลักในแต่ละหน่วย ดังนั้นหัวเรื่องควรมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

- 1) น่าสนใจ อาจเป็นประเด็นปัญหา ข้อคำถามหรือข้อโต้แย้งที่สำคัญ
- 2) สอดคล้องกับชีวิตประจำวันและสังคมนักเรียน
- 3) เหมาะสมกับวัย ความสนใจ และความสามารถของนักเรียน

7.4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา

ทุกหน่วยการเรียนรู้ต้องระบุมาตรฐานการเรียนรู้ระดับประถมศึกษาเป็นเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนสำหรับหน่วยการเรียนรู้นั้นๆ ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งแต่ละหน่วยอาจจะบ่งชี้มาตรฐานระดับประถมศึกษาเป็นเป้าหมายของหน่วยไว้มากกว่าหนึ่งมาตรฐาน แต่ไม่ควรเกิน 3 มาตรฐาน ซึ่งอาจเป็นมาตรฐานจากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระที่สอดคล้องกันก็ได้

7.4.3 สาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้

ในส่วนสาระสำคัญหรือสาระหลักนี้เป็นการกำหนดเนื้อหา และทักษะที่จะจัดการเรียนการสอนในหน่วยนั้นๆ สาระสำคัญได้จากการวิเคราะห์มาตรฐานว่าอะไรคือสิ่งที่ “นักเรียนต้องรู้และปฏิบัติได้” ที่ระบุอยู่ในมาตรฐานของหน่วยการเรียนรู้นั้นๆ อย่างไรก็ตามมาตรฐานแต่ละมาตรฐานอาจมีการสอนหรือฝึกซ้ำได้ในหน่วยการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญและมีความรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น ดังนั้นเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาสาระที่จะสอน จึงควรมีการวิเคราะห์มาตรฐานชั้นปีของแต่ละกลุ่มสาระทั้งหมดในภาพรวมก่อนเพื่อกำหนดขอบเขตสาระหลักคร่าวๆ ที่จะจัดการเรียนการสอนมาตรฐานนั้นๆ ในระดับชั้นใดบ้าง และอาจเพิ่มเติมสาระสำคัญได้ตามความสนใจของผู้เรียนและความเหมาะสม

7.4.4 กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทำให้มีความรู้และทักษะตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ รวมทั้งช่วยในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้เกิดแก่ผู้เรียน ดังนั้นผู้สอนจึงควรทราบหลักการและขั้นตอนในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดี

7.4.5 ชิ้นงานหรือภาระงานที่นักเรียนปฏิบัติ

ชิ้นงานหรือภาระงาน อาจเป็นสิ่งที่ครูกำหนดให้ หรือครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดขึ้น เพื่อให้ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติในแต่ละหน่วย ชิ้นงานหรือภาระงานต้องแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาในการเรียนรู้ของนักเรียน และเป็นร่องรอยหลักฐานแสดงว่านักเรียนมีความรู้และทักษะถึงมาตรฐานที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้

7.4.6 การประเมินผล

ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งครูจะต้องกำหนดเกณฑ์การประเมินผลซึ่งควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดด้วย และควรแจ้งให้นักเรียนทราบล่วงหน้าถึงวิธีการและเกณฑ์ในการประเมินผล

สรุปได้ว่าแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบอิงมาตรฐาน หมายถึง การพัฒนาหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่กำหนดกรอบทิศทางในการกำหนดเนื้อหา ทักษะกระบวนการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน และการประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถบรรลุตามที่มาตรฐานกำหนด ซึ่งผู้วิจัยได้ยึดแนวนี้ในการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) ชื่อหน่วยการเรียนรู้ 2) มาตรฐานการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา 3) สาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้ 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) ชิ้นงาน 6) การประเมินผล

8. การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร นับว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรนับว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตร เพราะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงคุณภาพของหลักสูตร ข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขให้หลักสูตรมีคุณภาพสูงขึ้น

8.1 ความหมายของการประเมินหลักสูตร

วิชย วงษ์ใหญ่ (2523, หน้า 192) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ว่า การประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุมต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน และสรุปว่า จะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานั้นว่าอย่างไร มีคุณภาพดีหรือไม่เพียงใด หรือได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ มีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

วิชย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542, หน้า 30) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และนำผลมาใช้เปรียบเทียบกับผลการใช้หลักสูตรที่วัดผลได้กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อหาข้อบกพร่องหรือปัญหาและพิจารณาค่าของหลักสูตร

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 249) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการพิจารณา การตัดสินคุณค่าของหลักสูตรนั้น ๆ ว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหน เมื่อนำมาใช้แล้วบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มีอะไรที่ต้องแก้ไขบ้าง เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่า ต่อไป

จากการศึกษาความหมายของการประเมินหลักสูตรตามแนวคิดของนักการศึกษา สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการในการรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร ว่ามีประสิทธิภาพ

ข้อบกพร่องหรือปัญหา นำผลที่ได้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ หาทางเลือกที่ดีกว่าต่อไป

8.2 จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร การประเมินหลักสูตรแต่ละขั้นตอนมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันไปตามรายละเอียด ซึ่งนักการศึกษาได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร ดังนี้

นิคม ชมพูลอง (2544 หน้า 239) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร ไว้ดังนี้

1. เพื่อตัดสินคุณค่าของหลักสูตร ว่าเมื่อได้นำไปใช้แล้วสนองวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่
 2. เพื่อตัดสินองค์ประกอบของหลักสูตร ด้านหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ และสนองตอบความต้องการของผู้เรียนหรือไม่
 3. เพื่อตัดสินหลักสูตรว่ามีข้อดี และข้อบกพร่องอะไรบ้างที่ต้องแก้ไขปรับปรุง
 4. เพื่อตัดสินการบริหารหลักการ กำหนดการนำไปใช้ ในทิศทางที่ถูกต้องหรือไม่
 5. เพื่อตัดสินการประเมินผล และการตรวจสอบผลผลิตจากหลักสูตร คือ ผู้เรียนมีการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่หลักสูตรคาดหวังหรือไม่
- สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 250) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ คือ เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้นโดยดูว่าหลักสูตรสนองวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่

จากการศึกษาจุดมุ่งหมาย ของการประเมินหลักสูตรตามแนวคิดของนักการศึกษา สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรเพื่อใช้ตัดสินคุณค่า องค์ประกอบ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ และสนองตอบความต้องการของผู้เรียนหรือไม่ เป็นการสะท้อนของหลักสูตรหรือข้อบกพร่องของหลักสูตรมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้ถูกต้องสมบูรณ์

8.3 ระยะเวลาของการประเมินหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2539, หน้า 217) ได้กล่าวถึง ระยะเวลาในการประเมินผล และสรุปว่า สามารถทำได้ 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร ระยะระหว่างการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ และระยะหลังการใช้หลักสูตรเป็นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 193–194) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร

มีการดำเนินการเป็นระยะๆ ทั้งนี้เนื่องจาก ข้อบกพร่อง หรือข้อผิดพลาดของหลักสูตร อาจมีสาเหตุมาจากปัจจัยและในระยะต่างกัน การประเมินโดยทั่วไปจะแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

1. การประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้
2. การประเมินหลักสูตรในระหว่างการดำเนินการใช้หลักสูตร
3. การประเมินหลักสูตรหลังการใช้หลักสูตร

สรุปได้ว่า ระยะเวลาในการประเมินหลักสูตร ควรมีการประเมิน 3 ระยะ คือ

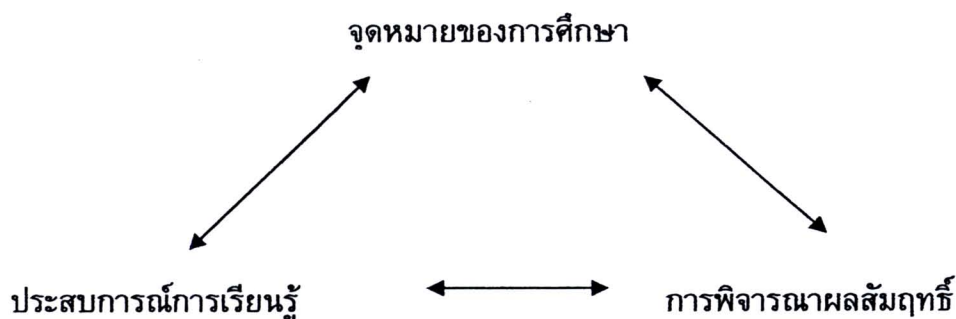
- 1) การประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ 2) การประเมินหลักสูตรในระหว่างการดำเนินการใช้หลักสูตร 3) การประเมินหลักสูตรหลังการใช้หลักสูตร

8.4 รูปแบบการประเมินผลหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร นับว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตร นับว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตร เพราะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงคุณภาพของหลักสูตร ข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขให้หลักสูตรมีคุณภาพสูงขึ้น

การประเมินหลักสูตรนั้นมีหลายรูปแบบแตกต่างกันออกไปตามความคิดเห็นของนักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรซึ่งพอสรุปได้ ดังต่อไปนี้

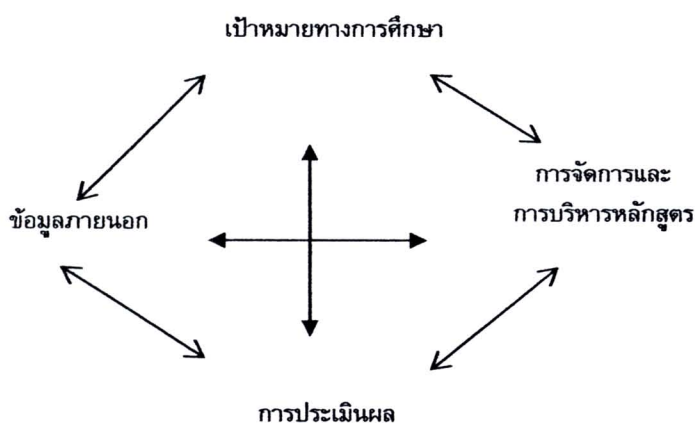
รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ ไทเลอร์ (Tyler's Model of Evaluation) ไทเลอร์ (Tyler, 1950, p. 110-125) เป็นผู้วางรากฐานการประเมินหลักสูตรตั้งแต่ปี ค.ศ. 1930 โดยเป็นผู้ริเริ่มให้คำนิยามของการศึกษาว่า “การศึกษา คือ การเปลี่ยนพฤติกรรม” ดังนั้น การประเมินหลักสูตร คือ การเปรียบเทียบว่าพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นไปตามจุดหมายที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่าการบวนการจัดการศึกษานั้น ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ จุดหมายของการศึกษา ประสพการณ์ การเรียนรู้และการพิจารณาผลสัมฤทธิ์ ซึ่งทั้งสามส่วนนี้จะต้องมีความสัมพันธ์กัน ดังภาพ 8

ภาพ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษา ตามแนวคิดของไทเลอร์
ที่มา: ไทเลอร์ (Tyler, 1950, p.110)

จากภาพดังกล่าว แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษาตามแนวคิดของไทเลอร์ แนวคิดนี้เป็นพื้นฐานของการจัดหลักสูตร คือ ผู้จัดทำหลักสูตรจะต้องสามารถวางจุดหมายที่ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยน หรือมีพฤติกรรมอย่างไร พยายามจัดประสบการณ์การสอนเพื่อช่วยผู้เรียนให้เปลี่ยนพฤติกรรมไปตามที่ต้องการ บทบาทของการประเมินหลักสูตรจึงอยู่ที่การดูแลผลผลิตของหลักสูตรว่าตรงตามจุดหมายหรือไม่ แนวคิดของไทเลอร์ จึงยึดความสำเร็จของจุดหมายเป็นหลัก

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ ทาบา (Taba's Model of Evaluation) ทาบา (Taba, 1962, pp.413 – 414) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรว่าเป็นการพิจารณาขั้นตอนต่างๆ ในการพัฒนาหลักสูตรว่ามีความสอดคล้องกับเป้าหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้หรือไม่ ดังภาพ 9

ภาพ 9 รูปแบบการประเมินหลักสูตรตามแนวคิดของทาบา
ที่มา: ทาบา (Taba, 1962, p.414)

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) เป็นรูปแบบการประเมินที่เรียกว่า CIPP Model (Context – Input – Process – Product Model) ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537, หน้า 253)

1. การประเมินสภาพแวดล้อม(Context) หมายถึงสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นตัวการสำคัญในการโน้มน้าในการพัฒนาหลักสูตร เพราะสภาพแวดล้อมเป็นตัวกำกับ และมีอิทธิพลต่อกิจกรรมที่เกิดขึ้นเสมอ การประเมินสภาวะแวดล้อมจะทำให้ทราบทิศทาง และช่วยในการกำหนดจุดหมาย สิ่งที่ควรประเมิน ได้แก่

- 1.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 1.2 โครงสร้างหลักสูตร
- 1.3 สภาพแวดล้อมของชุมชน

1.4 สภาพแวดล้อมของโรงเรียน

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (input) หมายถึง การศึกษาองค์ประกอบจะนำไปสู่ระบบ หรือกระบวนการพัฒนาหลักสูตร เช่น ผู้เรียน ได้แก่ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ ทักษะและสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ก่อนที่จะนำเข้าสู่กระบวนการพัฒนาหลักสูตร นอกจากตัวผู้เรียนแล้วยังมีครูผู้สอน งบประมาณ สื่อ อุปกรณ์ จะประเมินเรื่องใดควรมีกรอบประเมินชัดเจน สิ่งที่ต้องประเมิน ได้แก่

- 2.1 บุคลากร เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน
- 2.2 เอกสาร เช่น เอกสารหลักสูตร
- 2.3 วัสดุอุปกรณ์
- 2.4 งบประมาณ
- 2.5 เวลาและเทคนิควิธีการ

3. การประเมินกระบวนการ (process) หมายถึง การประเมินการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ว่าเป็นไปตามจุดประสงค์ ได้มากน้อยเพียงใด สิ่งที่ต้องประเมิน ได้แก่ การจัดทำแผนการสอน กำหนดการสอน ตารางสอน บันทึกการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล

4. การประเมินผลผลิต (product) หมายถึง การประเมินผลผลิตและผลกระทบของหลักสูตรว่าได้ผลตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ เป็นการตัดสินใจเพื่อเริ่มวงจรการประเมินใหม่ การประเมินส่วนนี้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนทางสติปัญญา ร่างกาย และเจตคติได้เปลี่ยนแปลงไปตามความคาดหวังของหลักสูตรหรือไม่ประการใดโดยเปรียบเทียบกับผลก่อนที่จะได้รับการจัดกระทำหรือกระบวนการนั่นเอง สิ่งที่ต้องประเมินได้แก่

- 4.1 พฤติกรรมของผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัย
- 4.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.3 การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้

สรุปได้ว่าการประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาขั้นตอนต่างๆ ในการพัฒนาหลักสูตรว่ามีความสอดคล้องกับเป้าหมายทางการศึกษาที่ กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งพิจารณาจากจุดหมายของการศึกษา ประสิทธิภาพ การเรียนรู้และการพิจารณาผลสัมฤทธิ์

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พุทธศักราช 2551 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 16) กำหนดให้เป็นสาระหลักที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคน ประกอบด้วยเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนควรบูรณาการสาระต่างๆ เข้าด้วยกันเท่าที่จะเป็นไปได้

1. สารและมาตรฐานการเรียนรู้

ตัวชี้วัดที่ 2 มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด

สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประกอบด้วย

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรม ของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติ ตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัดที่ 1 วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนา ประจำชาติ หรือความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัดที่ 2 สรุปรูปพุทธประวัติ ตั้งแต่ปลงอายุสังขารจนถึงสังเวชนียสถาน หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

ตัวชี้วัดที่ 3 เห็นคุณค่าและประพัตินตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและ ข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด

ตัวชี้วัดที่ 4 วิเคราะห์ความสำคัญ และเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตาม ไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

ตัวชี้วัดที่ 5 ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในประเทศ ตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

ตัวชี้วัดที่ 6 เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา และบริหารจิตเจริญปัญญา มีสติที่เป็นพื้นฐานของ สมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทาง ของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

ตัวชี้วัดที่ 7 ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของ ศาสนาที่ตนนับถือเพื่อแก้ปัญหา อดายมุขและสิ่งเสพติด

ตัวชี้วัดที่ 8 อธิบายหลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป

ตัวชี้วัดที่ 9 อธิบายลักษณะสำคัญของศาสนพิธี พิธีกรรมของศาสนาอื่นๆ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม เมื่อต้องเข้าร่วมพิธี

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนัก และปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรง รักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัดที่ 1 อธิบายความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆในศาสนสถานและปฏิบัติ ตนได้อย่างเหมาะสม

ตัวชี้วัดที่ 2 มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด

ตัวชี้วัดที่ 3 อธิบายประโยชน์ของการเข้าร่วมใน ศาสนพิธี พิธีกรรม และ

กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดและปฏิบัติจนได้ถูกต้อง

ตัวชี้วัดที่ 4 แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจ และปฏิบัติตนตามหน้าที่ ของการเป็นพลเมืองดีมีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัดที่ 1 ปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ ชีวิตประจำวัน ของครอบครัวและชุมชน

ตัวชี้วัดที่ 2 วิเคราะห์ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตามกาลเวลา และธำรงรักษาวัฒนธรรมอันดีงาม

ตัวชี้วัดที่ 3 แสดงออกถึงมารยาทไทยได้เหมาะสมถูกกาลเทศะ

ตัวชี้วัดที่ 4 อธิบายคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ระหว่างกลุ่มคนในสังคมไทย

ตัวชี้วัดที่ 5 ติดตามข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และเลือกรับและใช้ข้อมูล ข่าวสารในการเรียนรู้ได้เหมาะสม

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่นศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตัวชี้วัดที่ 1 เปรียบเทียบ บทบาทหน้าที่ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรัฐบาล

ตัวชี้วัดที่ 2 มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นและประเทศ

ตัวชี้วัดที่ 3 อภิปรายบทบาท ความสำคัญในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจ และสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่ารวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ตัวชี้วัดที่ 1 อธิบายบทบาทของผู้ผลิตที่มีความรับผิดชอบ

ตัวชี้วัดที่ 2 อธิบายบทบาทผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน

ตัวชี้วัดที่ 3 บอกวิธีการและประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆความสัมพันธ์ทาง

เศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

ตัวชี้วัดที่ 1 อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ธนาคาร และรัฐบาล

ตัวชี้วัดที่ 2 ยกตัวอย่างการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัดที่ 1 อธิบายความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ

ตัวชี้วัดที่ 2 นำเสนอข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลายในการทำความเข้าใจเรื่องราวสำคัญในอดีต

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของ มนุษยชาติจากอดีต จนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตัวชี้วัดที่ 1 อธิบายสภาพสังคมเศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน

ตัวชี้วัดที่ 2 บอกความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนโดยสังเขป

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรักความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัดที่ 1 อธิบายพัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ โดยสังเขป

ตัวชี้วัดที่ 2 อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรือง ทางเศรษฐกิจ และการปกครองของไทยสมัยรัตนโกสินทร์

ตัวชี้วัดที่ 3 ยกตัวอย่างผลงานของบุคคลสำคัญด้านต่าง ๆ สมัยรัตนโกสินทร์

ตัวชี้วัดที่ 4 อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญ สมัยรัตนโกสินทร์ที่ภาคภูมิใจ และควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน และกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัดที่ 1 ใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ (แผนที่ ภาพถ่ายชนิดต่าง ๆ) ระบุลักษณะสำคัญทางกายภาพและสังคมของประเทศ

ตัวชี้วัดที่ 2 อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับ

ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติของประเทศ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์ กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตัวชี้วัดที่ 1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมในประเทศ

ตัวชี้วัดที่ 2 อธิบายการแปลงสภาพธรรมชาติในประเทศไทย จากอดีตถึงปัจจุบันและผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้น

ตัวชี้วัดที่ 3 จัดทำแผนการใช้ทรัพยากรในชุมชน

ตัวชี้วัดที่ 4 มีส่วนร่วมในการฟื้นฟู ปรับปรุง สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน

สรุปได้ว่า จากการศึกษาหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม พุทธศักราช 2551 ผู้วิจัยมีความสนใจในการพัฒนาหลักสูตร เรื่องประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง ซึ่งเป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวอำเภอนองปรีอ จังหวัดกาญจนบุรี สอดคล้องกับ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 ตัวชี้วัดที่ 2

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 ตัวชี้วัดที่ 1 ตัวชี้วัดที่ 2

มาตรฐาน ส 4.3 ตัวชี้วัดที่ 4

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียน ดังนี้
ระดับประถมศึกษา

ตาราง 1 โครงสร้างเวลาเรียนระดับประถมศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้/กิจกรรม	เวลาเรียน					
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6
ภาษาไทย	200	200	200	160	160	160
คณิตศาสตร์	200	200	200	160	160	160
วิทยาศาสตร์	80	80	80	80	80	80
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	80	80	80	80	80	80
สุขศึกษาและพลศึกษา	80	80	80	80	80	80
ศิลปะ	80	80	80	80	80	80

ตาราง 1 (ต่อ)

กลุ่มสาระการเรียนรู้/กิจกรรม	เวลาเรียน					
กลุ่มสาระการเรียนรู้	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	40	40	40	80	80	80
ภาษาต่างประเทศ	40	40	40	80	80	80
รวมเวลาเรียน (พื้นฐาน)	800	800	800	800	800	800
รายวิชา/กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความ พร้อมและจุดเด่น	ปีละ 40 ชั่วโมง					
รวมเวลาเรียนทั้งหมด	ไม่เกิน 1,000 ชั่วโมง/ปี					

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 21)

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1 ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่น

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2537, หน้า 45) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง พื้นความรู้ ความสามารถของบุคคลในอาชีพต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นตลอดจนสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งมีส่วนเสริมสร้างการเรียนรู้ของนักเรียนในชุมชน

รุ่ง แก้วแดง (2541, หน้า 204-205) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาไทยว่า ภูมิปัญญาไทย หมายถึง “องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรับแต่ง พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหา และพัฒนาชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับยุคสมัย”

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ของบุคคลที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านการเรียนรู้ ปรับปรุง พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันเป็นเวลายาวนาน

2.2 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

กล้า สมตระกูล (2534, หน้า 67) กล่าวถึง ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าในอดีตและปัจจุบันการถ่ายทอดความรู้ในระบบโรงเรียน ยังจัดการเรียนการสอนโดยครูหรือนักวิชาการที่ศึกษาภาคทฤษฎีมามาก แต่บางครั้งพบว่าครูหรือนักวิชาการดังกล่าวมีประสบการณ์ในภาคปฏิบัติไม่มากนัก ประสบความล้มเหลวในการสอน แต่ในขณะที่ผู้ที่มีประสบการณ์ลึกเฉพาะเรื่อง สามารถถ่ายทอดและนำความรู้ไปปฏิบัติได้ผลดี เช่น ผู้เลี้ยงหมู เลี้ยงปลา ปลูกผัก ทอผ้า จักสาน บุคคลที่มีลักษณะดังกล่าว เรียกว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

นอกจากนี้การให้วิทยากรชาวบ้านถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชาวบ้านเป็นความเหมาะสมมากที่สุดประการหนึ่ง เนื่องจากเป็นผู้ที่มีผลงานที่สำเร็จออกมาเป็นรูปธรรมจนเป็นที่ยอมรับ และเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในปัญหาภาษาพูด วัฒนธรรมตลอดจนสภาพแวดล้อมของชาวบ้านด้วยกันเป็นอย่างดี ทำให้มีช่องว่างของการสื่อสารน้อยมาก และยังเป็นการพึ่งตนเองของชาวบ้าน

ประเวศ วะสี, และคณะ (2536, หน้า 21) กล่าวถึง ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า “ชนเหล่าใดที่ดำรงความเป็นกลุ่มหรือชนชาติหรือประเทศมาเป็นเวลานาน ต้องมีภูมิปัญญาของกลุ่มหรือชนชาติหรือประเทศ อันอาจเรียกรวม ๆ กันว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) คนปัญญาอ่อนดำรงชีวิตด้วยตนเองไม่ได้ฉันใด สังคมที่ไม่มีปัญญา ก็ไม่สามารถอยู่รอดได้ด้วยตนเองฉะนั้น สังคมที่อยู่ได้ด้วยตนเองเป็นเวลานานจะต้องมีภูมิปัญญาของตนเอง”

วิชัย ตันศิริ (2536, หน้า 5) อธิบายได้ว่า มนุษย์จัดระบบการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคมโดยวิธีการต่าง ๆ กัน ด้วยสติปัญญาอันล้ำเลิศของมนุษย์ สังคมในยุคต่าง ๆ ได้สร้างขนบธรรมเนียมประเพณี แนวประพฤติปฏิบัติ วิถีชีวิต และทักษะการหาเลี้ยงชีพตลอดจนความเชื่อถือทางศาสนา เพื่อสั่งสอนเยาวชน เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของแต่ละสังคม กระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคมสมัยก่อนจึงแทรกซึมอยู่กับวิถีชีวิตประจำวัน และสอดแทรกอย่างจงใจในพิธีการต่าง ๆ เช่น พิธีการโกนจุก พิธีการสมรส พิธีการบรรพชา พิธีสงกรานต์ พิธีกรรมทางศาสนาและพิธีงานศพ จะเห็นได้ว่าในพิธีการเหล่านี้จะมีบทเรียนหรือสาส์นทางวัฒนธรรม แนะนำ ประพฤติปฏิบัติที่ผู้ใหญ่จะสั่งสอนผู้น้อย สอดแทรกอยู่อย่างแยบคาย และเป็นพลังจิตใจที่หลอมรวมผู้คนในสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

นิคม ชมุพลอง (2545, หน้า 12) กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ทำให้เกิดความสงบสุขทั้งในชุมชน หมู่บ้าน หรือในส่วนตัวของชาวบ้านเองและสามารถปรับประยุกต์ธรรมคำสอนทางศาสนามาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม
2. ทำให้คนในชุมชน พึ่งตนเองได้ไม่ว่าจะเป็นทาง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณีในการลดการพึ่งพาตนเองจากสังคมภายนอก
3. ช่วยสร้างความสมดุล ระหว่างมนุษย์ กับสังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน และช่วยปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุคสมัย
4. ใช้ในการกำหนดแนวทางการทำงานของกลุ่มบุคคลหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ ให้สอดคล้อง และผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน
5. ทำให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่น รัก และภาคภูมิใจในท้องถิ่น เป็นการเชื่อมโยงความรู้สึกระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้สมัยใหม่

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญ ต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้สมาชิกในสังคมโดยวิธีการต่าง ๆ เป็นการสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณี แนวประพฤติ

ปฏิบัติ วิถีชีวิต และทักษะการหาเลี้ยงชีพตลอดจนความเชื่อถือทางศาสนา เพื่อสั่งสอนเยาวชน เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของแต่ละสังคม

3. กระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ต้องจัดให้เหมาะสมกับวัย และวุฒิภาวะของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดการเรียนของตนเอง พัฒนาและขยายความคิดของตนเองจากความรู้ที่ได้เรียน ผู้เรียนต้องได้เรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้งในส่วนตัว และลึกซึ้ง เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผู้สอนจะต้องใช้รูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย เน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน เรียนรู้จากธรรมชาติ เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตั้งแต่ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วม ผู้เรียนต้องเรียนรู้ให้ครบถ้วน ด้วยสมอง ใจ และเรียนรู้ด้วยตนเองต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้วยการจัดการให้ผู้เรียน ขวนขวาย หาความรู้ เพิ่มความรับผิดชอบ กล้าแสดงออก และเน้นกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ความหมาย ของคำว่า “ผู้เรียนเป็นสำคัญ” นั้นมี 2 ด้านคือ ด้านผู้เรียน หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด มีอิสระในการเรียนรู้ตามความถนัด และความสนใจสามารถค้นพบความรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการ และแหล่งความรู้ที่หลากหลาย สามารถนำความรู้ ประสบการณ์ไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง และสังคมส่วนรวมได้ ส่วนความหมายของคำว่า “ผู้เรียนเป็นสำคัญ” อีกด้านหนึ่ง คือด้านผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ใด ๆ ผู้จัดต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และเคารพในศักดิ์ศรี สิทธิ และหน้าที่ของผู้เรียน มีการวางแผนการจัดกิจกรรม และจัดประสบการณ์ การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และที่สำคัญที่สุดคือ ต้องเน้นประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ลักษณะการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ยังเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เอา ชีวิตของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง เรียนรู้เพื่อสร้างปัญญา ให้รู้จักตนเอง รู้จักโลก สามารถพึ่งตนเองได้ทั้ง ด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม อยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพ เรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง มีความสุข สนุกสนาน และเกิดฉันทะในการเรียนรู้ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การเรียนการสอนที่มุ่งกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต เหมาะสมกับ ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงทุก ขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ยุทธวิธีการเรียนการสอน ที่สามารถนำไปใช้ได้ทั้งการเรียนการสอนกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และกรณีศึกษาค้นคว้าเป็นรายบุคคล ได้แก่

1. การระดมสมอง การให้ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์กันทั้งในกลุ่มย่อย และการเรียนร่วมกันทั้งชั้นเรียน ผู้เรียนได้อภิปรายและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีเกี่ยวกับ

ประเด็นปัญหาต่าง ๆ วิธีนี้ยังทำให้ผู้เรียนได้แสดงพื้นฐานความรู้ที่มีอยู่ การนำความรู้มาใช้ในการศึกษาเรื่องที่เรียน และตรวจสอบความเข้าใจของตนที่ยังไม่ถูกต้องได้อีกด้วย

2. กรณีศึกษาเป็นการฝึกให้ผู้เรียนอ่านเรื่องสั้นๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาเรื่องหนึ่ง ให้ผู้เรียนสร้างข้อสมมุติฐาน กรณีศึกษาทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์การคาดคะเนอนาคตด้วย

3. การเรียนแบบร่วมมือ เป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียนรู้วิธีทำงานด้วยกันในกลุ่มย่อย และให้สมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน มาร่วมทำงาน ครูทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาเป็นคอยอำนวยความสะดวกในการเรียน ผู้เรียนทำหน้าที่เป็นผู้รู้ เป็นแหล่งความรู้ให้กันและกัน การเรียนแบบร่วมมือมีหลายวิธี เช่น

3.1 ต่อเติมเสริมสร้าง (jigsaw) เป็นวิธีการเรียนรู้นับพื้นฐานที่ทำให้ผู้เรียนแต่ละคนเสมือนเป็นผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง แล้วทำหน้าที่ให้ความรู้แก่เพื่อนในกลุ่ม ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันและกัน

3.2 ร่วมหัวร่วมคิด (number heads together) ผู้เรียนร่วมมือกันทำงานที่จะตอบคำถามที่ครูกำหนดไว้ เมื่อครูมอบหมายให้หมายเลขใดหมายเลขหนึ่งเป็นผู้ตอบ ผู้เรียนคนนั้นก็ต้องตอบตามคำตอบที่ได้จากการที่ทุกคนในกลุ่มร่วมกันหาคำตอบแล้ว เป็นวิธีการที่ส่งเสริมบรรยากาศ การแข่งขันบนพื้นฐานของการร่วมมือเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ผู้เรียนได้มีโอกาสทบทวนสิ่งที่เรียน และได้พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3.3 คู่คิดคู่สร้าง (think – pair – share) ให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ศึกษาเรื่องหรือหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งตามลำพังแต่ละคนก่อน หลังจากนั้นจึงจับคู่อภิปรายในสิ่งที่แต่ละคนได้ศึกษามาแล้วนั้น เมื่อได้รับฟังความคิดเห็นกัน ได้ทบทวนกันก็จะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคู่ของตนร่วมกันในชั้นด้วย วิธีการนี้ได้ประโยชน์ที่จะช่วยให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความเข้าใจในแนวคิดที่เป็นของตนเอง

4. การได้วาที มุ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า เชื่อมโยงในสิ่งที่ศึกษาค้นคว้าเข้าด้วยกันกิจกรรมนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการจัดระบบข้อมูลความรู้ต่างๆ มาสนับสนุนความคิดเห็นของตนและใช้ทักษะทางภาษาเพื่อสื่อสารงานใจผู้อื่น

5. การจัดประสบการณ์นอกสถานที่ก็เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการสังเกต และได้รับประสบการณ์ตรงในชีวิตจริง โดยใช้สังคมเป็นเสมือนห้องปฏิบัติการของผู้เรียนทั้งผู้เรียนและครูได้ฝึกการวางแผนล่วงหน้าก่อนที่จะรับประสบการณ์เหล่านั้น

6. การเขียนบรรยายเป็นการฝึกทักษะการเขียนเพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้คิดประเด็นคำถาม ต่าง ๆ รวบรวมความรู้แล้วนำมาถ่ายทอดด้วยการเขียนให้ผู้อื่นได้เข้าใจความคิดเห็นของตนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้ที่เรียนมาแล้ว มาผสมผสานกับความรู้ใหม่และเขียนถ่ายทอดออกมา

7. การจัดระบบความคิดด้วยกราฟฟิก ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความคิดรวบยอด

และความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ แผนภูมิ แผนผัง แผนภาพ กราฟ ตาราง แผนที่ความคิดต่าง ๆ ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะความคิดผ่านการใช้กราฟฟิก เหล่านี้

8. การอ่านร่วมกันกับกลุ่มผู้เรียนได้พัฒนาทักษะ การอ่าน เพื่อทำความเข้าใจ ในสิ่งที่อ่านด้วยการอภิปราย ชักถามร่วมกันกับเพื่อน

9. การสัมภาษณ์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักการวิธีตั้งคำถามเพื่อ เตรียมการสัมภาษณ์ รู้จักการตีความข้อมูลและรายงานผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทำให้ผู้เรียน ได้สร้างประสบการณ์ร่วมกันระหว่างชุมชน ครอบครัวและโรงเรียนอีกด้วย

10. การเขียนอนุทิน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เขียน แสดงความคิด ความรู้สึกอย่างเสรี ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับความสนใจ และประสบการณ์ ของเขา

11. การบรรยาย เป็นการฟังอธิบายจากครู เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าในกรณีนี้ ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนได้มีพื้นความรู้ที่ถูกต้องตรงกัน

12. การรายงาน เป็นชิ้นงานที่สะท้อนการศึกษาค้นคว้าในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง การรายงานผลด้วยการเขียนหรือการพูดรายงานด้วยการใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบ ทั้งยังส่งผล ถึงเรื่องความรับผิดชอบและความมีวินัย

13. การแสดงบทบาทสมมติ และสถานการณ์จำลอง เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียน แสดงออกตามความคิดสร้างสรรค์และตามสถานการณ์ที่เป็นจริง ผู้เรียนได้ฝึกการตัดสินใจ มีการพัฒนาทักษะทางด้านสังคม รู้จักการเตรียมการด้วยการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อรวบรวม ข้อมูลก่อนการแสดง

14. เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การตัดสินใจการ สื่อสารและการสืบค้นข้อมูลความรู้ด้วยการใช้ CD-ROM, INTERNET, E-mail เป็นต้น

หลักการเรียนการสอนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่

1. จัดการเรียนการสอนที่มีความหมายโดยเน้นแนวคิดที่สำคัญๆที่ผู้เรียนสามารถ นำไปใช้ทั้งในและนอกโรงเรียนได้ เป็นแนวคิด ความรู้ที่คงทน ยั่งยืนมากกว่าที่จะศึกษาในสิ่งที่ เป็นเนื้อหา ข้อเท็จจริงที่มากมายกระจัดกระจาย แต่ไม่เป็นแก่นสาร ด้วยการจัดกิจกรรมที่มีความหมายต่อผู้เรียนและด้วยการประเมินผล ที่ทำให้ผู้เรียนต้องใส่ใจในสิ่งที่เรียนเพื่อแสดงให้เห็นว่า เขาได้เรียนรู้และสามารถทำอะไรได้บ้าง

2. จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการการบูรณาการตั้งแต่หลักสูตรหัวข้อที่จะเรียน เชื่อมโยงเหตุการณ์พัฒนาการต่างๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เกิดขึ้นในโลกเข้าด้วยกันบูรณาการ ความรู้ ทักษะค่านิยมและค่านิยมลงสู่การปฏิบัติจริง ด้วยการใช้แหล่งความรู้ สื่อและเทคโนโลยี ซึ่งสัมพันธ์กับสาระต่าง ๆ

3. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนา ค่านิยม จริยธรรม จัดหัวข้อหน่วย การเรียนที่สะท้อนค่านิยม จริยธรรมในสังคม การนำไปใช้จริงในการดำเนินชีวิตช่วยผู้เรียนให้ได้ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ยอมรับและเข้าใจในความคิดเห็นที่แตกต่างไป จากตน และรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

4. จัดการเรียนการสอนที่ทำทลายคาดหวังให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ทั้ง ในส่วนตนและการเป็นสมาชิกกลุ่ม ให้ผู้เรียนใช้วิธีการสืบเสาะ จัดการกับการเรียนรู้ของตนเอง ใส่ใจและเคารพในความคิดของผู้เรียน

5. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิด ตัดสินใจ สร้างสรรค์

6. ความรู้ด้วยตนเอง จัดการตัวเองได้ มีวินัยในตนเองทั้งด้านการเรียนและการ ดำเนินชีวิตจริง

จะเห็นได้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมผู้สอนจะใช้วิธีการที่หลากหลายผสมผสานกันเหมือนกับการสอนอื่น ๆ เพราะเหตุว่า ไม่มีการสอนวิธีใดวิธีหนึ่งที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว การสอนที่ดี คือการสอนที่มีประสิทธิภาพ ประหยัด และเหมาะสมกับสถานการณ์ ตัวครูผู้สอนเองก็ต้องมีความยืดหยุ่น ใจกว้าง ยอมรับ ฟังความคิดเห็นของผู้เรียนพร้อมทั้งมีการวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้าเป็นอย่างดี การสอนสาระ สังคมศึกษาจะสามารถจุดประสงค์ที่กำหนด จึงต้องมีเทคนิคหลายประการ เช่น การสอนแบบ บูรณาการและการสอนแบบแยกรายวิชา หรือรวมรายวิชาอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับกิจกรรมการเรียนการ สอนเป็นลำดับตามกระบวนการเรียนรู้และธรรมชาติของสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

จากสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ดังกล่าวการจัด การเรียนการสอนจึงต้องมีการวางแผนให้มีการวัดผลและประเมินผลที่สอดคล้องกับการ จัดการเรียนการสอนตามธรรมชาติของวิชาสังคมศึกษานั้นเป็นวิชาว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและทางสังคม มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักปรับตัวให้เข้ากับ สภาพแวดล้อมเหล่านั้น และมีคุณลักษณะต่าง ๆ อันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่าง มีความสุข ในการจัดการเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงสมควรมีการ พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องขึ้นในตัวผู้เรียน โดยเฉพาะตัวผู้เรียนนั้นจะต้องมี การเตรียมตัวที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตให้สามารถเผชิญสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและมีการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในชีวิตประจำวัน ได้โดยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียน เองจะต้องเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เรียนรู้จากข้อมูลข่าวสารทั้งภายในห้องเรียน และนอกห้องเรียนซึ่งเป็นความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและจำเป็นจะต้องแสวงหาความ รู้อยู่ตลอดเวลา โดยใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหา ความรู้ดังกล่าว รวมทั้งอุปกรณ์สื่อสารต่าง ๆ ที่สามารถกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ เรียนรู้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะตาม

ระบอบประชาธิปไตย เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานของการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นในการพิจารณาว่าผู้เรียนเกิดคุณภาพการเรียนรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้นจึงต้องทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผล เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 หน้า 24)

4.1 แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ต้องวัดและประเมินผลทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะ และกระบวนการ เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความเจริญก้าวหน้า ทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่ เพียงใด ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรจัดการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างแท้จริงของผู้เรียน คือ การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (authentic assessment)

อุทุมพร จามรมาน (2547, หน้า 2) กล่าวว่า การประเมินผลตามสภาพจริง (authentic assessment) เป็นการตีค่าความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน ที่เรียนโดยการปฏิบัติจริง เช่น บริการชุมชนจริง ฝึกงานในโรงงานจริง ซึ่งการตีค่าความสามารถที่แท้จริง ได้สรุปมีลักษณะ ดังนี้

1. มีการออกแบบการตีค่า ความสามารถ (performandce) ที่แทนความสามารถได้ เช่น ตีค่าการเขียนของผู้เรียนจากที่เขียนจริง ตีค่าการทำการทดลองวิทยาศาสตร์ที่ทำจริง มิใช่ดูวิดิทัศน์หรือสมมุติสถานการณ์ขึ้น

2. เกณฑ์ในการตัดสินได้มาจากการกำหนดร่วมกัน ระหว่างผู้เรียน ผู้สอน ผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ

3. การตีราคาโดยผู้เรียนเองเป็นสำคัญ

4. ผู้เรียนต้องนำเสนอผลงานของตนต่อหน้าสาธารณชน และนำเสนอด้วยตนเอง

5. ใช้เวลานานพอสมควรในการได้ข้อมูลเพื่อประเมินผล

กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า 132-134) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ดังนี้

1. การวัดผลและประเมินผลสภาพจริง มีลักษณะสำคัญคือใช้วิธีการประเมินกระบวนการที่ซับซ้อนความสามารถในการปฏิบัติงาน ศักยภาพของผู้เรียนในด้านของผู้ผลิต และกระบวนการที่ได้ผลผลิตมากกว่าที่จะประเมินว่าผู้เรียนสามารถจดจำอะไรได้บ้าง
2. เป็นการประเมินความสามารถผู้เรียนเพื่อวินิจฉัยผู้เรียนที่ควรส่งเสริม และส่วนที่ควรแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ความสามารถ ความสนใจและความต้องการของแต่ละบุคคล
3. เป็นการประเมิน ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนประเมินผลงาน ของทั้งตนเองและของเพื่อนร่วมห้องเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเองเชื่อมั่นในตนเอง สามารถพัฒนาตนเองได้
4. ข้อมูลที่ได้จากการประเมินสะท้อนให้เห็นกระบวนการเรียนการสอน และ การวางแผนการสอนของผู้สอนว่าสามารถตอบสนองความสามารถ ความสนใจ และความ ต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคลได้หรือไม่
5. เป็นการประเมิน ความสามารถของผู้เรียนในการถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริงได้
6. ประเมินด้านต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลายในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

4.2 วิธีการวัดและประเมินผลที่สำคัญ

1. การทดสอบ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบ ความรู้ ความคิด ความก้าวหน้าในสาระการเรียนรู้มีเครื่องมือวัดหลายแบบ เช่น แบบเลือกตอบ แบบเขียนตอบบรรยาย ความ แบบเติมคำสั้นๆ แบบถูกผิด แบบจับคู่ เป็นต้น
2. การสังเกต เป็นการประเมินพฤติกรรม อารมณ์ การมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนความสัมพันธ์ในระหว่างทำงานกลุ่ม ความร่วมมือในการทำงาน การวางแผน ความอดทน วิธีการแก้ปัญหา ความคล่องแคล่วในการทำงาน การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ในระหว่างการเรียนรู้ การสอนและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการสังเกตนั้นครูผู้สอนสามารถทำได้ตลอดเวลา ซึ่งอาจจะมีการสังเกตอย่างเป็นทางการ โดยกำหนดเวลาและบุคคลที่จะสังเกต หรือการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการซึ่งเป็นการสังเกต โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบของสิ่งที่สังเกต กำหนดเกณฑ์และร่องรอยที่จะใช้เป็นแนวทางในการสังเกตด้วย แล้วจัดทำเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) แบบประมาณค่า (rating scale) เป็นต้น
3. การสัมภาษณ์ เป็นการสนทนา ชักถามพูดคุย เพื่อค้นหาข้อมูลที่ไม่อาจพบเห็นอย่างชัดเจน ในสิ่งที่นักเรียนประพฤติปฏิบัติในการทำงาน โครงการ/โครงงาน การทำงานกลุ่ม กิจกรรมประจำวัน ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์อาจเป็นตัวผู้เรียนเอง เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งผู้ปกครองนักเรียนด้วยการสัมภาษณ์อาจทำอย่างเป็นทางการ โดยกำหนดวัน เวลา และเรื่องที่สัมภาษณ์อย่างแน่นอน และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เป็นการพูดคุย

ไม่เฉพาะเจาะจง ซึ่งจะทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีและได้ข้อมูลที่ชัดเจนสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง โดยครูผู้สอนจะตั้งข้อคำถามไว้ล่วงหน้าเพื่อจะได้พูดคุยได้ตรงประเด็น

4. การประเมินภาคปฏิบัติ เป็นการประเมินการกระทำ การปฏิบัติงานเพื่อประเมินการสร้างผลงานชิ้นงานให้สำเร็จ การสาธิต การแสดงออกถึงทักษะและความสามารถที่ผู้เรียนให้ปรากฏในงานที่ตนสร้างขึ้น การประเมินภาคปฏิบัติจะต้องจัดทำเครื่องมือประเมิน โดยครูผู้สอนจัดทำประเด็นการประเมิน และองค์ประกอบการประเมิน และจัดทำเครื่องมือประกอบประเมินด้วย เช่น Scoring Rubric, Rating Scale และ Checklist เป็นต้น

4.3 เกณฑ์การประเมิน (rubric)

รูบริก คือ เครื่องมือในการให้คะแนน ซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์ด้านต่าง ๆ ที่ใช้พิจารณาชิ้นงานหรือการปฏิบัติ เช่น การประเมินงานเขียนจะพิจารณาวัตถุประสงค์ องค์ประกอบรายละเอียด การเขียน และกลวิธีการเขียน เป็นต้น อีกประการหนึ่ง คือ ระดับคุณภาพของเกณฑ์แต่ละด้าน ซึ่งมีตั้งแต่ระดับดีเยี่ยมจนถึงต้องปรับปรุง รูบริกเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scales) ที่ใช้ประเมินการปฏิบัติ ซึ่งตรงกันข้ามกับแบบสำรวจรายการ (checklists) โดยปกติจะเรียกว่าแนวทางการให้คะแนน (scoring guides) ประกอบด้วยเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติที่มีลักษณะเฉพาะ ใช้ในการประเมินการปฏิบัติงานของนักเรียน หรือประเมินผลผลิตซึ่งเป็นผลจากการปฏิบัติงาน (กิงกาญจน์ สิริสุนทร 2550, หน้า 1)

4.4 เกณฑ์การให้คะแนน (scoring rubric)

คือ เกณฑ์การให้คะแนนที่ถูกพัฒนาโดยครูหรือผู้ประเมินที่ใช้วิเคราะห์ผลงานหรือกระบวนการที่ผู้เรียนได้พยายามสร้างขึ้น การประเมินผลงานของนักเรียนจะมี 2 ลักษณะ คือ ผลงานที่ได้จากกระบวนการของนักเรียน และกระบวนการที่นักเรียนใช้เพื่อให้เกิดผลงานจะประเมินในลักษณะใดขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ อาจจะประเมินลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือประเมินทั้งสองลักษณะก็ได้ ผู้ประเมินจะต้องตัดสินคุณภาพของผลงานหรือกระบวนการปฏิบัติงานของผู้เรียนแต่ละคนที่มีระดับที่แตกต่างกันหลายระดับ ระดับที่แตกต่างกันอาจจะเป็นระดับคุณภาพของชิ้นงานที่สร้างขึ้น หรือระดับของกระบวนการต่าง ๆ ที่ผู้เรียนแต่ละคนได้ใช้เพื่อให้เกิดผลงานเพื่อให้การตัดสินใจสอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละคน ผู้ประเมินจะต้องใช้เกณฑ์ในการประเมินคุณภาพชิ้นงานของผู้เรียน เกณฑ์อาจจะอยู่ในเชิงคุณภาพหรือปริมาณ อาจจะมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) หรือแบบตรวจสอบ (checklist) โดยปกติจะใช้ rubric ในการประเมินจุดประสงค์การเรียนรู้เดียวหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของงานปฏิบัติ แต่การปฏิบัติงานที่ซับซ้อน ผู้ประเมินจะต้องประเมินจุดประสงค์การเรียนรู้ที่หลากหลายและประเมินหลาย ๆ ส่วนของการปฏิบัติ นั่นคือผู้ประเมินจะต้องมีเกณฑ์การให้คะแนนที่มากมายเพื่อให้เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่แตกต่างกัน หรือเหมาะสมกับแต่ละส่วนของการปฏิบัติงาน การให้คะแนนจะอยู่ในรูปของตัวเลข โดยปกติจะเป็น 0-3 หรือ 1-4 ในแต่ละระดับของคะแนนจะขึ้นอยู่กับระดับของคุณภาพของงาน ดังนั้น ตัวเลข 4 อาจจะหมายถึงระดับคุณภาพสูงสุด เลข 3

เป็นระดับคุณภาพรองลงมา คุณภาพของงานในแต่ละระดับจะต้องใช้การอธิบาย (rubric) ดังนั้นในแต่ละระดับคะแนนจะต้องอธิบายเป็นภาษาที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของการปฏิบัติงานในระดับนั้น (จักรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์, 2544)

ซึ่งจากการศึกษาการวัดและประเมินผลดังกล่าว หลักสูตรเรื่องประเพณีแห่งปราสาทผึ้งตำบลหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นี้ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยมีวิธีการที่หลากหลาย มีการวัดและประเมินผลในด้านผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ คุณลักษณะการปฏิบัติงานและความพึงพอใจต่อหลักสูตรประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง ตำบลหนองปรือ อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี

5. การพัฒนาสื่อการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชนสังคม และประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และแหล่งอื่น ๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและผู้สอนใช้เสริมความรู้ ผู้เรียนผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเองหรือนำสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวและในระบบสารสนเทศมาใช้ใช้ในการการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ ทั้งนี้ สื่อสิ่งพิมพ์ที่เลือกนำมาใช้ควรจัดให้ได้อย่างเพียงพอและควรให้ผู้เรียนสามารถขอยืมได้จากศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดของสถานศึกษา

ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีคุณภาพหลากหลายทั้งสื่อของจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่น ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างกว้างขวาง มีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิดชวนติดตามทำให้เกิดการเข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง และต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานควรดำเนินการในการพัฒนาสื่อดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
2. ศึกษาค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้

ของผู้เรียน

3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน ในกรณีที่ผู้เรียนมีความพร้อมอาจแนะนำให้ค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ตและถ้าเป็นอุปกรณ์ที่ต้องพัฒนาขึ้นใช้เอง ควรขอความร่วมมือกับผู้สอนฝ่ายอื่นๆ ให้ช่วยพัฒนา

อุปกรณ์ หรืออาจให้ผู้เรียนมีส่วนช่วยกันสร้างอุปกรณ์ด้วย ทั้งนี้ควรเลือกวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น ราคาไม่แพง และเกิดคุณค่าต่อการเรียนรู้อย่างแท้จริง

4. ศึกษาวิธีการเลือก และการใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสม หลากหลาย และสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์ และประเมินคุณภาพมาตรฐาน สื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเองและเลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมินสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่ นั้นอย่างสม่ำเสมอเพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุง หรือเปลี่ยนใช้สื่อประเภทอื่นแทน

6. จัดหา หรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์ สื่อการเรียนรู้ ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้

7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยง และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น

8. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ

6. แหล่งการเรียนรู้

คันทรส เฟื่องจรัส (2549, หน้า 49) กล่าวว่า ที่ผ่านมาสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญของการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คือ หนังสือเรียนและแบบฝึกหัด การเรียนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ต้องมีชีวิตชีวา มีสีสันของการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน เครื่องมือ อุปกรณ์การเรียน อาจมีตั้งแต่ของง่าย ๆ กระดาษ ดินสอ ไปจนถึงอุปกรณ์การสื่อสาร เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ บุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ นอกจากนั้นการให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ก็ถือเป็นสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญด้วย

จิราณัฐพันธ์ พึ่งอ่อน (2550, หน้า 44) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนผู้สอนสามารถศึกษาหาความรู้ หรือเรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่มีอยู่ ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ประสบความสำเร็จในงาน อาชีพที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ฯลฯ

2. แหล่งวิทยาการ ได้แก่ สถาบัน องค์กรหน่วยงาน ห้องสมุดศูนย์วิชาการทั้งภาครัฐและเอกชนซึ่งให้บริการความรู้ในเรื่องต่าง ๆ

3. ทรัพยากรธรรมชาติแวดล้อม เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนสัตว์พิพิภภัณฑ์ ฯลฯ

4. สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น แผ่นพับวารสาร หนังสืออ้างอิง หนังสือพิมพ์ ฯลฯ

5. สื่ออิเล็กทรอนิกส์เช่น อินเทอร์เน็ต ซีดี-รอม วีซีดี วีดิทัศน์ ฯลฯ

สรุปได้ว่า แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง การเรียนรู้ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีอยู่ในชุมชน โดยผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการศึกษาค้นคว้าและลงมือปฏิบัติจริง

ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง

1 จังหวัดกาญจนบุรี

จังหวัดกาญจนบุรี ตั้งอยู่ภาคกลางของประเทศไทย ภูมิประเทศประกอบด้วย ทิวเขา หุบเขาและที่ราบลุ่ม แม่น้ำโดยพื้นที่ทางด้านเหนือ และทิศตะวันตกของจังหวัดเป็นเทือกเขา ลาดลงทางด้านใต้ และด้านตะวันออก ทิศเหนือ จดจังหวัดตากและจังหวัดอุทัยธานี ทิศใต้ จด จังหวัดราชบุรี ทิศตะวันออก จด จังหวัดสุพรรณบุรีและนครปฐม ทิศตะวันตก จด ประเทศสหภาพพม่า

เมืองกาญจนบุรีนั้น เป็นเมืองเก่าแก่มากมาตั้งแต่ครั้งโบราณเมืองหนึ่ง ส่วนจะสร้างขึ้นเมื่อไรสมัยใด ยังไม่พบหลักฐานที่ยืนยันแน่ชัด หลักฐานด้านประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ที่สุดที่กล่าวถึงเมืองกาญจนบุรีเห็นจะเป็นพงศาวดารเหนือ ซึ่งกล่าวไว้ในเรื่องพระยาangkangว่า พระยาangkang ได้เป็นเจ้าเมืองกาญจนบุรี โดยมีได้ระบุว่าเป็นปีใด แต่ได้ระบุปีที่พระยาพานไปนมัสการพระบรมสารีริกธาตุที่เมืองลำพูนว่า ตรงกับ จ.ศ. 552 หรือ พ.ศ. 1734 ซึ่งเป็นระยะเวลาหลังจากที่พระยาพานได้ฆ่าพระยาangkangผู้เป็นบิดาแล้ว จึงอาจสรุปว่า พระยาangkangครองเมืองกาญจนบุรีราว พ.ศ. 1700 แต่เรื่องราวที่ปรากฏในพงศาวดารเหนือ เป็นเพียงตำนานการสร้างพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม เท่านั้นยังไม่มีหลักฐานอื่นใดมายืนยันข้อเท็จจริงนี้ได้แน่ชัด เรื่องราวของเมืองกาญจนบุรีเพิ่งจะมาปรากฏขึ้นชื่อในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมืองกาญจนบุรีตั้งอยู่บนฝั่งซ้ายของลำน้ำแควใหญ่ใกล้ๆ กับเขาชนไก่ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตท้องที่หมู่บ้านท่าเสา ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมืองกาญจนบุรี

สมัยกรุงศรีอยุธยา เมืองกาญจนบุรีมีชื่อเสียงโด่งดัง เพราะเป็นเมืองหน้าด่านในการศึกสงครามระหว่างไทยกับพม่า

สมัยกรุงธนบุรี เมืองกาญจนบุรีก็ยังคงตั้งอยู่ที่เดิมใกล้ๆ กับเขาชนไก่ ชื่อเสียงของเมืองกาญจนบุรีมีปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์ของชาติไทยอีกเหมือนกัน คือ ใน พ.ศ. 2317 พวกมอญเป็นกบฏต่อพม่าได้พากันอพยพเข้ามาทางด่านพระเจดีย์สามองค์ พม่าได้ยกกองทัพติดตามควมมอญเข้ามาทางด่านพระเจดีย์สามองค์ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เมืองกาญจนบุรีเป็นทั้งเมืองหน้าด่านและสมรภูมิสำคัญในการทำสงครามระหว่างไทยกับพม่า สงครามครั้งสำคัญๆ ได้แก่ สงครามลาดหญ้า และสงครามทำดินแดง

ครั้งสงครามมหาเอเชียบูรพา หรือสงครามโลกครั้งที่สอง ทางด้านเอเชีย กองทัพญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นประเทศไทย เมื่อตอนเช้าตรู่วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 และได้ยื่นคำขาดขอเดินทัพผ่านไปยังมลายูและพม่า ซึ่งเวลานั้นอยู่ในความปกครองของอังกฤษ รัฐบาลไทยภายใต้

การนำของจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรียินยอมตามข้อเสนอของกองทัพญี่ปุ่น จังหวัดกาญจนบุรี ก็เริ่มมีบทบาทในสงครามครั้งนี้ขึ้นมาทันที โดยกองทัพญี่ปุ่นได้นำเชลยศึกรวมทั้งกรรมกรเกณฑ์แรงงานซึ่งกวาดต้อนเข้ามาในประเทศไทย เพื่อสร้างทางรถไฟไปพม่าโดยแยกจากทางรถไฟที่สถานีหนองปลาดุกไปเมืองกาญจนบุรี ข้ามแม่น้ำแควใหญ่เรียกกันว่า "สะพานข้ามแม่น้ำแคว" แล้วตัดข้ามหุบเขา ขุนเขา ปาดงจนถึงชายแดนพม่า เพื่อขนส่งกำลังพลและยุทธสัมภาระจากประเทศไทยไปพม่า ทำให้จังหวัดกาญจนบุรีต้องตกเป็นเป้าหมายของฝ่ายสัมพันธมิตรที่มาทิ้งระเบิดทำลายสะพาน ทางรถไฟเพื่อตัดเส้นทางลำเลียงขนส่งประชาชนชาวเมืองกาญจนบุรี ได้รับเคราะห์กรรมจากสงครามอันตรายครั้งนี้อยู่หลายปี ทำให้ต้องเสียชีวิตและทรัพย์สินไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งชาวกาญจนบุรียังจำได้ดีและทางราชการได้จัดงาน "สัปดาห์สะพานข้ามแม่น้ำแคว" เป็นงานประจำปีของจังหวัด ซึ่งเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา (จังหวัดกาญจนบุรี, ม.ป.ป.ม., ย่อหน้า1)

จากประวัติความเป็นมา ของจังหวัดกาญจนบุรี ดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าเมืองกาญจนบุรีเป็นเมืองหน้าด่าน และเป็นสมรภูมิที่บรรพบุรุษในอดีตได้เคยหลังเลืดต่อสู้กับข้าศึกศัตรูเพื่อปกป้องผืนแผ่นดินไทยไว้นับครั้งไม่ถ้วน และด่านพระเจดีย์สามองค์ ก็เป็นด่านสำคัญของประเทศไทยทางด้านทิศตะวันตกเพราะเป็นทางเดินที่ใกล้สุด ระหว่างไทย กับพม่า ไทยกับพม่าได้ทำสงครามขับเคี่ยวกันมาตลอดสามกรุง (กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์) ไม่ว่าพม่าจะยกกองทัพมารบกับไทยก็ดี หรือกองทัพไทยจะยกไปตีเมืองพม่าก็ดี จะต้องยกกองทัพผ่านด่านพระเจดีย์สามองค์นี้ด้วยกันทั้งสองฝ่าย ซึ่งถ้านับแล้วก็ไม่น้อยกว่า 15 ครั้ง จึงนับได้ว่าด่านพระเจดีย์สามองค์เป็นด่านที่สำคัญมาก (ประวัติเมืองกาญจนบุรี, ม.ป.ป.ม., ย่อหน้า 1)

อำเภอหนองปรือ

ท้องที่อำเภอหนองปรือแต่เดิมนั้นเป็นเพียงหมู่บ้านหนองปรือ ขึ้นอยู่กับตำบลหนองรี อำเภอปอพลอย ต่อมาทางการจึงยกฐานะให้เป็นตำบลหนองปรือ และแยกตำบลออกมาอีก 1 ตำบล (ตำบลหนองปลาไหล) ซึ่งต่อมาในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2535 ได้มีการก่อตั้งกิ่งอำเภอหนองปรือ ขึ้นตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2535 และเมื่อถึงวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 จึงได้ถูกยกฐานะให้เป็น อำเภอหนองปรืออย่างสมบูรณ์ อำเภอหนองปรือแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 3 ตำบล 43 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลหนองปรือ มีจำนวน 22 หมู่บ้าน ตำบลหนองปลาไหล มีจำนวน 14 หมู่บ้าน ตำบลสมเด็จพระเจริญ มีจำนวน 7 หมู่บ้านอำเภอหนองปรือมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอด่านช้าง (จังหวัดสุพรรณบุรี) ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเลาขวัญ ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอปอพลอยทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอปอพลอยและอำเภอศรีสวัสดิ์

ประวัติและความเป็นมาของการก่อตั้งหมู่บ้านหนองปรือ

เมื่อประมาณ 140 ปีเศษมาแล้ว ได้มีกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งอพยพมาจากบ้านนาสวน

(หรือบ้านปากนาสวน) ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี คือกลุ่มดาอินทร์ ยายหนู (สามีภรรยา) ซึ่งเป็นต้นตระกูล “อินทร์กุล” และกลุ่มของ ยายนาง ซึ่งเป็นต้นตระกูล “เจริญกุล” สำหรับผู้ที่เป็นสามีของยายนางนั้นไม่สามารถสืบหาที่มาได้ว่า ชื่ออะไร มาจากไหน แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น “ตระกูลอินทร์กุล” กับ “ตระกูลเจริญกุล” มีความเกี่ยวข้องกันในทางเครือญาติ คือ ยายนางเป็นพี่สาวของดาอินทร์ และก็เป็นกลุ่มคนสองกลุ่มนี้ที่อพยพลูกหลานมาตั้งหลักปักฐานทำมาหากินอยู่ ณ ที่หนองปรือ ในจำนวน 4 หลักราเรือน โดยกลุ่มของยายนางได้อพยพมาจากบ้านเขาเหล็ก ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี การเข้ามาก่อตั้งบ้านเรือนครั้งแรกในจำนวน 4 หลักราเรือนของคนกลุ่มนี้นั้น ได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บริเวณหนองน้ำใหญ่แห่งหนึ่ง ภายในหมู่บ้านที่มีชื่อเรียกว่า “หนองปรือ” เหตุผลที่เรียกชื่อหนองน้ำแห่งนี้ว่า “หนองปรือ” ก็เพราะว่า ในอดีตนั้นหนองน้ำใหญ่แห่งนี้มีต้นปรือเกิดขึ้นในหนองน้ำเต็มไปหมด (ต้นปรือ...ภาษาของคนลาว เรียกว่า ...ต้นผือ) ปัจจุบันนี้หนองน้ำใหญ่ที่วุ่นนี้ทางคณะกรรมการสภาตำบลหนองปรือได้จัดทำเป็นโครงการและของบประมาณก่อสร้างและบูรณะให้เป็น “แหล่งน้ำสาธารณะประจำหมู่บ้าน” ที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า “สระหลวง” ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของที่ว่าการอำเภอหนองปรือ ระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอหนองปรือประมาณ 500 เมตร

ตำบลหนองปรือ เดิมเป็นตำบลเดียวกับตำบลหนองรี อำเภอบ่อพลอย ต่อมาแยกจากตำบลหนองรี เป็นตำบลหนองปรือ ต่อมาตำบลหนองปรือได้แยกเป็นตำบลหนองปลาไหลและตำบลสมเด็จพระเจริญปัจจุบันตำบลหนองปรือมี 20 หมู่บ้าน เหตุที่เรียกหนองปรือเนื่องจากมีหนองน้ำขนาดใหญ่ มีต้นปรือขึ้นเป็นจำนวนมาก จึงเรียกชื่อว่าหนองปรือ ตำบลหนองปรือ มีลักษณะเป็นที่ราบสูงลูกคลื่นในหุบเขา มีภูเขาล้อมรอบพื้นที่หมดและมีลำน้ำธรรมชาติไหลลงมาจากภูเขาลงสู่ใจกลางพื้นที่ ทิศเหนือ ติดกับ ต.สมเด็จพระเจริญ อ.หนองปรือ จ.กาญจนบุรี ทิศใต้ ติดกับ ต.หนองรี อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี ทิศตะวันออก ติดกับ ต.หนองปลาไหล อ.หนองปรือ จ.กาญจนบุรี ทิศตะวันตก ติดกับ ต.สมเด็จพระเจริญ อ.หนองปรือ และต.เขาโจด อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี อาชีพหลัก ทำนา ทำไร่ ไร่จาง อาชีพเสริม หัตถกรรม (อำเภอหนองปรือ, ม.ป.ป.ม., ย่อหน้า1)

2. ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม

ประเพณีท้องถิ่นของชาวหนองปรือที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น การทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา การทอดกฐินทอดผ้าป่า เป็นต้น ประเพณีวันตรุษสงกรานต์

สมัยก่อนมีการละเล่นของหนุ่มสาวมากมายหลายประเภท เช่น เล่นลูกช่วง เล่นไม้หึ่ง เล่นวิ่งเปี้ยว เล่นมอญซ่อนผ้า เล่นเสือกินวัว เล่นตีจับ เล่นนั่งเมืองฯ การละเล่นต่างๆ เท่าที่กล่าวมานี้ จะแบ่งฝ่ายกันระหว่างฝ่ายหญิงกับฝ่ายชาย ถ้าฝ่ายใดแพ้เกมฝ่ายที่ผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะเรื่อยไป ฝ่ายชนะเป็นฝ่ายดบมือและร้องเพลงให้ฝ่ายแพ้เป็นคนพ้อนรำ เพลงที่ร้องก็เป็นเพลงพื้นบ้านที่เรียกว่า “เพลงเหย่อย” และเพลงพวงมาลัย

การทำบุญวันสงกรานต์เขาจะเริ่มทำกันตั้งแต่วันที่ 12 เมษายน ของทุกปีเรื่อยไปจนถึงวันที่ 17 เมษายน พอตกเวลาบ่ายชาวบ้านก็จะไปรวมกันที่วัด พอได้เวลาก็จะทำพิธีแห่ปราสาทผึ้ง ซึ่งชาวบ้านได้ช่วยกันจัดทำเตรียมปราสาทผึ้งเอาไว้แล้วที่วัด การแห่ปราสาทผึ้งนี้ก็จะเริ่มแห่จากที่วัดไปรอบ ๆ ขบวนแห่หรือคนตรีสมัยนั้นก็มี แคน มีคนที่สามารถเป่าแคนได้หรือไม่ก็มีกลองยาวนำขบวนแห่ มีฉิ่ง ฉาบ ฉ้อง ตีระโคมกันไป และหนุ่มสาว หรือคนเฒ่าคนแก่ก็พ้อนรำกันนำหน้าขบวนแห่ มีฉิ่ง ฉาบ ฉ้อง ตีระโคมกันไป และหนุ่มสาว หรือคนเฒ่าคนแก่ ก็นิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาตั้งในศาลาการเปรียญ เมื่อพร้อมเพียงกันแล้วทำพิธีถวายปราสาทผึ้งให้แก่พระสงฆ์ และในคืนนั้นชาวบ้านก็จะพากันไปฟังพระเจริญพุทธมนต์เย็นตอนเช้าก็นำอาหารหวานคาวไปทำบุญเลี้ยงพระ เป็นการฉลองปราสาทผึ้ง เสร็จสิ้นประเพณีสงกรานต์รวม 6 วัน ถึง 7 วัน

รำเหย่ย เป็นการละเล่นพื้นเมืองของชาวกาญจนบุรีมาแต่บรรพกาลราว ๆ 500 ปีเศษมาแล้ว จะเล่นกันในเทศกาลตรุษสงกรานต์ ปีใหม่ เป็นต้น วิธีการเล่นคือ ฝ่ายชายฝ่ายหญิงยืนล้อมวงกัน มีการร้องนำ ร้องแก้ และลูกคู่ ร้องรับพร้อมปรบมือเป็นจังหวะ ขณะร้องแก้ นั้นฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะออกมารำยรำที่ละคู่เปลี่ยนกันไป มีกลองยาวหนึ่งวง การแต่งกายชายนุ่งโจงกระเบน ใส่เสื้อคอกลมผ้าขาวม้าพาดไหล่ หญิงแต่งชุดไทยหม้อฮ้อยใบเฉียง ปัจจุบันนิยมเล่นกันในเขตท้องที่อำเภอพนมทวนเท่านั้น

งานวันชาวเรือชาวแพ จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในช่วงต้นเดือนพฤศจิกายนที่บริเวณถนนสองแคว ริมหน้าแม่น้ำเมือง ภายในงานมีกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน การแสดงมหรหรรรมลูกทุ่ง นิทรรศการทางวิชาการเกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลอง และการแข่งขันกีฬาทางน้ำประเภทต่าง ๆ อาทิ เรือยาว เรือเร็ว เป็นต้น(ประเพณีอำเภอหนองปรือ ม.ป.ป.ม., ย่อหน้า 1)

3. ประวัติและความเป็นมาของประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง

ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง เป็นประเพณีที่ชาวบ้านหนองปรือ ตำบลหนองปรือ อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านานแล้ว สันนิษฐานว่าจะเกิดขึ้นหลังจากที่ได้มีการก่อตั้งวัดหนองปรือ ประวัติการก่อตั้งบ้านเรือนมานานประมาณ 100 ปีเศษ รกรากเดิมของประชาชนชาวหนองปรือ ส่วนใหญ่เป็นชนชาวลาว และมีชนชาวเผ่ากะเหรี่ยงอยู่บ้างเป็นส่วนน้อย ชนชาวลาวที่สืบเชื้อสายมาจากนครเวียงจันทน์ เมืองหลวงของประเทศลาวสมัยนั้นมีข่าวเล่ากันว่านครเวียงจันทน์แตก เพราะถูกข้าศึกกรุงธน ผู้คนจึงพากันอพยพหนีไปคนละทิศละทาง ส่วนหนึ่งของชนชาวลาวที่หนีข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาทางฝั่งไทย และคนกลุ่มน้อยนี้เอง ที่ได้พากันอพยพลงมาเรื่อย ๆ เพื่อเสาะแสวงหาแหล่งที่อยู่และพื้นที่ที่เหมาะสมในการทำมาหากิน และปักหลักสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ก็พอจะให้ข้อสรุปได้ว่าชนกลุ่มนี้ได้พากันมาตั้งบ้านเรือนขึ้นที่บ้านหนองปรือ ตำบลหนองปรือ อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อประมาณ พุทธศักราช 2400 เป็นต้นมา

ลักษณะการเกิดประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ที่ชาวบ้านหนองปรือถือ ปฏิบัติกันอยู่ในสมัยนี้นั้นจะเห็นได้ชัดเจนว่า เป็นประเพณีที่เกิดขึ้นตามความเชื่อถือของชุมชน พุทธศาสนิกชน ประสงค์ผลเพื่อตอบสนองความเชื่อ ในคำสั่งสอนของพุทธศาสนา และแสดงออกมาเป็นการร่วมแสดงความเชื่อมั่นร่วมกันของชุมชน การจัดทำและแห่ปราสาทผึ้งนั้น พอจะประมวลความได้ว่า เมื่อสมัยก่อนนั้นชาวบ้าน ชาวเมืองคงยังไม่มีได้ใช้หรือน้ำมันตะเกียงเพื่อแสงสว่างในยามค่ำคืน คงต้องอาศัยการไปเที่ยวเก็บหาขี้ชันก้อนบ้าง ขี้ชันโพร่งบ้างตามต้นไม้ในป่า หรือได้จากน้ำมันพืชบ้าง เช่น น้ำมันมะพร้าวเอามาทำเป็นประทีปตามไฟเพื่อแสงสว่าง ด้วยเหตุนี้เองทำให้ผู้คนคิดขึ้นมาว่า ขี้ผึ้งที่เก็บได้จากรวงผึ้งนี้ ก็มีน้ำมันที่พอจะนำมาทำเป็นต้นเทียนตามไฟ เพื่อแสงสว่างได้เช่นกัน

ฉะนั้น พอถึงปลายเดือนมีนาคม หรือต้นเดือนเมษายน หรือนับเดือนทางจันทรคติ ก็คือ เดือน 5 ของทุก ๆ ปี ผู้คนก็จะออกไปหารวงผึ้งกัน และในช่วงเดือน 5 นี้ตัวแมลงผึ้งก็กำลังสะสมน้ำหวาน (น้ำผึ้ง) เอาไว้ในรังผึ้งจนเต็ม เพื่อเก็บไว้สำหรับเลี้ยงลูกอ่อน เมื่อคนได้นำผึ้ง และขี้ผึ้งมาก็ได้อาศัยน้ำผึ้งนี้รับประทานเป็นของหวาน และได้นำมาถวายพระภิกษุสงฆ์ เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ได้นำขี้ผึ้งมาทำเป็นเทียนตามไฟ สำหรับอ่าน และเขียนหนังสือบ้าง และบูชาพระบ้าง ต่อมาคงจะคิดได้ว่าการนำเอาขี้ผึ้งไปถวายพระภิกษุสงฆ์ น่าจะได้ทำให้เป็นประเพณีประจำปีสืบต่อกันมา จึงได้มีการจัดทำปราสาทผึ้งขึ้น (เทศบาลตำบลหนองปรือ. ม.ป.ป.)

จากการศึกษาประวัติ และความเป็นมาของประเพณีแห่ปราสาทผึ้งสรุปเป็นความหมายของประเพณีแห่ปราสาทผึ้งได้ว่า ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง หมายถึง ประเพณีที่เกิดขึ้นตามความเชื่อในคำสั่งสอนของพุทธศาสนา และแสดงออกมาเป็นการร่วมแสดงความเชื่อมั่นร่วมกันของชุมชน เป็นประเพณีที่ชาวบ้านหนองปรือ ตำบลหนองปรือ อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี จัดขึ้นในวันที่ 17 เมษายน ของทุกปี เพื่อนำขี้ผึ้งมาประดิษฐ์เป็นดอกผึ้งแล้วนำมาตกแต่งบนตัวปราสาท นำมาถวายพระภิกษุสงฆ์ เพื่อนำมาทำเป็นต้นเทียนให้แสงสว่างสำหรับอ่านและเขียนหนังสือ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวทางการเรียนการสอนของครู และการเรียนรู้ของนักเรียน นักการศึกษาหลายท่านได้หาแนวทางต่าง ๆ เพื่อที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน และพัฒนาศักยภาพของนักเรียนที่มีอยู่ให้ประสบความสำเร็จทางการเรียนให้สูงที่สุด ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งจากการศึกษา พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงหรือต่ำนั้นขึ้นอยู่กับวิธีการสอนและเทคนิคการสอนของครู

1. ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกิดจากพัฒนาการทางสมองในด้านต่างๆ ของผู้เรียนที่ได้เรียนรู้มาจากประสบการณ์ซึ่งมีทั้งทางตรง และทางอ้อม ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมมาไว้ ดังนี้

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543, หน้า 29) ให้ความหมาย ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือ คุณลักษณะรวมถึงความรู้ความสามารถของบุคคล อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอนหรือมวลประสบการณ์ทั้งมวลที่บุคคลได้รับจากการเรียนการสอน ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของสมรรถภาพทางสมอง

ไพโรจน์ เมฆอรุณ (2551, หน้า 40) ให้ความหมาย ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ในเรื่องใดอย่างหนึ่งและการผันอักษรของนักเรียน หลังจากเรียนด้วยชุดการเรียนด้วยตนเอง ซึ่งวัดได้จากคะแนนการทำแบบทดสอบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่องใดอย่างหนึ่งและการผันอักษร

สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในด้านความรู้ความเข้าใจ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เปลี่ยนแปลงไป หลังจากได้รับการเรียนการสอน และได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง ที่วัดได้จากแบบทดสอบ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสติปัญญาหรือเรียกว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ภัทรา นิคมมานนท์(2543,หน้า 67-75) ได้จำแนกความสามารถออกเป็น 6 ระดับ จากความสามารถขั้นต่ำไปสูง ได้แก่

1. ความจำ คือ การระลึกได้ถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อนจะโดยวิธีใดก็ตาม เช่น จากการเรียนในห้องเรียน ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ เป็นต้น พฤติกรรมด้านความรู้ยังจำแนกได้อีก 3 ลักษณะใหญ่ๆ คือ ความรู้เฉพาะเรื่องความรู้ในการดำเนินการ และความรู้รวบยอด

2. ความเข้าใจ คือ ความสามารถตั้งแต่ขั้นนี้ถึงขั้นประเมินผล ถือว่าเป็นความสามารถขั้นสติปัญญา ซึ่งเป็นผลเอาความรู้จากประสบการณ์ในขั้นความรู้ ความจำมาผสมจนกลายเป็นความรู้ชนิดใหม่ โดยมี 3 ลักษณะ คือ การแปรความ การตีความ และการขยายความ

3. การนำไปใช้ คือ ความสามารถนำความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องที่เรียนรู้มาแล้วไปแก้ปัญหาที่แปลกใหม่ หรือสถานการณ์ใหม่ที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน

4. การวิเคราะห์ คือ ความสามารถแยกแยะเรื่องราวสิ่งต่างๆ ออกเป็นส่วนย่อยๆ ได้ทำให้สามารถมองเห็นความสัมพันธ์กันได้อย่างชัดเจน สามารถค้นหาความจริงต่างๆ ที่ซ่อนแฝงในเรื่องนั้นๆ ได้การวิเคราะห์มี 3 ลักษณะ ได้แก่ การวิเคราะห์ความสำคัญและวิเคราะห์ความสัมพันธ์

5. การสังเคราะห์ คือ ความสามารถนำองค์ประกอบย่อยๆ ต่างๆ ตั้งแต่ 2 สิ่งขึ้นไปมารวมเป็นเรื่องราวเดียวกัน เพื่อให้เห็นโครงสร้างที่ชัดเจนซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่แปลกใหม่ มีค่าการสังเคราะห์มี 3 ประเภท คือ การสังเคราะห์ข้อความ การสังเคราะห์แผนงาน และการสังเคราะห์ความสัมพันธ์

6. การประเมินค่า คือ ความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณค่า ของเนื้อหาและวิธีการต่างๆ โดยสรุปอย่างมีหลักเกณฑ์ว่าเหมาะสม มีคุณค่า ดี เลว การประเมินค่าต้องอาศัยเกณฑ์ประกอบการตัดสินใจ มี 2 ลักษณะ คือ การตัดสินใจโดยอาศัยข้อเท็จจริง และการตัดสินใจโดยอาศัยเกณฑ์ภายนอก เป็นเกณฑ์ที่ไม่ได้ปรากฏตามเนื้อเรื่องนั้นๆ

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงทางด้านพุทธิพิสัย เป็นการวัดความรู้ทางสติปัญญาที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้ ความสามารถ 6 ระดับ คือ ระดับความจำ ระดับความเข้าใจ ระดับการนำไปใช้ ระดับการวิเคราะห์ ระดับการสังเคราะห์ และระดับการประเมินค่า

3. คุณลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ส่วนประกอบที่สำคัญของคุณลักษณะของแบบทดสอบที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้แก่ คุณลักษณะของแบบทดสอบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ และคุณลักษณะของแบบทดสอบที่ดี

ชวาล แพรัตกุล (2520, หน้า 123 – 136) ได้เสนอคุณลักษณะของแบบทดสอบที่ดีไว้ดังนี้

1. ต้องเที่ยงตรง (validity) หมายถึงคุณสมบัติที่จะทำให้ผู้ใช้บรรลุถึงวัตถุประสงค์แบบทดสอบที่มีความเที่ยงตรงสูง คือ แบบทดสอบที่สามารถวัดสิ่งที่ต้องการจะวัดผล ได้อย่างถูกต้องตามจุดมุ่งหมาย

2. ต้องยุติธรรม (fair) คือ คำถามที่ดีจะไม่ชี้แนะให้เด็กฉลาด เดาะได้ถูก หรือเด็กที่เกียจคร้านหนังสือเพียงลวกๆ ก็ตอบได้ ข้อสอบที่ดีจะต้องไม่ลำเอียงต่อเด็กกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ

3. ต้องถามลึก (searching) คือ คำถามจะไม่ถามเพียงความรู้ ความจำแต่จะต้องให้นักเรียนนำความรู้จากคำทราไปวิเคราะห์ ไปขยายและนำไปใช้ คำถามที่ดีนั้นนักเรียนจะตอบได้ต้องใช้สมองคิด

4. ต้องยั่วยุเป็นตัวอย่าง (exemplary) คือคำถามจะต้องท้าทายให้นักเรียนคิดและประพฤติปฏิบัติไปตามนั้น เมื่อสอบแล้วเกิดรอยประทับใจที่ดี

5. ต้องจำเพาะเจาะจง (definite) คือ เมื่อนักเรียนอ่านคำถามแล้วก็จะเข้าใจแจ่มชัดว่าคำถามอะไร ต้องการให้คิดให้ทำอะไร จะต้องไม่คลุมเครือ

6. ต้องเป็นปรนัย (objectivity) คือมีคุณลักษณะ 3 ประการคือ

6.1 มีความแจ่มชัดในความหมายของคำถาม

6.2 มีความแจ่มชัดในวิธีการตรวจหรือมีมาตรฐานการให้คะแนน

6.3 มีความแจ่มชัดในการแปลความหมายของคะแนนนั้น ๆ

7. ต้องมีประสิทธิภาพ (efficiency) คือ ข้อสอบจะต้องให้คะแนนที่เที่ยงตรง และเชื่อถือได้มากที่สุด ภายในเวลา แรงงานและการลงทุนที่น้อยที่สุด

8. ต้องมีความยากพอเหมาะ (difficulty) คือ ข้อสอบที่ดีนั้นจะต้องมีคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่สอบได้ควรจะทำกันหรือสูงกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็มเล็กน้อย

9. ต้องมีอำนาจจำแนก (discrimination) คือ ข้อสอบที่ดีจะสามารถแยกนักเรียนออกเป็นประเภทๆ ได้ทุกชั้นทุกระดับอำนาจจำแนกที่ดีเด็กเก่งจะตอบถูกมากกว่าเด็กอ่อนเสมอ

10. ต้องเชื่อถือได้ (reliability) คือ ข้อสอบที่ดีนั้นจะสามารถให้คะแนน ได้คงที่แน่นอน

ไพศาล หวังพานิช (2526, หน้า 137) ได้แบ่งการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดมุ่งหมายและลักษณะวิชาที่สอนซึ่งสามารถวัดได้ 2 แบบ คือ

1. การวัดด้านปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบระดับความสามารถในการปฏิบัติหรือทักษะของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถดังกล่าวในรูปของการกระทำจริงให้ออกเป็นผลงาน เช่น วิชาศิลปศึกษา พลศึกษา การช่าง เป็นต้น การวัดแบบนี้ต้องใช้ข้อสอบภาคปฏิบัติ (performance test)

2. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาอันเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงพฤติกรรมความสามารถในด้านต่าง ๆ สามารถวัดได้โดยใช้ “ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์” (achievement test)

คุณลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม 3 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้ ความคิด (cognitive domain) พฤติกรรมด้านนี้เป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ ทางด้านสติปัญญาและสมอง ประกอบด้วยพฤติกรรม 6 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านความรู้ ความจำ หมายถึง ความสามารถที่ระลึกถึงเรื่องราวประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาได้

1.2 ด้านความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการจับใจความสำคัญของเรื่องย่อ การแปลความหมาย การตีความหมายและขยายความหมายของเรื่องได้

1.3 ด้านการนำไปใช้ หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้หรือหลักวิชาที่เรียนมาแล้วไปใช้ในสถานการณ์จริง ๆ หรือสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน

1.4 ด้านการวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวต่าง ๆ หรือวัตถุดิบของเพื่อต้องการค้นหาสาเหตุเบื้องต้น หาความสัมพันธ์ระหว่างใจความระหว่างส่วนรวม ระหว่างตอน ตลอดจนหาหลักการที่แฝงอยู่ในเรื่อง

1.5 ด้านการสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถนำเอาความรู้มาจัดระบบใหม่เป็นเรื่องใหม่ที่ไม่เหมือนเดิม มีความหมายและมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม

1.6 ด้านการประเมินค่า หมายถึง การวินิจฉัยคุณค่าของบุคคล เรื่องราววัสดุสิ่งของอย่างมีหลักเกณฑ์

2. ด้านความรู้สึก (affective domain) พฤติกรรมด้านนี้มีความเกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโต พัฒนาการในด้านความรู้สึก คุณค่า ความซาบซึ้งและเจตคติต่าง ๆ ของผู้เรียน

3. ด้านการปฏิบัติการ (psycho-motor domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติ และดำเนินการ เช่น การทดลอง เป็นต้น

รวีวรรณ ศรีคร้ามครัน (2545, หน้า 242-245) กล่าวว่า ลักษณะหรือรูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้สอนจะนิยมใช้รูปแบบในการวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนมี 3 รูปแบบ

1. ประเมินผลเพื่อวินิจฉัย ผู้สอนนิยมใช้ก่อนสอน เพื่อประเมินและวินิจฉัยความสามารถของผู้เรียน ความสนใจ ทักษะคิด ความคิดเห็น หรือทักษะของผู้เรียน จุดประสงค์การประเมินในลักษณะนี้ เป็นการพิจารณาระดับความสามารถของผู้เรียนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งรูปแบบง่าย ๆ ได้แก่ การสังเกต การพูดคุย หรือการสอบถาม สำหรับรูปแบบที่ยากขึ้นไปและต้องใช้เครื่องมือ ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบมาตรฐาน แบบทดสอบโดยทั่วไปที่ครูสร้างขึ้น

2. ประเมินผลย่อยระหว่างเรียน เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ความสามารถทักษะของผู้เรียนในระหว่างการเรียนรู้การสอนในส่วนย่อยๆ เพื่อให้ผู้เรียนและผู้สอน ได้ทราบผลการประเมินเพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาผลของความก้าวหน้าในการเรียนรู้ และอีกจุดประสงค์หนึ่งเพื่อให้ผู้สอนปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาความสนใจและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน

3. ประเมินผลรวมเมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ เป็นการประเมินผลเพื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของผู้เรียน ด้านความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาวิชา ทักษะ ความสามารถในการด้านต่าง ๆ โดยให้ทำแบบทดสอบ การเขียนคำตอบ เป็นการพิจารณาขั้นสุดท้าย รวมทั้งการใช้แบบทดสอบมาตรฐานสำหรับการให้คะแนน เมื่อพิจารณาระดับความสามารถ เป็นการประเมินเพียงครั้งเดียวสามารถใช้ผลของการประเมิน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอน วิเคราะห์แบบทดสอบที่ใช้

ว่ามีค่าความยากง่าย เหมาะสมกับผู้เรียนหรือไม่ รวมถึงการพิจารณาผลสำเร็จในการสอนของผู้สอนด้วย

การพิจารณาแบบทดสอบที่ดี จะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. มีความเที่ยงตรง แบบทดสอบไม่ว่าลักษณะใดก็ตาม ต้องสร้างแบบทดสอบให้มีความเที่ยงตรงสูง และสามารถใช้แบบทดสอบความสามารถในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ โดยเฉพาะตรงตามที่ต้องการวัด ถ้าแบบทดสอบใดวัดความสามารถของผู้เรียนได้หลายๆ ด้านในเวลาเดียวกัน เป็นแบบทดสอบที่ไม่มีความเที่ยงตรง

2. มีความเชื่อมั่น แบบทดสอบที่มีความเชื่อมั่นสูง จะมีความเที่ยงตรงได้เมื่อนำแบบทดสอบไปใช้ทดสอบบุคคลกลุ่มเดียวกัน ในต่างวาระและโอกาสซึ่งในช่วงระยะเวลาที่ต่างกัน และโอกาสต่างกัน แต่ไม่มีความรู้เพิ่มเติม แสดงว่าแบบทดสอบนั้นไม่มีความเชื่อมั่น

3. เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ หมายถึง แบบทดสอบนั้นมีความเหมาะสมหลายด้าน เช่น ความยาก-ง่าย จำนวนข้อสอบ การให้คะแนน เวลาที่ใช้เหมาะสม

4. มีอำนาจจำแนก แบบทดสอบที่ดีจะต้องสามารถจำแนกผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันให้อยู่ในกลุ่มที่มีระดับความรู้ใกล้เคียงกันได้ คือ ผู้เรียนดีจะอยู่ในกลุ่มผู้เรียนดี ผู้เรียนอ่อนจะอยู่ในกลุ่มผู้เรียนอ่อน จะเรียกได้ว่าแบบทดสอบนั้นมีอำนาจจำแนกสูง

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีหลายชนิด ซึ่งแต่ละชนิดจะต้องเลือกใช้ให้ถูกต้องตามความต้องการ และความเหมาะสมของวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้วางไว้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์จะมีประสิทธิภาพได้นั้นต้องผ่านการทดลองใช้และผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญว่าตรงตามเนื้อหาที่ต้องการวัดหรือไม่ โดยการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรง ค่าความเชื่อมั่น และค่าอำนาจจำแนก สามารถนำไปใช้ได้จริง

การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ครูจะต้องมีการวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนว่าเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ซึ่งวิธีการวัดผลและเครื่องมือในการวัดผลมีหลายชนิด ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ว่า

บุญชม ศรีสะอาด (2537, หน้า 50 – 51) ได้เสนอลักษณะของเครื่องมือที่ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ 2 ประเภท ดังนี้

1. แบบทดสอบอิงเกณฑ์ (criterion referenced test) หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างขึ้นตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีคะแนนจุดตัดหรือคะแนนใช้สำหรับใช้ตัดสินว่าผู้สอบมีความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การวัดผลตรงตามจุดเป็นหัวใจสำคัญของข้อสอบในแบบทดสอบประเภทนี้

2. แบบทดสอบอิงกลุ่ม (norm referenced test) หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งสร้างเพื่อวัดให้ครอบคลุมหลักสูตร จึงสร้างตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร ความสามารถในการจำแนกผู้สอบตามความเก่ง ความอ่อนได้ดีเป็นหัวใจสำคัญของข้อสอบประเภทนี้ การรายงานผลการ

สอบอาศัยคะแนนมาตรฐานซึ่งเป็นคะแนนที่ใช้ความสามารถในการให้ความหมาย และแสดงถึงศักยภาพของบุคคลนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น ๆ ที่ใช้เป็นกลุ่มเปรียบเทียบ

ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ (2539, หน้า 171-172) ได้กล่าวว่า แบบวัดผลสัมฤทธิ์ เป็นแบบทดสอบที่วัดความรู้ของนักเรียนที่เรียนไปแล้ว ซึ่งมักจะเป็นข้อคำถามให้นักเรียนตอบด้วยกระดาษและดินสอ (paper and pencil test) กับนักเรียนได้ปฏิบัติจริง (Performance Test) ซึ่งแบบทดสอบประเภทนี้ แบ่งได้เป็น 2 พวกคือ

1. แบบทดสอบของครู หมายถึง ชุดของคำถามที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นข้อคำถามที่ถามเกี่ยวกับความรู้ที่นักเรียนได้เรียนในห้องเรียนว่านักเรียนมีความรู้มากแค่ไหน บกพร่องตรงไหน จะได้สอนซ่อมเสริม หรือเป็นการวัดดูความพร้อมที่จะเรียนบทเรียนใหม่ ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของครู

2. แบบทดสอบมาตรฐาน แบบทดสอบประเภทนี้สร้างขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชา หรือจากครูที่สอนวิชานั้น แต่ผ่านการทดลองคุณภาพหลายครั้ง จนกระทั่งมีคุณภาพดี สร้างเกณฑ์ปกติ ของแบบทดสอบนั้น สามารถใช้เป็นหลักเปรียบเทียบผลเพื่อประเมินค่าของการเรียนการสอนในเรื่องใด ๆ ก็ได้ แบบทดสอบมาตรฐานจะมีคู่มือดำเนินการสอบ บอกวิธีการสอบและยังมีมาตรฐานในด้านการแปลคะแนนด้วย ทั้งแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นและแบบทดสอบมาตรฐาน มีวิธีการในการสร้างข้อคำถามเหมือนกัน เป็นคำถามที่วัดเนื้อหาและพฤติกรรมที่สอนไปแล้วจะเป็นพฤติกรรมที่สามารถตั้งคำถามวัดได้ ซึ่งควรวัดให้ครอบคลุมพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนี้

2.1 วัดด้านความรู้ความจำ

2.2 วัดด้านความเข้าใจ

2.3 วัดการนำไปใช้

2.4 วัดด้านการวิเคราะห์

2.5 วัดด้านการสังเคราะห์

2.6 วัดด้านการประเมินค่า

สมนึก ภัททิยธนี (2547, หน้า 73) ได้กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบที่วัดสมรรถภาพสมองด้านต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รับการเรียนรู้ผ่านมาแล้ว

พิสนุ ฟองศรี (2549, หน้า 241) ได้กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (achievement test) ไม่ว่าจะสร้างขึ้นเพื่อการประเมิน การวิจัย หรือเพื่อการเรียนการสอน การคัดเลือก ฯลฯ เพื่อวัดระดับความรู้ของนักเรียนว่าอยู่ในระดับใด แบบวัดผลสัมฤทธิ์จะเป็นที่นิยมกันมากซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบ

1. แบบสอบมาตรฐาน (standardize test) เป็นแบบสอบที่ผ่านการทดลองใช้ และพัฒนาจนมีคุณสมบัติต่าง ๆ ตามมาตรฐาน ส่วนใหญ่จะเป็นแบบสอบที่ใช้ในระดับชาติของหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง และต้องใช้สอบกับคนเป็นจำนวนมาก

2. แบบสอบที่ครูสร้าง (teacher - made test) เป็นแบบสอบที่ครูสร้างขึ้นสอบตามรายวิชาที่สอนตามสถาบันการศึกษาต่างๆ

บรรณชาติย์ เป้าวิชัย (ม.ป.ป., หน้า 2) ที่กล่าวว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (achievement test) เป็นแบบทดสอบที่วัดความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพทางสมองด้านต่างๆ ที่นักเรียนได้รับจากประสบการณ์ทั้งปวงทั้งจากทางโรงเรียน และทางบ้าน แบบทดสอบประเภทนี้มุ่งจะวัดความสำเร็จในเชิงวิชาการเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งได้แบ่งเป็น 2 ชนิด ดังนี้ 1. แบบทดสอบของครู (teacher - made test) เป็นชุดข้อสอบที่ครูผู้สอนสร้างขึ้นซึ่งเป็นข้อคำถามที่ถามเกี่ยวกับความรู้ที่นักเรียนได้เรียนในห้องเรียน ว่านักเรียนมีความรู้มากน้อยเพียงใดบกพร่องเรื่องอะไร เพื่อจะได้สอนซ่อมเสริมหรือดูความพร้อมในการขึ้นบทเรียนใหม่เป็นต้น 2. แบบทดสอบมาตรฐาน (standardized test) แบบทดสอบประเภทนี้สร้างขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญ (experts) ในสาขาวิชาต่างๆ หรือจากครูที่สอนวิชานั้น ด้วยการผ่านการทดลองหาคุณภาพหลาย ๆ ครั้ง จนกระทั่งมีคุณภาพที่ดีเพียงพอ จึงสร้างเป็นเกณฑ์ปกติ (norms) ของแบบทดสอบนั้นข้อสอบมาตรฐานนอกจากจะมีคุณภาพของแบบทดสอบสูงแล้ว ยังมีมาตรฐานในด้านวิธดำเนินการสอบแบบเดียวกัน แบบทดสอบมาตรฐานจะมีคู่มือดำเนินการสอบบอกถึงวิธีการสอบว่าทำอย่างไร และมีมาตรฐานในการแปลคะแนนด้วย

กรอนลันด์ (Gronlund, 1993, pp.8-11) ได้กล่าวว่า ในการสร้างแบบทดสอบจะมีคุณภาพได้นั้นจะต้องอาศัยหลักการสร้างที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ต้องนิยามพฤติกรรม หรือผลการเรียนรู้ที่ต้องการจะวัดให้ชัดเจน โดยกำหนดในรูปแบบของจุดประสงค์การเรียนรู้ ของบทเรียนด้วยคำที่เฉพาะเจาะจง สามารถวัดและสังเกตได้
2. ควรสร้างแบบทดสอบ ให้ครอบคลุมผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ทั้งหมดทั้งในระดับความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้และระดับที่ซับซ้อนมากขึ้น
3. แบบทดสอบที่สร้างขึ้นควรจะวัด พฤติกรรม หรือผลการเรียนรู้ที่เป็นตัวแทนของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยต้องกำหนดตัวชี้วัด และขอบเขตของผลการเรียนรู้ที่จะวัดแล้วจึงเขียนข้อสอบตามตัวชี้วัดจากขอบเขตที่กำหนดไว้
4. แบบทดสอบที่สร้างขึ้นควรประกอบด้วย ข้อสอบชนิดต่างๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับการวัดพฤติกรรมหรือผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้มากที่สุด
5. ควรสร้างแบบทดสอบโดยคำนึงถึงแผน หรือวัตถุประสงค์ของการนำผลทดสอบไปใช้ประโยชน์ จะได้เขียนข้อสอบให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และให้ทันใช้ตามแผนที่กำหนดไว้ เช่น การใช้แบบทดสอบก่อนการเรียนการสอน สำหรับตรวจสอบพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน เพื่อการสอนซ่อมเสริม และการใช้แบบทดสอบหลังการเรียนการสอน เพื่อตัดสินผลการเรียน
6. แบบทดสอบที่สร้างขึ้นต้องทำให้การตรวจคะแนนไม่คลาดเคลื่อนจากการวัด

สรุปได้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ แบบทดสอบที่วัดความรู้ความสามารถของนักเรียนที่เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งแบบทดสอบนั้นมี 2 แบบ ได้แก่ แบบทดสอบอัตนัย และแบบปรนัย แต่แบบทดสอบที่วัดได้เที่ยงตรงมากที่สุดคือ แบบทดสอบปรนัย ในการออกข้อทดสอบควรวัดทั้งความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ อาจเป็นแบบทดสอบของครู ที่ครูผู้สอนเป็นผู้สร้างขึ้นเอง หรือเป็นแบบทดสอบมาตรฐาน ที่สร้างโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งผ่านการทดลองจนกระทั่งมีคุณภาพที่ดี

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิโชติ พงษ์ศิริ (2540, หน้า 35) กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพล ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน คือ

1. องค์ประกอบทางด้านร่างกาย ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโตของร่างกาย สุขภาพทางกาย ข้อบกพร่องทางร่างกายและบุคลิกท่าทาง
2. องค์ประกอบทางด้านความรัก ได้แก่ ความสัมพันธ์ของบิดามารดา ความสัมพันธ์ของบิดามารดากับลูกความสัมพันธ์ระหว่างลูก ๆ ด้วยกัน และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกทั้งหมดในครอบครัว
3. องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและสังคม ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นอยู่ของครอบครัว สภาพแวดล้อมทางบ้าน การอบรม ทางบ้าน และฐานะทางบ้าน

บลูม (Bloom, 1976, p. 160 อ้างถึงใน นกตล เจนอักษร, 2544, หน้า 144) เสนอว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียนนั้น คือ คุณสมบัติด้านความรู้ คุณลักษณะด้านจิตพิสัย และคุณภาพของการสอน ซึ่งประกอบด้วยการชี้แนะ การบอกจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การเสริมแรงจากครู การให้ข้อมูลย้อนกลับถึงความบกพร่องหรือความเหมาะสมและแก้ไขข้อบกพร่อง

แครรอล (Carroll, 1963, pp 723-733 อ้างถึงใน นงลักษณ์ เชื้อดี, 2548, หน้า 48) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีต่อระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โดยนำเอาครู นักเรียนและหลักสูตร มาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ โดยเชื่อว่าเวลาและคุณภาพของการสอน มีอิทธิพลโดยตรงต่อปริมาณความรู้ที่นักเรียนได้รับ

Prescott (1961, pp 14-46 อ้างถึงใน นงลักษณ์ เชื้อดี, 2548, หน้า 48) ได้ใช้ความรู้ทางชีววิทยา สังคมวิทยา และจิตวิทยา ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน สรุปผลการศึกษาว่าองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบทางด้านร่างกาย ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโตของร่างกายสุขภาพทางกาย ข้อบกพร่องทางกายและบุคลิกท่าทาง
2. องค์ประกอบทางด้านความรัก ได้แก่ ความสัมพันธ์ของบิดามารดา กับลูกความสัมพันธ์ระหว่างลูก ๆ ด้วยกัน และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกทั้งหมดในครอบครัว

3. องค์ประกอบด้านวัฒนธรรม และสังคม ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นอยู่ของครอบครัว สภาพแวดล้อมทางบ้าน การอบรมทางบ้านและฐานะทางบ้าน

4. องค์ประกอบทางความสัมพันธ์ ในเพื่อนวัยเดียวกัน ได้แก่ ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนวัยเดียวกัน ทั้งที่บ้านและโรงเรียน

5. องค์ประกอบทางการพัฒนาแห่งคน ได้แก่ สติปัญญา ความสนใจ เจตคติของนักเรียนต่อการเรียน

6. องค์ประกอบทางการปรับคน ได้แก่ ปัญหาการปรับคน การแสดงออกทางอารมณ์ สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน คือ ด้านหลักสูตร ด้านตัวนักเรียนและปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน และด้านคุณภาพการสอนการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพของครู

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของหลักสูตรประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง

การวัดผลความสามารถของนักเรียนด้านความรู้ ความเข้าใจ เป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้แบบทดสอบซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้ทดสอบผลสัมฤทธิ์ก่อน-หลัง ใช้หลักสูตรประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 จังหวัดกาญจนบุรี โดยวัดผล 3 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้ความจำ หมายถึง ความสามารถในการบอกความสำคัญประวัติความเป็นมาของการก่อตั้งหมู่บ้านหนองปรือ ความสำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของชาวหนองปรือ บอกขั้นตอนการประดิษฐ์ดอกผึ้ง บอกการวัดและประเมินผล การอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอันดีงามได้

2. ด้านความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการอธิบายประวัติความเป็นมาของการก่อตั้งหมู่บ้านหนองปรือ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่สำคัญของชาวหนองปรือ อธิบายที่มาของประเพณีแห่งปราสาทผึ้งได้ อธิบายวิธีการ ขั้นตอนการประดิษฐ์ดอกผึ้ง อธิบายวิธีการเลือก ใช้ เก็บ บำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการประดิษฐ์ดอกผึ้ง สามารถประดิษฐ์ดอกผึ้งได้ และมีผลงานจากการประดิษฐ์ดอกผึ้ง คือ ดอกผึ้ง จากการศึกษาใบงาน ใบความรู้ รวมทั้งการสาธิตของครูและภูมิปัญญาในท้องถิ่น

3. ด้านปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถในการประดิษฐ์ดอกผึ้งได้อย่างถูกต้อง ตามขั้นตอนการประดิษฐ์ดอกผึ้ง

ความพึงพอใจ

1. ความหมายของความพึงพอใจ

เจริญ ศาสตรวาทา (2539, หน้า 12)กล่าวว่าความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกหรือเจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งที่เขาทำอยู่ เกิดจากการได้รับการตอบสนองความต้องการ ทางด้าน

วัตถุ และจิตใจถ้าบุคคลใดมีความพึงพอใจมากก็จะกระตือรือร้นเต็มใจปฏิบัติงานและทำงานด้วยความอดุสาหะ พยายาม แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลไม่เกิดความพึงพอใจสภาวะการทำงานอย่างกระตือรือร้นหรืออดุสาหะย่อมลดลง

สุเทพ พานิชพันธุ์ (2541, หน้า 152) ความพึงพอใจ ลักษณะนามธรรมที่ไม่สามารถจะมองเห็นเป็นรูปร่างได้ แต่สามารถสังเกตได้จากการแสดงออก พึงพอใจ หมายความว่า เหมาะใจ พอใจ ชอบใจ เป็นความรู้ที่มีความสุขความพึงพอใจเป็นเรื่องของบุคคลเป็นความรู้สึกส่วนตัวที่มีความหมายกว้าง หรือกล่าวอีกในหนึ่งว่า เป็นเจตคติ เจตคตินี้จะแสดงออกให้พบว่า เขามีความพอใจหรือไม่ โดยการประเมินดูงานและผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจและ ทศนคติที่มีต่องานเจตคติเป็นนามธรรม จึงเป็นการยากที่จะวัดเจตคติได้โดยตรง แต่สามารถวัดได้โดยการวัดด้านความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นแทนการวัดความพึงพอใจก็มีขอบเขตจำกัดด้วย อาจมีความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้น ถ้าบุคคลเหล่านั้นแสดงความคิดเห็นไม่ตรงกับความรู้สึกที่แท้จริงการวัดความพึงพอใจนั้น กระทำได้ดังวิธีต่อไปนี้

1. ใช้แบบสอบถามเป็นวิธีที่นิยมกันแพร่หลายวิธีหนึ่งโดยร้องขอให้ผู้ที่เราต้องการแสดงความคิดเห็นในแบบฟอร์มที่กำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ คำถามที่อาจถามความพอใจในด้านการบริหาร ด้านการประสานงาน ด้านการดำเนินงาน เงื่อนไขต่างๆ ในการทำงานและอื่น ๆ

2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีวัดความพึงพอใจทางตรงด้านหนึ่ง แต่เป็นวิธีที่ต้องอาศัยกลวิธีและเทคนิคมากมายพอสมควร ไม่เช่นนั้นแล้วอาจไม่ได้ข้อเท็จจริงก็ได้

3. การสังเกต เป็นวิธีที่สามารถทราบความพึงพอใจในงานได้อีกวิธีหนึ่งโดยสังเกตจากพฤติกรรมการพูด กริยา ท่าทาง แต่ต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจังและมีระเบียบแบบแผน

สุรพล เย็นเจริญ (2543, หน้า 6) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สิ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความสบายใจเมื่อได้ผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

แอปเปิลไวท์ (Applewhite, 1965, p.6) กล่าวว่า ความพึงพอใจนั้นเป็นความรู้สึกส่วนตัวของบุคคลในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีความหมายรวมไปถึงความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมทางกายภาพในที่ทำงานด้วย ได้แก่ การมีความสุขได้ทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานที่เข้ากันได้ มีทัศนคติที่ดีต่องาน และมีความพึงพอใจกับสิ่งที่ได้รับ

วอลเลอร์สแตน (Wallerstein, 1971, p.256) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน แต่สามารถคาดคะเนว่าได้มีหรือไม่มีจากการสังเกตพฤติกรรมของคนเท่านั้น การที่จะทำให้คนเกิดความพึงพอใจจะต้องศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุของความพึงพอใจนั้น

กู๊ด (Good, 1973, p. 320) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพคุณภาพ หรือระดับความพึงพอใจ ซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจต่าง ๆ และทัศนคติที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้น ๆ

วอลแมน (Walman, 1973,p.384) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกมีความสุขเมื่อคนเราได้รับผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายความต้องการหรือแรงจูงใจ

เดวิส (Davis, 1981, p. 83) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับผลประโยชน์ที่ได้รับ

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือเจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เกิดจากการได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านวัตถุและจิตใจ ความรู้สึกพอใจในงานที่ทำ เมื่องานนั้นให้ประโยชน์ตอบแทนทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ กระบวนการทางจิตวิทยา ไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน แต่สามารถคาดคะเนว่า ได้มีหรือไม่มีจากการสังเกตพฤติกรรมของคนเท่านั้น

จากการศึกษาความหมายของหลักสูตรสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึงแผนที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระทั้งที่เป็นความรู้ กิจกรรมการเรียนการสอนและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้นักเรียนได้เรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้ไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และพัฒนาตนตามความเหมาะสมในสังคมปัจจุบัน ดังนั้นความพึงพอใจต่อหลักสูตรจึง หมายถึง ความรู้สึกชอบต่อเนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนรู การวัดผลและประเมินผลตามที่ได้กำหนดในหลักสูตรประเพณีแห่งปราชญ์พึง เต็มใจปฏิบัติงานและทำงานด้วยความอุตสาหะ พยายาม ซึ่งสังเกตได้จากการแสดงออกของบุคคล

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

การที่บุคคลจะเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้นั้นจะต้องมีการจูงใจให้เกิดขึ้น ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างมากระตุ้น นักจิตวิทยาแบ่งการจูงใจ ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ (สฤณี วีระการ, 2526, หน้า 88-89)

2.1 แรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) ได้แก่ การจูงใจที่เกิดจากความรู้ภายในของผู้เรียนเอง เช่น ความต้องการ ความสนใจ และทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น อยากเรียน เต็มใจและตั้งใจเรียน เพราะต้องการความรู้ มีใช้เรียนเพราะหวังผลอย่างอื่น

2.2 แรงจูงใจภายนอก (extrinsic motivation) ได้แก่ การจูงใจจากสภาพแวดล้อมภายนอกมาชักจูงหรือกระตุ้นให้เกิดการจูงใจภายในขึ้น เป็นต้นว่า วิธีสอนบุคลิกภาพของผู้สอน และเทคนิคที่ครูใช้ในการสอน จะเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกอยากเรียน การกระทำที่เกิดจากแรงจูงใจภายนอกไม่ได้เป็นการกระทำเพื่อความสำเร็จในสิ่งนั้นอย่างแท้จริงแต่เป็นการกระทำเพื่อสิ่งจูงใจอย่างอื่น เช่น การเรียนที่หวังคะแนนนอกเหนือไปจากการได้รับความรู้

3. ลักษณะของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจในการบริการซึ่งมีความสำคัญต่อการดำเนินงานบริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งลักษณะทั่วไปมีดังนี้

1. ความพึงพอใจเป็นการแสดงออก ทางอารมณ์ และความรู้สึกในทางบวก ของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด บุคคลจึงเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว การตอบสนองความต้องการ ส่วนบุคคลด้วยการโต้ตอบกับบุคคลอื่นและสิ่งต่างๆ ซึ่งในชีวิตประจำวันจะทำให้แต่ละคนมีประสบการณ์ การรับรู้ เรียนรู้ สิ่งที่จะได้รับตอบแทนแตกต่างกันไป ในสถานการณ์การบริการก็เป็นเช่นเดียวกัน บุคคลรับรู้หลายสิ่งหลายอย่างเกี่ยวกับการบริการ ไม่ว่าจะเป็นประเภทของการบริการ หรือคุณภาพของการบริการ ซึ่งประสบการณ์ที่ได้รับจากการสัมผัสบริการต่าง ๆ หากเป็นไปตามความต้องการของผู้รับบริการ โดยสามารถทำให้ผู้รับบริการได้รับสิ่งที่คาดหวังก็ย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีและพึงพอใจ

2. ความพึงพอใจเกิดจากการประเมิน ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้รับจริงในสถานการณ์บริการ ก่อนที่ประชาชนจะมาใช้บริการใดก็ตามมักจะมีมาตรฐานของการบริการนั้นไว้ในใจอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งจะมีแหล่งอ้างอิงมาจากคุณค่า หรือเจตคติที่ยึดถือต่อการบริการ ประสบการณ์ดั้งเดิมที่เคยใช้บริการ การบอกรับของผู้อื่น การรับทราบข้อมูลการรับประกันบริการจากการโฆษณา การให้คำมั่นสัญญาของผู้ให้บริการเหล่านี้ที่จะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ผู้รับบริการใช้เปรียบเทียบกับบริการที่ได้รับ ในวงจรของการให้บริการตลอดในช่วงเวลาของความเป็นจริงสิ่งที่ผู้บริการได้รับรู้ เกี่ยวกับการบริการก่อนที่จะได้รับบริการหรือคาดหวังในสิ่งที่คาดว่าจะได้รับนี้มีอิทธิพลต่อช่วงเวลาการเผชิญความจริงหรือการพบปะระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการเป็นอย่างมาก เพราะผู้รับบริการจะประเมินและเปรียบเทียบในสิ่งที่ได้รับจริง ในกระบวนการบริการที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่คาดหวังเอาไว้ หากสิ่งที่ได้รับเป็นตามความคาดหวังถือเป็นการยืนยันที่ถูกต้องกับความคาดหวังที่มี ผู้รับบริการย่อมเกิดความพึงพอใจต่อการบริการดังกล่าว ทั้งนี้ช่วงความแตกต่างที่เกิดขึ้นจะชี้ให้เห็นระดับความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจมากน้อยก็ตาม ถ้าข้อยืนยันเบี่ยงเบนไปในทางบวกแสดงถึงความพึงพอใจ ถ้าไปในทางลบแสดงถึงความไม่พึงพอใจ

จากลักษณะของความพึงพอใจดังกล่าวสรุปได้ว่า ความพึงพอใจมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ความพึงพอใจที่เกิดจากอารมณ์ในขณะที่เข้ารับบริการ และความพึงพอใจที่ต้องพิจารณาในหลาย ๆ ด้าน

4. การวัดความพึงพอใจ

บุญเรียง ขจรศิลป์ (2529, หน้า 38) ได้กล่าวไว้ว่า การวัดความพึงพอใจอาจเกิดความคลาดเคลื่อนขึ้นถ้าบุคคลเหล่านั้นแสดงความคิดเห็นไม่ตรงกับความรู้สึกที่จริงซึ่งความคลาดเคลื่อนเหล่านี้ย่อมเกิดขึ้นได้เป็นธรรมชาติของการวัดโดยทั่วไป

ภณิดา ชัยปัญญา (2541, หน้า 38) ได้กล่าวไว้ว่า การวัดความพึงพอใจ นั้นสามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1. การใช้แบบสอบถามโดยผู้ออกแบบสอบถามเพื่อต้องการทราบความคิดเห็นซึ่งสามารถกระทำได้ในลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าว

อาจถามความพอใจในด้านต่าง ๆ

2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจทางตรง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิค และวิธีการที่ดีจะได้ข้อมูลที่เป็นจริง

3. การสังเกต เป็นวิธีวัดความพึงพอใจโดยการสังเกต พฤติกรรมของบุคคล เป้าหมายไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูดจา กริยา ท่าทางวิธีนี้ต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจัง และสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยการแสดงออกต่อสิ่งนั้น ด้วยความกระตือรือร้น เอาใจใส่ เต็มใจปฏิบัติงานและทำงานด้วยความอุตสาหะ พยายาม ซึ่งสังเกตได้จากการแสดงออกของบุคคล

ความพึงพอใจต่อหลักสูตรประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง หมายถึง ความรู้สึกชอบต่อเนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล ในหลักสูตรประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตร เรื่องประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง โดยการประเมินจากระดับคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตร เรื่องประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง ซึ่งกำหนดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert's scale) และกำหนดเกณฑ์การประเมินเป็น 5 ระดับ คือ 5) มากที่สุด 4) มาก 3) ปานกลาง 2) น้อย 1) น้อยที่สุด และปรับเกณฑ์การประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตรโดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยรายข้อและการแปลความหมายค่าเฉลี่ยในภาพรวมทั้งฉบับของการประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตรประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์, ม.ป.ป., หน้า 100) ดังนี้

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยรายข้อและภาพรวมทั้งฉบับ

4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

ผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้

ความหมายของผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้

ผลลัพธ์ที่เกิดจากการทำงานหรือการประดิษฐ์ดอกไม้ อาจอยู่ในลักษณะเอกสาร ชิ้นงานหรือสิ่งของ ซึ่งเกิดจากการใช้ทักษะหรือความชำนาญในการทำงานของนักเรียนโดยสามารถศึกษาความหมายของผลงานจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

ทักษะ (Skill) มีความสำคัญกับมนุษย์ในฐานะที่มนุษย์ต้องอาศัยอวัยวะปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ไม่ว่าจะเป็นการใช้อวัยวะทุกส่วนของร่างกาย ตั้งแต่พื้นฐานง่าย ๆ จนถึงทักษะที่ซับซ้อน ซึ่งเป็นความสามารถในการปฏิบัติงานนั่นเอง เช่น การพิมพ์ดีด

การเขียน การพูด การเล่นเกม การร้องเพลง การเคลื่อนย้ายสิ่งของ การใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ การขับรถ การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ อย่างถูกต้องและรวดเร็ว(ชาญชัย ยมดิษฐ์, 2548 หน้า 10)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542 (2546, หน้า 278 - 723) ได้กล่าวถึงความหมายของงานและผล ไว้ว่า งาน หมายถึง สิ่งหรือกิจกรรมที่ทำ ผล หมายถึง สิ่งที่เกิดจากการกระทำ สรุปความหมายของผลงานตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ผลงาน หมายถึง สิ่งที่เกิดจากการกระทำ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2544, หน้า 7) ได้กล่าวถึง ทักษะปฏิบัติไว้ว่า ทักษะปฏิบัติ หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนในการประยุกต์ความรู้ และทักษะต่างๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน

จากการศึกษาความหมายของผลงานจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับความหมายของผลงานในลักษณะต่างๆ สรุปเป็นผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้ได้ว่า ผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้ หมายถึง ดอกไม้ที่เกิดขึ้นหลักจากการเรียนรู้เรื่องการประดิษฐ์ดอกไม้ เมื่อมีการฝึกฝนหรือฝึกปฏิบัติอยู่บ่อยๆ นักเรียนมีความชำนาญ สามารถประดิษฐ์ดอกไม้ได้ตามขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมวัสดุ ได้แก่ การทำเกสรดอกไม้ การทำพิมพ์ดอกไม้จากผลมะละกอดิบ เตรียมอุปกรณ์ตัดไม้ขีด เตรียมอุปกรณ์สำหรับแกะพิมพ์ดอกไม้ 2) การตัดไม้ขีด 3) การนำพิมพ์ดอกไม้จุ่มในน้ำสีที่ตัด 4) ขันนำพิมพ์ที่จุ่มสีแล้วแช่ในน้ำเย็น และ แกะดอกไม้ออกจากพิมพ์ 5) ประกอบดอกไม้ ผลงานที่ได้จากการกระบวนการประดิษฐ์ดอกไม้ ได้แก่ดอกไม้

วิธีการสอนเพื่อให้เกิดผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้

วิธีการสอนเพื่อให้นักเรียนประดิษฐ์ดอกไม้ได้อย่างถูกต้องและคล่องแคล่ว สรุปจากวิธีการสอนเพื่อให้เกิดทักษะปฏิบัติตามแนวคิดของนักการศึกษาหลายคน ดังนี้

มาลินี จุฑะรพ (2539, หน้า 133) ได้กล่าวถึง การสอนเพื่อให้เกิดทักษะปฏิบัติควรดำเนินการให้ครบ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ให้ความรู้ในการฝึกทักษะ เรื่องใดก็ตามผู้ฝึกจะต้องให้ความรู้ที่ทักษะที่จะฝึกนั้นมีขั้นตอนอย่างไร อาจใช้วิธีการบรรยาย สาธิต หรือให้ดูวีดิทัศน์ สไลด์ ประกอบคำบรรยาย

ขั้นตอนที่ 2 ให้ลงมือปฏิบัติในการฝึกทักษะจะต้องให้ความรู้ และให้ลงมือปฏิบัติจริงๆ เพื่อให้เกิดความถูกต้องและยืนยันว่าปฏิบัติได้จริง

ขั้นตอนที่ 3 ให้ทดสอบความถูกต้องรวดเร็วในการฝึกทักษะที่ดีจะต้องมีการทดสอบว่าทำได้ถูกต้องรวดเร็วเพียงใด ผู้ได้รับการฝึกทักษะมีความมั่นใจและสามารถปฏิบัติทักษะดังกล่าวได้โดยอัตโนมัติหรือไม่เพียงใด ถ้าทำได้ครบทั้ง 3 ขั้นตอนก็เป็นที่ยืนยันได้ว่าบุคคลเกิดทักษะขึ้นแล้ว

งามตา เพชรคอน (2549, หน้า 50) ได้กล่าวถึง วิธีการสอนเพื่อให้เกิดทักษะปฏิบัติ ดังนี้ คือ วิธีการสอนที่ทำให้เกิดทักษะ ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์เนื้อหาโดยการเรียบเรียงเนื้อหา นั้น ๆ จากง่ายไปหายากโดยจะต้องอธิบายอย่างละเอียดและใช้วิธีการสาธิตอย่างช้าๆ เพื่อให้ ผู้เรียนได้เห็นขั้นตอนการทำงานอย่างละเอียด แล้วจึงให้ผู้เรียนทดลองทำตามขั้นตอน

จากการศึกษาแนวคิดของนักการศึกษาสรุปได้ว่า วิธีการสอน เพื่อให้เกิดทักษะปฏิบัติ สรุปเป็นวิธีการสอนเพื่อให้เกิดผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้ ของนักเรียนได้เพราะผลงาน จะเกิดขึ้นได้นักเรียนต้องมีทักษะ ซึ่งผู้สอนจะต้องวิเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงเนื้อหาจากง่าย ไปหายากโดยให้นักเรียนศึกษาจากวัสดุ อุปกรณ์ของจริง ศึกษารูปภาพขั้นตอนการทอผ้า ประกอบคำอธิบายอย่างละเอียด ศึกษาใบงาน ใบความรู้และใช้วิธีการสาธิตอย่างช้าๆ เพื่อให้ นักเรียนได้เห็นขั้นตอนการประดิษฐ์ดอกไม้แต่ละขั้นตอนอย่างละเอียด แล้วจึงให้นักเรียนลงมือ ปฏิบัติการประดิษฐ์ดอกไม้ตามขั้นตอนโดยผู้สอนคอยสังเกตและให้คำแนะนำแก้ไขเมื่อเกิด ปัญหาขณะปฏิบัติการประดิษฐ์ดอกไม้เพื่อให้ได้ผลงาน คือ ดอกไม้

การวัดและประเมินผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้

1. แนวการวัดและประเมินผลงานตามสภาพจริง

การวัดและประเมินผลด้านผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้ คือ ดอกไม้ เป็น กระบวนการที่ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพของนักเรียนทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ และ ทักษะปฏิบัติที่แสดงถึงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จของผลงานของนักเรียน ที่ดีควรใช้การวัดผลตามสภาพจริง ดังนั้นต้องทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัด และประเมินผล เพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกันและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ตามแนวคิด ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า 145) ได้ให้แนวทางในการวัดและประเมินผล ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ เพื่อให้คำตอบว่า ผู้เรียนมีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์อันเป็นผลเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้คือ การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (authentic assessment)

อุทุมพร จามรมาน (2547, หน้า 2) ได้กล่าวถึง การวัดตามสภาพจริง (authentic assessment) เป็นการตีค่าความสามารถที่แท้จริงของนักเรียนที่เรียนโดย การปฏิบัติจริงมี ด้วยกันหลายลักษณะ ดังนี้

1. การออกแบบการตีค่าความสามารถ(performance)ที่แทนความสามารถได้ เช่น ตีค่าการเขียนของผู้เรียนจากที่เขียนจริงตีค่าการทำการทดลองวิทยาศาสตร์ที่ทำจริงมิใช่ดู วิดีทัศน์หรือสมุดสถานการณ์ขึ้น

2. เกณฑ์ในการตัดสินได้มาจากการกำหนดร่วมกันระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และผู้ที่ เกี่ยวข้อง

3. การตีราคาโดยผู้เรียนเองเป็นเรื่องสำคัญ

4. ผู้เรียนต้องนำเสนอผลงานของตนต่อหน้าสาธารณชน และนำเสนอด้วยตนเอง
5. ใช้เวลานานพอสมควรในการได้ข้อมูลเพื่อประเมินผล

จากการศึกษาแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับแนวการวัดและประเมินผลงานตามสภาพจริง สรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้ของนักเรียน คือ การวัดและประเมินผลทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ โดยตีค่าความสามารถที่แท้จริงของนักเรียนซึ่งปฏิบัติการประดิษฐ์ดอกไม้จริงจนเกิดเป็นผลงาน คือ ดอกไม้ นักเรียนสามารถนำดอกไม้ไปนำเสนอด้วยตนเองต่อสาธารณชนได้ และใช้เกณฑ์การตัดสินจากการกำหนดร่วมกันระหว่างนักเรียน ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. ลักษณะสำคัญของการวัดและประเมินผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้ตามสภาพจริง

การประเมินผลงานของนักเรียนตามสภาพจริง เพื่อวัดความสามารถในการของปฏิบัติงานตามแนวคิดของนักการศึกษา และแหล่งข้อมูลดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า 132-134) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ดังนี้

1. การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง มีลักษณะสำคัญ คือ ใช้วิธีการประเมินกระบวนการ ความสามารถในการปฏิบัติงาน ศักยภาพของผู้เรียนในด้านการเป็นผู้ผลิตและกระบวนการที่ได้ผลผลิตมากกว่าที่จะประเมินว่าผู้เรียนจดจำอะไรได้บ้าง

2. เป็นการประเมินความสามารถของผู้เรียน เพื่อจะวินิจฉัยผู้เรียนที่ควรส่งเสริมและส่วนที่จะแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ ความสามารถความสนใจและความต้องการของแต่ละบุคคล

3. เป็นการประเมินที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ประเมินผลงาน ทั้งของตนเองและของเพื่อนร่วมห้องเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเองเชื่อมั่นในตนเอง และสามารถพัฒนาตนเองได้

4. ข้อมูลที่ได้จากการประเมินสะท้อนให้เห็นถึง กระบวนการเรียนการสอนการวางแผนการสอนของผู้สอนว่า สามารถตอบสนองความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคลได้หรือไม่

5. ประเมินความสามารถของผู้เรียนในการถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริงได้

6. ประเมินด้านต่างๆ ด้วยวิธีที่หลากหลายในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2544, หน้า 7) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ดังนี้

1. เป็นการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนในการประยุกต์ความรู้ และทักษะต่างๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน

2. เป็นการวัด และประเมินผลด้านผลงานที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติการจริง ตามศักยภาพของนักเรียนในด้านการเป็นผู้ผลิต

3. เป็นการประเมินผลงานเพื่อพัฒนา ปรับปรุงความสามารถ ทักษะ กระบวนการ การประดิษฐ์กระทั่งเกิดเป็นผลงาน

4. เป็นการประเมินที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมประเมินผลงาน ของตนเอง และของเพื่อนร่วมห้องเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง เชื่อมั่นในตนเอง และสามารถพัฒนาตนเองได้

5. ข้อมูลที่ได้จากการประเมินสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเรียนการสอนและการวางแผนการสอนของผู้สอนว่า สอนได้ตอบสนองความสามารถ ความสนใจความต้องการของ นักเรียนแต่ละบุคคลได้หรือไม่ และนักเรียนแสดงความสามารถ ความพึงพอใจ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเนื้อหาวิชานั้น ๆ อย่างไร

3. วิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงของผลงาน การประดิษฐ์ดัดแปลง

วิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงเป็นกระบวนการสังเกต การบันทึกผลและการรวบรวมข้อมูลจากงานและวิธีการที่นักเรียนปฏิบัติดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ(2544, หน้า 132- 134) ได้กล่าวถึง วิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงที่สำคัญ มีดังนี้

1. สังเกต(observe)ทำให้สามารถเรียนรู้เรื่องราวของผู้เรียนแต่ละคนได้การสังเกตที่ไม่ได้มีการเตรียมการในรายละเอียดต่าง ๆ หรือในวิธีการที่ไม่ดีจะทำให้ขาดความเชื่อมั่นการใช้วิธีสังเกตโดยตรงทำให้ได้ข้อมูลที่ตี และในการสังเกตจะมีการสังเกต 2 อย่าง คือ การสังเกตตามกรอบ และการสังเกตไม่มีกรอบ ผู้สังเกตจะต้องเลือกว่าจะสังเกตตามกรอบหรือไม่มีกรอบ

1.1 องค์ประกอบของการสังเกตตามกรอบ มีลักษณะดังนี้

1.1.1 กำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการจะสังเกต

1.1.2 กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกการสังเกตซึ่งอาจใช้ตั้งแต่การบันทึกพฤติกรรมจนกระทั่งมาตราส่วนการประเมินค่า

1.1.3 อาจแจ้งรายการสังเกตให้ผู้รับการสังเกต หรือผู้เรียนทราบ หรือไม่ก็ได้ แต่ผู้สังเกตต้องมีการวางแผนในการสังเกตเป็นอย่างดี

1.1.4 ต้องเจาะจงผู้รับการสังเกต หรือผู้เรียนที่คิดไว้แล้วว่าจะสังเกตใคร และสังเกตอะไร

1.2 องค์ประกอบของการสังเกตไม่มีกรอบ มีลักษณะดังนี้

1.2.1 ไม่ต้องระบุจุดประสงค์ของการสังเกต

1.2.2 เครื่องมือเพื่อบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ใช้กระดาษเปล่า

1.2.3 อาจสังเกต ผู้รับการสังเกต หรือผู้เรียน คนใดก็ได้ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะที่สังเกตอาจจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้

2. การสัมภาษณ์ (interview) เป็นวิธีการที่ดีที่สุดทำให้รู้ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในตอนตอนที่ไม่ได้สังเกตด้วยตนเองนั้นเหตุการณ์เป็นอย่างไรการสัมภาษณ์สามารถใช้อย่างกว้างขวาง

เช่น สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน

3. การวัดและประเมินผลด้านความสามารถ (performance assessment) เป็นการประเมินที่ต้องให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถ ความรอบรู้ด้วยการปฏิบัติหรือผลิตผลงานรูปแบบที่ใช้ในการประเมินการปฏิบัติมีหลายรูปแบบ เช่น การออกแบบการทดลอง การดำเนินการทดลอง การเขียนความเรียง ซึ่งต้องการให้ผู้เรียนได้คิด ได้สังเคราะห์ หรือนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ และการทำงานร่วมกับเพื่อนนักเรียนด้วย

จากการศึกษาวิธีการวัดและประเมินผลที่สำคัญของการวัดผลตามสภาพจริงสรุปเป็นวิธีการวัดและประเมินผลที่สำคัญของการวัดผลตามสภาพจริงของผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้ ได้ดังนี้

1. ใช้การสังเกต (observe) เพื่อให้ทราบพฤติกรรมต่างๆ ของนักเรียน การสังเกตพฤติกรรมการประดิษฐ์ดอกไม้ ตามสภาพที่เป็นจริงควรเลือกใช้การสังเกตตามกรอบ ซึ่งมีการกำหนดจุดประสงค์ มีเครื่องมือในการบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน การสังเกตอาจแจ้งให้นักเรียนทราบล่วงหน้าหรือไม่แจ้งให้นักเรียนทราบล่วงหน้าก็ได้ ใช้การสังเกตนักเรียนทุกคน

2. การสัมภาษณ์ (interview) เป็นวิธีการที่ดีที่สุดและสามารถใช้ได้อย่างกว้างขวาง จึงเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการประเมินผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้วิธีหนึ่ง ซึ่งสามารถสัมภาษณ์วิธีการประดิษฐ์ดอกไม้ ปัญหาที่เกิดขึ้นขณะประดิษฐ์ดอกไม้ แนวทางแก้ไขปัญหา และความคิดเห็นในการจัดการกับผลผลิตที่ได้ หรือดอกไม้จากนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. การวัดและประเมินผล ด้านความสามารถ (performance assessment) การประเมินผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้ เป็นการประเมินผลงานเป็นกลุ่มเพราะการประดิษฐ์ดอกไม้ ใช้วิธีการปฏิบัติเป็นงานเป็นกลุ่ม ขณะปฏิบัติการประดิษฐ์ดอกไม้ แต่ละขั้นตอนนักเรียนแต่ละกลุ่มต้องทำงานให้สัมพันธ์กันจึงจะเกิดผลงาน ดังนั้นจึงประเมินการทำงานร่วมกับเพื่อนนักเรียนด้วย

4. เกณฑ์การประเมิน (rubric) ของผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้

การประเมินผลงานที่ดี และเป็นที่ยอมรับทั้งผู้ประเมินและผู้รับการประเมิน ควร มีเกณฑ์ในการประเมินตามแนวคิดของนักการศึกษา คือ

กึ่งกาญจน์ สิริสุขันธ์ (2550, หน้า 1) กล่าวถึง เกณฑ์การประเมิน (rubric) ว่าเป็นเครื่องมือในการประเมินผล 2 ลักษณะ ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือในการให้คะแนนซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์ด้านต่างๆ ที่ใช้ในการพิจารณาชิ้นงาน ผลงานหรือการปฏิบัติงาน เช่น การประเมินงานการเขียนจะพิจารณาวัตถุประสงค์ องค์ประกอบ รายละเอียด สำนวนของการเขียน และกลวิธีการเขียน เป็นต้น อีกประการหนึ่ง คือ ระดับคุณภาพของเกณฑ์แต่ละด้าน ซึ่งมีตั้งแต่ระดับดีเยี่ยมจนถึงต้องปรับปรุง

2. เป็นมาตราส่วนประมาณค่า(rating scales)ที่ใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติ ซึ่งตรงกันข้ามกับแบบสำรวจรายการ (checklists) โดยปกติจะเรียกว่าแนวทางการให้คะแนน (scoring guides) ประกอบด้วยเกณฑ์การประเมินผล การปฏิบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะ ใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของนักเรียน หรือประเมินผลผลิตซึ่งเป็นผลจากการปฏิบัติงาน

จากการศึกษาเกณฑ์การประเมิน (rubric) ของนักการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นเครื่องมือการให้คะแนนการปฏิบัติงานหรือผลงานของนักเรียนด้วยเกณฑ์ต่างๆ สรุปเป็นเกณฑ์การประเมิน (rubric) ผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้โดยใช้เกณฑ์การประเมิน (rubric) เป็นเครื่องมือการให้คะแนนผลงานดอกไม้ของนักเรียนด้วยเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน คือ เกณฑ์ที่ใช้ประเมินผลงานดอกไม้ของนักเรียน และระดับคุณภาพหรือระดับคะแนน เกณฑ์จะบอกผู้สอนหรือผู้ประเมินว่าผลงานดอกไม้ จะต้องพิจารณาสิ่งใดบ้างระดับคุณภาพหรือระดับคะแนนจะบอกว่าผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้ ควรจะได้ระดับคุณภาพ หรือระดับคะแนนนั้นๆ ของเกณฑ์แต่ละตัวมีลักษณะอย่างไร เกณฑ์การประเมินจะเป็นตัวกำหนดลักษณะเฉพาะ (specification) ของผลงานดอกไม้ ในเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณทั้ง 2 ประการรวมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการประเมิน

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวัดผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือวัดความสามารถ ด้านการปฏิบัติงานหรือผลงานเพื่อใช้อิงเกณฑ์การประเมินผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้ สามารถศึกษาได้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

สวัสดี ประทุมราช (2542, ย่อหน้า 2) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือวัดผลด้านทักษะปฏิบัติไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์งานเพื่อกำหนดขอบข่ายของงาน
2. กำหนดมิติและหัวข้อการปฏิบัติงาน
3. เขียนข้อกระทงที่แสดงพฤติกรรมตามหัวข้อที่กำหนด
4. วินิจฉัยความครอบคลุมและความเกี่ยวข้องโดยผู้เชี่ยวชาญในสาขา
5. การแก้ไข ปรับปรุง เป็นแบบประเมินขั้นสุดท้าย
6. การกำหนดคะแนนของแบบประเมิน
7. การหาอำนาจจำแนกรายข้อ
8. การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ
9. การหาความเที่ยงตรงของผู้ประเมิน
10. การหาความเที่ยงตรงของแบบประเมิน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2544, หน้า 7) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวัดผลด้านทักษะปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร เพื่อพิจารณาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรว่า มุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในด้านใด

2. กำหนดลักษณะของงานที่จะประเมิน
3. กำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานที่ต้องการได้
4. สร้างเครื่องมือ
5. กำหนดวิธีการให้คะแนน

จากการศึกษาแนวคิดของนักการศึกษา และคู่มือการอบรมสัมมนาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เกี่ยวกับขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวัดผลสรุปเป็นขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือวัดผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้ได้ดังนี้

1. ศึกษาความมุ่งหมายของหลักสูตรว่ามุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางด้านใด
2. กำหนดหัวข้อของผลงานดอกไม้ที่จะประเมิน
3. กำหนดเงื่อนไขการประเมิน
4. กำหนดวิธีการให้คะแนนโดยใช้เกณฑ์การประเมิน (rubric)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

กันทรส เฟื่องจรัส (2549) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้จังหวัดสระแก้วสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีขั้นตอนการวิจัยที่สำคัญ คือ การสร้างหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตรและการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้จังหวัดสระแก้ว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้จังหวัดสระแก้ว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งามตา เพชรคอน (2549) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตร การอนุรักษ์ท้องถิ่นเรื่องผักพื้นบ้านสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 7 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การเลือกเนื้อหา 4) จัดเนื้อหา 5) เลือกประสบการณ์การเรียนการสอน 6) การจัดประสบการณ์การเรียนการสอน 7) การประเมินผลและได้หลักสูตรฉบับร่าง ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมาย 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) คำอธิบายรายวิชา 5) ขอบข่ายเนื้อหา 6) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ 7) เวลาเรียน 8) การวัดและประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรการอนุรักษ์ท้องถิ่น เรื่องผักพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 และทักษะปฏิบัติการของนักเรียน โดยผู้เรียนประเมินตนเองและครูประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

สุดใจ รอดสุวรรณ (2549) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตร เรื่องสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 โดยมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านทักษะการปฏิบัติงานร่วมกันมีผลดี และด้านเจตคติต่อพืชสมุนไพรในท้องถิ่น พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนรู้ และหลักสูตรควรปรับปรุงเรื่องระยะเวลาในการสอนให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับเนื้อหา

พระมหาสมศักดิ์ จันทวดี (2549) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องสมาธิภาวนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนท้ายพิบูล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68) จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน หน่วยงานต่าง ๆ ต้องการให้ชุมชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ 2) ผลการพัฒนาหลักสูตรฉบับร่างพบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องและเหมาะสม 3) ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า การนำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียนเป็นไปตามที่แผนกำหนด 4) ผลการปรับปรุงหลักสูตร พบว่า นักเรียนมีความรู้เรื่องสมาธิภาวนาหลักการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จิราณัฐวัฒน์ พึ่งอ่อน (2550) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนสมอ อำเภอบางบาล จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว หลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านทักษะในการปฏิบัติงานพบว่า นักเรียนสามารถปฏิบัติการทำงานประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าวได้เป็นอย่างดีและ ด้านความพึงพอใจต่อหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดการจัดการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว

จำลอง น้าพา (2550) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติม วิถีไทยกับเยาวชนไทย ในปัจจุบัน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหนองแค “สรีกขพิทยา” อำเภอนองแค จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการปฏิบัติการของนักเรียนมีความสนใจ ด้านความพึงพอใจนักเรียนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อหลักสูตร

เชาวนนท์ ขันธเกษ (2550) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่นมีหลักการตอบสนองความต้องการและความสนใจของนักเรียนและเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น นักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนตามหลักหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พระครูปลัดเก่ง กัลยาณกิตติคุณ (2550) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องมุสาวาท กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เห็นด้วยกับการอบรม 2) หลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วย หลักการ และเหตุผล จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กระบวนการฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรม กิจกรรม สื่อประกอบ ระยะเวลาการฝึกอบรมการวัดผลและประเมินผล 3) การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมทำการทดสอบก่อนเรียนหลังเรียน สังเกตพฤติกรรมทางวาจาก่อนเรียนและหลังเรียนสอบถามเจตคติ 4) การประผลและปรับปรุงหลักสูตร นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม และเจตคติต่อการใช้หลักสูตรภาพรวมในระดับมาก

วาริ มะลิทอง (2550) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรประเพณีท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างประเทศ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนองสะเดา อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน กำหนดให้ผู้เรียนเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้โดยเน้นการปฏิบัติจริงเหมาะสมกับสถานการณ์จริง 2) การพัฒนาหลักสูตร มีองค์ประกอบ คือ หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา สาระ ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เวลาเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ 3) การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ พบว่า หลักสูตรประเพณีท้องถิ่น นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในประเพณีท้องถิ่นหลังใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สาลินี อาจารย์ (2552) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรวิชาเคมีที่ใช้ทดลองด้วยเทคนิคไมโครสเกล สำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนที่เรียนโดยใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์สูงกว่าผู้เรียนที่เรียนโดยวิธีปกติที่สอนโดยวิธีบรรยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีพฤติกรรมในชั้นเรียนอยู่ในระดับดีมาก

2. งานวิจัยต่างประเทศ

แฮ็กกิง สกอต,และบารราต (Hacking, Scott, & Barratt, 2007,p. 256) ได้วิจัยหลักสูตรท้องถิ่นที่นักเรียนชาวอังกฤษเขียนเล่าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของเด็กๆ เป็นบทความที่สำรวจวิเคราะห์ลักษณะการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ดีขึ้น เมื่อปี ค.ศ.1983 สมาคมทางวิทยาศาสตร์ได้ประชุม และลงความเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นที่จัดขึ้นในโรงเรียนโดยเด็กๆ ได้มีส่วนร่วมและเด็กๆ ที่มีส่วนร่วมเหล่านั้นมีอายุอยู่ระหว่าง 11-12 ปี ซึ่งเรียนอยู่ในโรงเรียนและมีที่ปรึกษา (mentor) อายุ 17 ปี โดยมีจุดประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้เด็กๆ มีปฏิริยาโต้ตอบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของเขาทั้งหลายเป็นอย่างไร
2. เพื่อให้เด็กๆ มีความเข้าใจ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของชีวิต กับหลักสูตรของโรงเรียนว่าเป็นอย่างไร
3. โรงเรียนจะใช้สิ่งแวดล้อมของเด็ก ๆ มาสร้างเป็นส่วนหนึ่ง ของหลักสูตรได้อย่างไร

เคนนอยเออร์ (Kenoyer, 2008, p.135) ได้สรุปงานวิจัยเรื่องการค้าและเทคโนโลยีในหุบเขาอินดัส (Indus Valley) โดยเน้นแนวคิดใหม่จากเมืองฮาร์ปปา ประเทศปากีสถาน งานวิจัยนี้กล่าวถึงงานฝีมือพิเศษที่เกิดขึ้น ณ ศูนย์กลางชุมชนเมืองที่เกิดขึ้นแห่งแรกชื่อ ฮาร์ปปา ประเทศปากีสถานงานฝีมือ เช่น งานจากเปลือกหอย ชรามิกส์ งานจากหินโมรา (agate)และการทำลูกปัดจากหินสบู่เคลือบเงามีมาตั้งแต่เริ่มชุมชนคือประมาณ 3,300 ปี ก่อนคริสตกาล จนถึงก่อนประวัติศาสตร์ จากการวิเคราะห์วัสดุ และแหล่งที่มาตลอดจนถึงของในยุคนั้นทางกล้องจุลทรรศน์ พบว่าปัจจุบันยังมีการทำงานฝีมือประเพณีเหล่านี้อยู่เป็นจำนวนมาก

เบนเนท (Bennett, 2008) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาหลักสูตร พบว่า ครูอาจารย์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรมากยิ่งขึ้น ในด้านการเสนอแนวความคิด มีการนำผลการวิจัยและผลงานทางการศึกษามาใช้อย่างแพร่หลายตั้งแต่ปี 1915-1940 เริ่มจากการสร้างหลักสูตรมีการใช้อุปกรณ์การสอนมากขึ้น และยังได้เสนอการพัฒนาการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การส่งเสริมความเป็นมืออาชีพ และส่งเสริมความเป็นมืออาชีพ และส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย สร้างวิสัยทัศน์โดยให้ครูอาจารย์ได้ศึกษาในหลักสูตร ทำวิจัย และมีการคัดเลือกตัวแทนครูอาจารย์ที่มีแนวความคิดไปปฏิบัติจริง มีการสนับสนุน เช่น ขยายเวลาการให้การช่วยเหลือที่ชัดเจน จัดหาแหล่งสร้างความเป็นมืออาชีพ โดยจัดให้มีที่ปรึกษาและมีการจัดตั้งองค์กรสมาชิกโครงการ

แกลลาเกอร์ (Gallagher, 2009, p.145) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับหนังสือที่รวบรวมงานศิลปหัตถกรรมไว้ในห้องสมุด วินเทอร์เทอร์ (Winterthur Library) เนื่องจากห้องสมุดนี้ได้รวบรวมหนังสือเกี่ยวกับประวัติงานศิลปหัตถกรรมของชนชาติอเมริกันไว้เป็นจำนวนมาก จุดมุ่งหมายส่วนหนึ่งก็เพื่อถ่ายทอดประเพณีด้านศิลปหัตถกรรมไปยังเยาวชนของสหรัฐอเมริกา

หนังสือด้านศิลปหัตถกรรมเป็นที่นิยมในประเทศสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 จนถึงปัจจุบัน และเป็นที่ยอมรับว่าหนังสือนี้มีประโยชน์ในการศึกษา “วิธีการ” การผลิตศิลปหัตถกรรม และกิจกรรมอื่น ๆ สำหรับเด็ก และเป็นการถ่ายทอด และปลูกฝังค่านิยม ตลอดจนความเคลื่อนไหวด้านสังคมและความคิดด้านวัฒนธรรม เกี่ยวกับศิลปหัตถกรรม ให้กับเด็กอเมริกันในศตวรรษใหม่ด้วย นอกจากนั้นยังเป็นการเตรียมตัวเด็กให้พร้อมที่จะรับบทบาทในอนาคตในสังคมแห่งการบริโภคนี้ด้วย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยในประเทศ และต่างประเทศสรุปได้ว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งมีจุดเน้นเกี่ยวกับการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น มีความรักความภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น รูปแบบการจัดการเรียนรู้ มี 4 อย่างคือ 1) การเรียนรู้จากภูมิปัญญาหรือผู้รู้ในท้องถิ่น 2) การเรียนรู้ได้จากการศึกษาค้นคว้า 3) การเรียนรู้ได้จากการทำงานกลุ่ม 4) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เน้นให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น โดยให้ผู้รู้ที่อยู่ในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และถ่ายทอดภูมิปัญญาให้นักเรียน ขั้นตอนวิธีการในการพัฒนาหลักสูตร และแนวทางในการประเมินผลหลักสูตร จากการสังเคราะห์เอกสารและผลงานที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
2. การพัฒนาหลักสูตร
3. การทดลองใช้หลักสูตร
4. การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

ประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของชาวหนองปรือปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานานนับ 100 ปี จะเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นประเพณีที่เกิดขึ้นตามความเชื่อถือของชุมชน พุทธศาสนิกชน ประสงค์ผลเพื่อตอบสนองความเชื่อ ในคำสั่งสอนของพุทธศาสนา และแสดงออกมาเป็นการร่วมแสดงความเชื่อมั่นร่วมกันของชุมชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของประเพณีท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์ไว้ ให้กับเยาวชนมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญในเรื่องประเพณี วัฒนธรรมการแห่ปราสาทผึ้งของชาวอำเภอนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี สืบสารประเพณีแห่งปราสาทผึ้งได้ศึกษาค้นคว้าและสืบสานความเป็นไทยให้คงอยู่สืบไป จึงได้จัดทำพัฒนาหลักสูตร เรื่องแห่ปราสาทผึ้ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดกาญจนบุรี ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความหมาย ความสำคัญ ขั้นตอน วิธีการพัฒนา

หลักสูตรเพื่อให้ครอบคลุมการเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง การประดิษฐ์ดอกผึ้งโดยใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ จึงได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนหนองปรือ ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม การประดิษฐ์ดอกผึ้ง ตลอดจนการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยศึกษางานวิจัย 2 ลักษณะ คือ ด้านพัฒนาหลักสูตร และด้านการพัฒนาหลักสูตรที่มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป